

ΛΟΓΟ

THE ART OF SCIENTIFIC MIND

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

WITH PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

PUBLIC COMMUNICATION IN SCIENCE: PHILOSOPHICAL, CULTURAL, POLITICAL, ECONOMIC AND IT CONTEXT

MAY 15, 2020 • HOUSTON, USA

VOLUME 3

DOI 10.36074/15.05.2020.v3
ISBN 978-0-208-87341-5

EUROPEAN
SCIENTIFIC
PLATFORM

ΛΟΓΟΣ

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

WITH PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

**«PUBLIC COMMUNICATION IN SCIENCE:
PHILOSOPHICAL, CULTURAL, POLITICAL,
ECONOMIC AND IT CONTEXT»**

MAY 15, 2020

VOLUME 3

Houston • USA

E
S
P

Chairman of the Organizing Committee: Holdenblat M.

Responsible for the layout: Kazmina N.

Responsible designer: Bondarenko I.

P 97 Public communication in science: philosophical, cultural, political, economic and IT context: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Vol. 3), May 15, 2020. Houston, USA: European Scientific Platform.

ISBN 978-0-208-87341-5

DOI 10.36074/15.05.2020.v3

Papers of participants of the International Multidisciplinary Scientific and Practical Conference «Public communication in science: philosophical, cultural, political, economic and IT context», held in Houston, May 15, 2020, are presented in the collection of scientific papers.

The conference is included in the catalog of International Scientific Conferences; approved by ResearchBib and UKRISTEI (Certificate № 268 dated 19 March 2020); certified by Euro Science Certification Group (Certificate № 22151 dated 17 April 2020).

Conference proceedings are publicly available under terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

Bibliographic descriptions of the conference proceedings are indexed by CrossRef, ORCID, Google Scholar, ResearchGate, OpenAIRE and OUCI.

UDC 001 (08)

© Participants of the conference, 2020

© Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ», 2020

© European Scientific Platform, 2020

ISBN 978-0-208-87341-5

CONTENT

SECTION VIII. MEDICINE

ACUTE PERITONITIS. ANTIOXIDANT AND ANTICYTOKINE THERAPY Hresko M.M.	7
PATOPHYSIOLOGICAL ASPECTS OF MENOPAUSE Hresko M.D.	9
PREVENTION OF DEPRESSION DEVELOPMENT IN CONTINUING SELF-ISOLATION BY PSYCHOHYGIENIC METHODS Gerasymenko O., Katelevska N., Abdelmordy M.	12
FEATURES OF THE REHABILITATION OF PATIENTS WITH PARANOID SCHIZOPHRENIA WITH CONCOMITANT HYPERPROLACTINEMIA Korovina L., Radchenko T.	13
THE EFFECT OF DIFFERENT TREATMENT STRATEGIES IN PATIENTS WITH NONALCOHOLIC FATTY LIVER DISEASE IN COMBINATION WITH INSULIN RESISTANCE AND TYPE 2 DIABETES MELLITUS ON CERAMIDE CONCENTRATIONS Research group: Pavlovskiy L.L., Shypulin V.P., Chernyavskiy V.V., Linevska K.Y.	15
USE OF BETA-BLOCKERS IN EVIDENCE-BASED MEDICINE: CLINICAL TRIALS DATA Pavlova O., Salun O.	21
АКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИВЧЕННІ «ПАТОМОРФОЛОГІЇ» Кіндратів Е.О.	24
АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ДОНОЗОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ СОЦІАЛЬНО ЗНАЧУЩИХ ЗАХВОРЮВАНЬ У ПЕРІОД НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ Тереник С.А., Старусева В.В.	25
БАЗОВІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ Науково-дослідна група: Андрійчук О.Я., Гайдучик П.Д., Гайволя Р.Ю., Грицай О.С.	27
БІОЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ПИТАННЯ ВІЛ/СНІД У ПРАКТИЦІ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА Восканян А.А., Марчук Д.В., Зезекало А.О.	29
ВПЛИВ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА СТАН ЗДОРОВ'Я СІЛЬСЬКОГО ЛІКАРЯ Богуславська А.Д., Ціватий І.А.	33
ГЕНЕТИЧНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ БРОНХІАЛЬНОЇ АСТМИ Каднай О.С.	36
ГИПОДИНАМИЯ – ПРОБЛЕМА ХХІ ВЕКА Коляда К.Д., Косилова О.Ю.	37

ИММУНОЛОГИЧЕСКИЙ СТАТУС БОЛЬНЫХ С ПЕРИТОНИТОМ И ПУТИ ЕГО КОРРЕКЦИИ Гресько М.М.	39
КЛІНІКО-ПСИХОПАТОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДЛІТКІВ З ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ ТА ЇХ ДИНАМІКА В ХОДІ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЗА СИСТЕМОЮ ІНТЕНСИВНОЇ НЕЙРОФІЗІОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ Мелех Н.В.	42
КЛІНІЧНІ АСПЕКТИ ДИФЕРЕНЦІЙНОЇ ДІАГНОСТИКИ ЕРОЗИВНИХ УРАЖЕНЬ СЛИЗОВОЇ ОБОЛОНКИ ПОРОЖНИНИ РОТА У ДІТЕЙ Зайцева Є.М., Шаповалова Г.І.	44
КОРЕКЦІЯ ВІКОВИХ УРОГЕНІТАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ Гресько М.Д.	47
КТ ЯК МЕТОД ДІАГНОСТИКИ ІНВАЗИВНОГО АСПЕРГІЛЬОЗУ Гуманець К.Р., Марченко І.О., Сухова В.Р.	50
МЕТОД ВНУТРІШНЬОКЛІТИННОГО ЕЛЕКТРОФОРЕЗУ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ КЛІТИН БУКАЛЬНОГО ЕПІТЕЛІЮ ПРАЦІВНИКІВ ВО «КАПРОЛАКТАМ» Сіренко О.В., Кучеренко Е.О.	51
НЕПРАВИЛЬНОЕ ПИТАНИЕ – ПРОБЛЕМА СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ Лактионова Е.И., Косилова О.Ю.	53
SECTION IX. PHARMACY	
NOVEL THERAPEUTIC AGENTS IN CONSTIPATION Парчамі Г.С.	56
ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ ФОТОГРАФІЇ: ЛЕО ГРЕЙФ Мартинов Ю.І., Куковська І.Л.	57
SECTION X. PSYCHOLOGY AND SOCIOLOGY	
ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЮ ПІДСИСТЕМОЮ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ Косило Х.М.	62
ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ Касьяненко М.В.	68
ПСИХОЛОГІЧНІ НАПРЯМИ ПОСТРАВМАТИЧНОГО ЗРОСТАННЯ ХВОРОГО ТА ЙОГО БЛИЗЬКИХ РОДИЧІВ П'янківська Л.В.	70

САМООСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК УМОВА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ, ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ І ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	
Штангрет Л.І.	73

СКЛАДНОСТІ В ОБМІНІ НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ МІЖ ПСИХОЛОГАМИ РІЗНИХ КРАЇН У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ ТА ОБ'ЄДНАНОМУ СВІТІ	
Кондратенко Л.О.	76

SECTION XI. SOCIAL COMMUNICATIONS AND CULTUROLOGY

POLITICAL PROCESSES IN A NETWORK SOCIETY	
Shabunina V.	78

ІНСТРУМЕНТИ ЗАЛУЧЕННЯ ВІДВІДУВАЧІВ ДО ПОДІЙ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ	
Пархоменко І.І.	80

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ	
Шелюх О.М., Андріянова О.Я.	82

SECTION XII. PHILOLOGY

CRITICAL THINKING AS A SPRINGBOARD FOR THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE COMPETENCE	
Kozubai I., Khadzhy A.	84

SCIENTIFIC CONFERENCE COMMUNICATION FEATURES: REALITIES AND PROSPECTS	
Bohdan S., Tarasiuk T.	86

SUBSTANTIVE PREDICATIVES OF EVALUATION IN THE LITERARY TEXT	
Cherkas N.	88

THE FEATURES OF FOLK AND LITERARY TALES IN A SHORT STORY "THE NIGHTINGALE AND THE ROSE" BY O. WILDE	
В'юн О.Б.	93

THE MASK OF THE CHATTERTON AND THE ANONYMOUS OF W. SCOTT	
Timofieieva V.	95

ИСТОРИКО-ЭТИМОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЛЕКСЕМЫ 'WOLF' В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ	
Баранов С.Ю.	97

ПЕРИФЕРІЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО КОНЦЕПТУ ЛЮДИНА	
Гарбера І.В.	98

ТЕМПОРАЛЬНА МЕРЕЖА ЛІРИЧНИХ ТЕКСТІВ АМЕРИКАНСЬКОГО ГУРТУ
TALKING HEADS
Музика Я.В., Кузьменко А.О. 100

ТИПОЛОГІЧНІ КОНТЕКСТИ МОВЧАННЯ В ДРАМАТУРГІЙНИХ ТЕКСТАХ
ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Романюк Л.Б. 102

SECTION XIII. POLITICS

STAGES OF E-GOVERNMENT TECHNOLOGIES DEVELOPMENT AND
IMPLEMENTATION
Cresnirov A., Vynohradova D. 104

КОМУНІКАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СУСПІЛЬСТВА VS КОМУНІКАЦІЙНА
ДІЯЛЬНІСТЬ ВЛАДИ
Карпчук Н.П., Юськів Б.М. 108

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ЗАХИСТ ВІД ДЕСТРУКТИВНИХ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ВПЛИВІВ У КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ
Руденко Ю.Ю. 111

SECTION XIV. PHILOSOPHY

THE PHILOSOPHY OF LAW AS A TOOL OF OVERCOMING THE CRISES
Skyba E. 117

КОНЦЕПЦІЯ «ГОРНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ» СКОВОРОДИ: ДОГМАТИЧНО-
ХРИСТІЯНСЬКИЙ ПОГЛЯД
Шувалов В.С. 119

SECTION VIII. MEDICINE

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.01

ACUTE PERITONITIS. ANTIOXIDANT AND ANTICYTOKINE THERAPY

ORCID ID: 0000-0002-8586-7986

Hresko M.M.

Ph.D., Department of Surgery №1,

Higher state educational establishment of Ukraine «Bukovinian State Medical University»

UKRAINE

In pathogenesis of peritonitis an important role is played by inflammatory mediators - cytokines, which are low molecular weight protein mediators produced by different cells (endothelial cells, leukocytes, fibroblasts, etc.) [3, 4]. Nowadays, dozens of cytokines are known, but the most studied cytokines are involved in the process of formation of multiple organ failure syndrome (interleukins, tumor necrosis factor (TNF), interferons, eicosans, growth factor, etc.) [1, 5]. However, there are not so many generalizing works which would define the indications for the use of antioxidant and anticytokine therapy for patients with acute peritonitis.

This retrospective study was approved by Scientific Research Ethics Committee of Bukovinian State Medical University. The study included 96 patients aged 28 to 77 years with a diagnosis of acute peritonitis who were treated in the surgical department of the Chernivtsi Regional Clinical Hospital between 2013 and 2018. Patients were randomly divided into two clinical groups: the control group (n = 40) and the experimental group (n = 56). The failure to sew anastomosis and perforation of acute digestive channels were the main causes of the development of acute peritonitis in patients of both control and experimental groups. All patients were operated in an urgent order: the place of infection was liquidated and or restricted, the primary places were sanitized and drained. Traditional therapies were prescribed in the postoperative period. According to the generally accepted methods, the activities of peroxide oxidation, ceruloplasmin (CP), glutathione peroxidase (GP), catalase (CT) along with the content of malodoldehyde (MA) in erythrocytes were evaluated. The concentration of serum cytokine levels such as TNFa - tumor necrosis factor, IL-1b, IL-8, IL-1Ra, IL-1Ra / TNFa was studied by the Flow Laser Cytophlurometry (PARTEC) method. Patients in the experimental group, in addition to the usual therapy, received "Dalargin" 2 mg 3 times a day intramuscularly, "Petxifilin" 300 mg per 400 ml of physiological solution 2 times a day intravenously and "Refortan" 500 ml of the solution daily.

It was found that the patients with autistic group had a decreased level of MA by 37.3% and OMP - by 29.7% after the surgery. The increase of MA and OMP levels (by 42.3%) was noticed on 3rd day after operation. However, these indices in the patients of the experimental group were almost unchanged in comparison to the 1st day. The activity of peroxide oxidation processes became higher in the blood of patients in the control group on 5th day after the operation, than it was before it. In the patients of the research group, these indices were significantly lower.

It was established that the activity of CP in the blood plasma of patients of the control group decreased progressively from the 1st to the 5th day of the postoperative

period - from $77,2 \pm 5,61$ to $59,32 \pm 4,42$ o.o.g. /g. protein, and in patients of the experimental group the incredibly increased - from $77,2 \pm 5,61$ to $97,31 \pm 4,42$ o.o.g./g. protein ($p < 0,001$).

The same regularity is a characteristic for CT activity. The GP activity significantly decreased to the 3rd day after the operation and increased at the 5th day in patients of both groups, and more pronounced - in patients of the experimental group.

In the study of cytokine levels, it was found that the expression of proinflammatory cytokines IL-1b, IL-8, TNFa exceeded the control indicates, while the expression of anti-inflammatory cytokines IL-1Ra "was late" (almost twice). (Table 1). The largest expression of IL-1b, IL-8 potentiated a further chain of proinflammatory reactions. It is indicating the adequacy of the anti-inflammatory response and the relative balance between proinflammatory and anti-inflammatory cytokines along with the adequacy of anti-thyroid therapy. The total amount of purulent-septic complications in patients of the control group was 82.4%, and in patients of the experimental group - 66.7%.

Table 1

The changes in the content of cytokines in the study groups (1-5 days)

Indicator	Control group (n = 40)	Experimental group (n = 56)
TNFa, pcg / l	129,7±25,4	90,9±15,0**
IL-1b, pcg / l	495,6±56,1	261,1±46,1**
IL-8, pcg / l	399,2±69,5	316,5±112,1**
IL-1Ra, pcg / l	2103,7±256,1	1118,6±254,2**
IL-1Ra/TNFa, U.	16,22±1,21	12,30±3,60**

Note: ** $p < 0,01-0,05$ in comparison with the experimental group.

41 patients with acute peritonitis suffered from coronary heart disease (CHD). It was found that a significant increase of proinflammatory cytokine IL-6 in plasma levels, decrease the level of anti-inflammatory cytokine IL-10, and increase the level of C-reactive protein in this group of patients that (in the comparison to the control group and with patients in the experimental group who did not have CHD). In the regression of severe forms of acute peritonitis, there has been a phase of residual events: suppurations of postoperative wounds and effervations, postoperative hernias, residual abscesses, intestinal and ligaturlial fistulas, adhesive disease and adhesive obstruction, dysbiosis. This indicates the presence of chronic inflammation in patients with coronary heart disease, which is significantly increased during acute peritonitis. Such complications require not only local treatment, but also long-term functional rehabilitation. That is why we propose the provision of emergency medical care for patients with acute peritonitis to carry out antioxidant and anti-cytokine therapy.

To do this, we used "Refortan", which according to the literature, has an anti-cytokine action, as well as an endothelioprotector [3, 5], and a dolargin that has antioxidant properties [2].

During the study of pro- and antioxidant systems and the serum concentrations of cytokine in the patients with acute peritonitis, the high prognostic significance of the results of this study was established, which allows to define treatment tactic to these patients. The introduction of the antioxidant and anti-cytokine therapy to the complex treatment of patients with acute peritonitis allowed to reduce the development of CSF from 82.4 % to 66.7%, This approach to the treatment was quite effective and helped to shorten patients' stay in the hospital.

The dynamics of indicators of pro- and antioxidants, as well as the serum concentrations of cytokines, is prognostically significant, which allows us to determine the tactics of treatment for patients with acute peritonitis. The introduction of the antioxidant and anti-cytokine therapy to the complex treatment of patients with acute peritonitis allowed to reduce the development of CSF from 82.4 % to 66.7%. This approach to the treatment was quite effective and helped to shorten patients' stay in the hospital.

References:

- [1] Bykov, D.P. (2007). Biokhimichni pokaznyky v normi i pry patolohii. K.: Medytsyna.
- [2] Hrynychuk, F.V. (1997). Dynamika protsesiv peroksydnoho okyslennia ta zmin v systemi hemostazu pry hostromu perytoniti. *Aktualni pytannia khirurgii*. Chernivtsi, S. 16–17.
- [3] Serebrennikova, S.N. (2008). Rol tsitokinov v vospalitelnom protsesse (soobschenie 1). *Sibirskiy meditsinskiy zhurnal*, 6, S. 5–8.
- [4] Kobayashi, T. (2010). Serum cytokine and periodontal profiles in relation to disease activity of rheumatoid arthritis in Japanese adults. *N 81(5)*, P. 650–657.
- [5] Rutgers, M. (2010). Cytokine profile of autologous conditioned serum for treatment of osteoarthritis, in vitro effects on cartilage metabolism and intra-articular levels after injection. *Arthritis Res. Ther.*, 2010, N 12(3), P. 114.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.02

PATOPHYSIOLOGICAL ASPECTS OF MENOPAUSE

ORCID ID: 0000-0002-5387-3281

Hresko M.D.

Ph.D., Department of Obstetrics and Gynecology,
Higher state educational establishment of Ukraine
«Bukovinian State Medical University»

UKRAINE

Pre-menopause is the physiological transition period in woman's life during which involution processes in the reproductive system, characterizing with the generative and menstrual function stopping, prevail against a background of the age changes [5]. It lasts about 10 years and embraces period from 40-45 years to menopause.

It is known that women's sexual hormones control lipid exchange and carbohydrate metabolism in the organism, accelerating fats' splitting and suppressing synthesis of lipid fractions [2]. Since pre-menopause is characterized by progressing emaciation of the follicular apparatus of the ovaries and concentration variability of the women's sexual hormones in the blood plasma [8], it is possible to presume the presence of changes in lipid exchange on this stage of woman's life. The analysis of the literary sources affirm that studying the lipid exchange depending upon involution processes in the ovaries was carried out only in women under climacteric period [2,3,6,8,12,13], and only separate works [4,5] are devoted to the investigations of these changes during pre-menopause period.

20 women aged 46-48 years, with fixed transition to pre-menopause on the bases of menstrual cycle dysfunction (periodic delays of menstruation from 1 to 6 months) or amenorrhea during a year as well as a decrease of visualized follicular

reserve according to the results of ultrasonic examination of the organs of the small pelvis, were involved into investigation.

According to the results of anthropometrical investigations body mass index and the ratio of circumference of the waist and thighs was determined in women.

Investigations of the indices of the lipid exchange (triglycerides, general cholesterol (Chl general), lipoprotein cholesterol of high density (Chl LPHD), lipoprotein cholesterol of low density (Chl LPLD), atherogenesis coefficient), levels of insulin and glucose were accomplished by photometric method on biochemical analyzer "Slim".

It is known that estrogens in norm contribute to accumulation of adipose tissue in the area of thighs and buttocks [11], however, during the period of menopause the level of these hormones is significantly decreased that may contribute to the space localization change of accumulated adipose tissue in the woman's organism.

Anthropometric investigation of women in menopause period was conducted to verify this assumption. According to the data obtained, the body mass index in women during menopause fluctuated in the range of 32.21-37.88 kg/m², constituting on average 35.17±0.52 kg/m² in them, testifying to the presence of obesity II degree according to the scale elaborated by the World Health Organization, [15].

The ratio of circumference of the waist and thighs in women during the period of pre-menopause fluctuated in the range from 0.85 to 0.93 c.u, on average, permitting to ascertain the pathological adipoxia in the abdominal region [7].

The results, obtained by us, coordinate with literary data, where it is indicated that an increase of the visceral adipose tissue is a common and typical change in composite body structure in women in menopause [14].

Thus, decrease of estrogens' level is accompanied with the development of the abdominal obesity, what coordinates with literary data [12], however, the pathogenesis of this phenomenon remains not ascertained. It is known that visceral adipocytes contain a significant quantity of β-adrenoreceptors, corticosteroids and androgenic receptors and relatively small quantity of α₂-adrenoreceptors and receptors to insulin. These peculiarities determine high sensitivity of the visceral adipose tissue to lipolytic action of catecholamines and low to antilipolytic action of insulin (especially in postprandial period) and provide high inclination to the hormonal changes accompanying abdominal obesity very often [1,3].

Deficiency of the women's sexual hormones contributes to an increase of lipoproteinlipase activity in the adipose tissue of the thigh-buttock, as well as a decrease of its activity in the abdominal and visceral adipose tissue, promoting more intensive lipolysis, increase concentration of free adipose acids in the blood [8]. However, such changes are clearly described in literature only for the women of climacteric period [6].

According to the results of our investigations an increase of the triglycerides level from 0.7-1.7 mmol/l in norma to 2.74±0.1 mmol/l is observed in women with the metabolic syndrome in pre-menopause period being the evidence of the hypertriglyceridemia presence. This confirms an increase of the levels of the general cholesterol to 6.72±0.13 mmol/l and Chl LPLD to 3.93±0.1 mmol/l, as well as a decrease of the Chl LPHD level to 0.6±0.08 mmol/l.

Atherogenesis coefficient in women during pre-menopause period constitute 12.4±1.95 c.u., exceeding standard meanings in 3 times what is unfavourable factor of the development of atherosclerosis and cardio-vascular diseases [9].

Visceral adipose tissue in contrast to adipose tissue of other localization has powerful capillary network and is directly united with the portal system of the liver [14].

Direct getting of free adipose acids, as well as other biologically active substances, which are discharged from the adipose tissue to the liver, by the opinion of many researchers [1, 3, 10], is one of the pathogenetic mechanisms of insulin resistance.

For the purpose of elucidation of the possible mechanisms of the lipid exchange disorder in women during pre-menopause the authors carried out investigation of insulin level.

In standard insulin level fasting in the blood varies from 3-5 mc OD/ml [4], whereas insulin level in plasma fasting constitute 6.27 ± 0.25 mcOD in women during menopause according to the results of our investigation and is estimated as basal hyperinsulinemia, what, in its turn, is insulin resistance marker.

The authors conducted glucose- tolerant test to confirm this fact. Glucose level fasting was in the ranges from 4.7 to 6.4 mmol/l, constituting on average 5.62 ± 0.15 mmol/l in women in pre-menopause period, corresponding to standard meanings [2]. When carried out glucose-tolerant test it has been revealed that glucose level in the blood in 30 minutes from the moment of its introduction increased on average by 0.69 mmol/l in comparison with the basal level, in 60 minutes – by 1.7 mmol/l, and in 2 hours exceeded the basal level of glucose in 1.5 times. The indicated dynamics of the glucose level in the blood at glucose-tolerant test and increased basal level of insulin in the blood allow to come to a conclusion concerning insulin resistance presence in women during pre-menopause.

At visceral obesity under conditions of insulin resistance due to surplus getting of free adipose acids into the liver and changes of lipoproteinlipase and hepatic triglyceridelipase activity, breakup of lipoproteins, rich with triglycerides, slows down, hypertriglyceridemia develops, what in its turn contributes to the level decrease of Chl LPHD, formation of small parts of Chl LPLD. That is to say, locked circle, which contributes to the adipose tissue storage in the abdominal area, is formed.

Body mass increase with abdominal obese formation and disorders of the lipid metabolism against a background of insulin resistance is observed in women during pre-menopause against a background of sexual hormones deficiency.

References:

- [1] Butrova, S.A. (2001). Metabolic syndrome: pathogenesis, clinical picture, diagnostics, approaches to the treatment. *Russian medical journal*, № 2, p. 56-60.
- [2] Grigorian, O.R. (2007). Menopause syndrome in women with carbohydrate metabolism disorder. Point of view of gynecologist-endocrinologist. *Hard patient*, № 9, p. 29-34.
- [3] Grigorian, O.R. (2001). Substituting hormonal therapy in women suffering from diabetes mellitus in pre- and postmenopause period: guidance for doctors. M., 15-16.
- [4] Dubossarskaya, Z.M., Dubossarskaya Yu. A. (2008). Reproductive endocrinology - (perinatal, obstetrics and gynecological aspects): *Educational-methodical textbook*. D.: Lira LTD.
- [5] Efimenko, O.A. (2009). Pre-menopause – presentiment of senility. *Health of Ukraine*. Subject issue, p. 60-62.
- [6] *Climacteric medicine*. (2006). Edited by Smetnik V.P Yaroslavl: OOO "Publishing house Litera".
- [7] Savel'eva, L.V. (2000). Modern approaches to the treatment of obesity. *Doctor*. № 12, p. 12-14.
- [8] Smetnik, V.P. (2001). System changes in women in climacteric period. *Russian medical journal*, № 9. Retrieved from http://www.rmj.ru/articles_1286.htm.
- [9] Bray, G. A. (1999). Etiology and pathogenesis of obesity. *Clinical Cornerstone*. Vol. 2, p. 1–15.
- [10] Granberry, M. C. (1999). The insulin resistance syndrome. *Medical Journal*. 1999, vol. 92, № 1, p. 2–14.
- [11] Krotkiewski, M. (1983). Impact of obesity on metabolism in men and women. Importance of regional adipose tissue distribution. vol. 72, p. 1150–1162.
- [12] Poehlman, E. T. (1995). Changes in energy balance and body composition at menopause: a controlled longitudinal study. *Ann Intern Med*. vol. 123, p. 673–675.
- [13] Poehlman, E. T. (1998). Traversing the menopause: changes in energy expenditure and body composition. *Coronary Artery Dis*, P. 799–803.

- [14] Shimokata, H. (1989). Studies in the distribution of body fat: effects of age, sex and obesity, vol. 44, p. 66–73.
[15] WHO. Obesity: preventing and managing the global epidemic . (2000). Report of a WHO Consultation. *WHO Technical Report Series*. Geneva: World Health Organization.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.03

PREVENTION OF DEPRESSION DEVELOPMENT IN CONTINUIG SELF-ISOLATION BY PSYCHOHYGIENIC METHODS

Olga Gerasymenko

PhD, associated professor, acting head of department
Department of Hygiene and Ecology № 1
Kharkiv National Medical University

Nataliia Katelevska

PhD, associated professor,
Department of Hygiene and Ecology № 1
Kharkiv National Medical University

Moza Abdelmordy

Student of VII Faculty for International Students
Kharkiv National Medical University

UKRAINE

Introduction. The coronavirus pandemic that has covered the country and the world, the declared self-isolation regime has rapidly changed our lives, turned our usual way of life, and it is not surprising that many people are currently experiencing real psychological stress.

The fact that the regime of self-isolation is declared for an indefinite time, destabilizes people psychologically. At the beginning of quarantine, many people made plans to effectively spend time in self-isolation - learning foreign languages, taking online courses to improve their skills as a specialist, mastering new hobbies, etc. But after a while they found that they simply did not have the energy to do anything other than routine daily duties, they were seized by a state of apathy. Due to this, the psychological stress associated with the fear of the spread of COVID-19 is aggravated by a sense of guilt for not fulfilling even the minimum intended.

Aim. To study psychological state of students of high medical school in conditions with the aim to establish prenosological signs of such states as depression during the current pandemia.

Materials and methods. We conducted a study of students' psychological state using a self-developed questionnaire. 102 medical students in self-isolation mode participated in the survey.

Results and discussion. It is known that fatigue can have both physical and non-physical causes. And the feeling of fatigue that most people experience when under conditions of forced isolation is most likely due to psychological stress due to COVID-19, and not physical. Studies have shown that fatigue can be caused by psychological conditions such as stress, anxiety, monotony and attempts to cope with psychological stress.

According to our studies, 50.6 % of students felt apathetic, depressed due to the fact that their usual way of life was disturbed. 54.4 % of respondents said that they became more irritable. 46.8 % complained of sleep disturbance, 44.3 % reported loss of appetite. All these data indicate that about half of the students surveyed are under stress due to dramatic changes in their lifestyle due to forced self-isolation. But this is a normal state at the stage of adaptation, which usually lasts several weeks.

To avoid feelings of apathy and feeling depressed and unmotivated, it is important to create a clear structure of the day. Structuring allows you to gain some control over our lives. As a measure of psycho-prophylaxis of the development of depression, the technique of filling-in a reflective journal can be used also. A person writes down his thoughts and feelings daily. Then, looking through the records, it is necessary to fix the progress and make sure that adaptive changes occur, that is, the process of re-forming continues.

Conclusions. Full functional adaptation to a new lifestyle usually occurs after three months. Using the techniques of psycho-prophylaxis, it is possible to make its course more psychologically comfortable and reduce the level of stress on the emotional and mental sphere.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.04

FEATURES OF THE REHABILITATION OF PATIENTS WITH PARANOID SCHIZOPHRENIA WITH CONCOMITANT HYPERPROLACTINEMIA

Liliia Korovina

PhD, associate professor
Kharkiv National Medical University

Tetiana Radchenko

PhD, assistant professor
Department of Psychiatry, Narcology, Medical Psychology and Social Work
Kharkiv National Medical University

UKRAINE

Schizophrenia is one of the most severe mental disorders and well known for more than 100 years. This disease is characterized by the presence of different psychopathological symptoms, such as positive, negative, general, cognitive. This pathology has a chronic type of course and leading to severe disability and social disadaptation.

Although the prevalence of schizophrenia is only 1%, these patients occupy more than 70% of all beds in psychiatric hospitals.

The severity of schizophrenia is determined not only by the presence of positive symptoms but also by the severity of residual symptoms.

The use of atypical antipsychotics has reduced the severity of both positive and negative symptoms. However, these drugs cause neuroendocrine side effects. These include hyperprolactinemia, impaired glucose tolerance, weight gain, dyslipidemia.

The presence of these side effects significantly reduces the quality of life of patients, compliance, increases the number of refusals from therapy and relapses.

The study aimed to study the effectiveness of complex therapy for women with paranoid schizophrenia and concomitant lactorrhoea.

The study was conducted in three stages. In the first stage, an initial study of the entire study population was conducted. In the second stage, complex treatment was carried out for the study group. It included therapy with atypical antipsychotics, combined with elements of cognitive-behavioral therapy.

The study contingent consisted of 43 patients with paranoid schizophrenia. The age of the study population ranged from 20 to 40 years. All patients received atypical antipsychotic therapy for more than 3 years. The contingent of research was divided into two groups. The study group consisted of patients with concomitant lactorrhoea. A comparison group consisted of patients with schizophrenia and without associated lactorrhoea.

All patients received atypical antipsychotic therapy. Besides, the study group received a comprehensive psycho-rehabilitation correction, which included elements of cognitive-behavioral therapy. This effect was carried out individually with each patient. Psychotherapy was carried out in the form of 15 individual sessions, lasting 50 minutes.

In the third stage of the study, the entire study population was re-examined. Even though the entire contingent of the study showed an improvement in the general condition, the study group showed a significant improvement in the results of the study.

It showed an increase in the level of resocialization and adaptation of patients to the surrounding micro and macro social. Significant dynamics have undergone indicators of self-service, socially useful activities.

Thus, we can say that a complex integrated approach showed positive results. Combination of psychopharmacotherapy in combination with psycho-educational training and cognitive-behavioral therapy, which leads to a more pronounced recovery of social activity and successful resocialization of patients.

References:

- [1] Anthony, W.A. (2008). Cognitive remediation and psychiatric rehabilitation. *J. Psychiatr. Rehab.* (32). P. 87 – 88.
- [2] Valencia, M., Rascon, M., Juarez, F., Escamilla, R., Sracco R. et al. (2010). Application in Mexico of psychosocial rehabilitation with schizophrenia patients. *Psychiatry.* (73(3)). 248 – 263.
- [3] Song, Y.Y., Kim, K.R., Park, J.Y., Lee, S.Y., Kang, J.I. et al. (2011). Associated factors of quality of life in first-episode schizophrenia patients. *Psychiatry Investigation.* (8(3)). 201–206.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.05

THE EFFECT OF DIFFERENT TREATMENT STRATEGIES IN PATIENTS WITH NONALCOHOLIC FATTY LIVER DISEASE IN COMBINATION WITH INSULIN RESISTANCE AND TYPE 2 DIABETES MELLITUS ON CERAMIDE CONCENTRATIONS

RESEARCH GROUP:**ORCID ID: 0000-0001-7121-5867****Leonid Pavlovskiy**Fellow, Assistant, Department of Internal Medicine 1
*Bogomolets National Medical University***ORCID ID: 0000-0002-6780-130X****Vadym Shypulin**MD, PhD, Professor at the Department of internal medicine 1
*Bogomolets National Medical University***ORCID ID: 0000-0001-5831-8810****Volodymyr Chernyavskiy**MD, PhD, Professor at the Department of internal medicine 1
*Bogomolets National Medical University***ORCID ID: 0000-0003-1537-4884****Kira Linevska**PhD, Associate Professor at the Department of internal medicine 1
*Bogomolets National Medical University**UKRAINE*

Objective: Sphingolipids including ceramides are biological active components of all cell membranes. They play a great role in the processes of proliferation, maturation and cell apoptosis. Any fluctuations of their level can lead to development of metabolic diseases such as type 2 diabetes (T2D) and nonalcoholic fatty liver disease. Although, these diseases are treated according to international guidelines. However, we have not enough information about how the treatment of these diseases effects the level of ceramides concentration in the blood. Consequently, we investigated how metformin intake and weight loss affects ceramides C16:0, C18:0, C24:0 concentration in these patients.

Design: We conducted the study in two groups which included patients with non-alcohol fatty liver disease (NAFLD) with insulin resistance (IR) (n=25) and T2D (n=23). Control group involved healthy subjects (n=10). At first, we analyzed general ceramides C16:0, C18:0, C24:0 concentration before the treatment. Secondly, we analyzed ceramides C16:0, C18:0, C24:0 concentration after our treatment. Fasting plasma ceramide subspecies (C16:0, C18:0, C24:0) were quantified by liquid chromatography-mass spectrometry after separation with high performance liquid chromatography-mass spectrometry (HPLC).

Results: The subjects with IR and T2D had elevated level of ceramide C16:0, C18:0, C24:0 comparing with control group ($p<0,001$). After treatment we observed decreasing ceramides C16:0, C18:0, C24:0 concentrations in two groups.

Conclusion: These results demonstrate that patient with IR and T2D had elevated level of ceramides C16:0, C18:0, C24:0 that were decreased after metformin intake and weight loss.

Introduction

Ceramide are members of the sphingolipid family consisting of saturated, monounsaturated and unsaturated fatty acid chains linked to the amino group,

sphingosine [1]. According to many studies, ceramides play a significant role in the development of IR and T2D by affecting the phosphatidylinositol-3 kinase/ protein kinase B (PI3K / Akt) signaling pathway. As a result, Akt translocation from the membrane to the cytosol is blocked and GLUT-4 receptor expression is reduced [2,3].

Today the treatment of either NAFLD or IR including T2D is wide known. According to international guidelines, the most preferred treatment of these diseases is weight loss and administration of metformin [5,6]. However, there is lack of data how this treatment influences on ceramide concentration. Therefore, the first objective of our study was to quantify the basic level of ceramides C16:0, C18:0, C24:0 in the patient with NAFLD which have IR comparing with patients who have NAFLD with T2D. Secondly, how the level of ceramides C16:0, C18:0, C24:0 will be changed after treatment of metformin and weight loss in the patients with NAFLD and IR or T2D. We suppose the answers on these questions allows us to look at ceramide as direct marker severity or control marker of IR or T2D.

Materials and Methods

Potential subjects from the local hospital and endocrine center were recruited to participate as part of our study, which took place in the Kyiv, Ukraine, from June 2019 to September 2019. The current analysis comprised 25 patients with NAFLD and IR and 23 patients with NAFLD and T2D. Signed informed consent for enrollment and participation in this study was obtained from all subjects before any testing procedures. Inclusion criteria for IR and T2D were applied according to American Diabetes Association guidelines. IR – fasting plasma glucose (FPG) 100 mg/dL to 125 mg/dL, oral glucose tolerance test (OGTT) 140 mg/dL to 199 mg/dL, glycosylated hemoglobin (HbA1c) 5.7–6.4% or HOMA >2.5. T2D - FPG \geq 126 mg/dL to 199 mg/dL, HbA1C > 6.5, OGTT at 120 min > 200 mg/dL. Criteria for NAFLD were elevated alanine or aspartate aminotransferase values (ALT >41 or AST >34 U/L), body mass index (BMI) between 25 and 40 kg/m², results of ultrasonography (steatometry). Exclusion criteria: liver diseases (viral, toxic including alcohol, bacterial, parasitic), alcohol consumption \geq 20 g for woman and \geq 30 g for man, diabetes type 1, metformin intolerance, inability to exercise, kidney, thyroid, lung or oncological diseases. From our study, we excluded potential confounding factors: patients with decompensated T2D with administration of insulin, patients who took the other drug except metformin for T2D treatment, patients who took hormonal drugs (prednisolone). To exclude alcohol consumption were used AUDIT (Alcohol Use Disorders Inventory Test), CAGE (cut-annoyed-guilty- eye) questionnaires and laboratory markers (serum γ -glutamyl transpeptidase and mean corpuscular volume of erythrocytes).

Patients with NAFLD and IR were recommended 3-month-long, hypocaloric diet, exercise and behavior modification to achieve 7–10% weight reduction. Exercise/physical activity included 150-200 min/week of moderate intensity aerobic physical activities in 3-5 sessions [5-6].

Patients with T2D were treated by metformin 500 mg twice a day and hypocaloric diet as the only treatment. The results of treatment were assessed after 3 month.

Blood examination

The blood was used for an assessment of liver function and measurement of the level of FBG, HbA1c and lipids.

OGTT

OGTT was performed according to the recommendations of the American Diabetes Association under the control of endocrinologists.

Body composition measurement

We used bioelectrical impedance in all subjects as a noninvasive and accurate method for evaluating body composition.

Ultrasonography

We used steatometry (Ultrasign, Soneus P7) of the liver to evaluate the stage liver steatosis (ultrasound attenuation coefficient). The steatosis was graded: S0-steatosis is absent - <2,19 dB/cm, S1-mild - 2,2-2,29 dB/cm, S2-moderate - 2,3-2,9 dB/cm, S3-severe - >2,9 dB/cm.

Ceramide measurement

Quantitative analyses of plasma ceramide subspecies were performed via liquid chromatography-tandem mass spectrometry [4].

Statistical analysis.

Subject characteristics and results are presented as mean \pm SD and as median with lower quartile and upper quartile. We used the Student's t-test for independent samples to compare the averages. For indicators that differ from the normal distribution of values we used the Wilcoxon W-test. Correlations were analyzed using Spearman's rank correlation. All statistical analyses were performed using Med Stat version 5.2 (NM University, Kyiv, Ukraine).

Results

The demographic, metabolic characteristics before treatment are shown in Table 1. At baseline, the groups were matched for age, body composition. Patients with NAFLD and T2D have elevated HbA1c, cholesterol (CH), HOMA-IR, FBG comparing with patients without T2D ($p < 0,001$).

After treatment, a decrease in BMI was observed in the group of patients with NAFLD and IR, as well as normalization of all laboratory parameters. In the group of patients with NAFLD and type 2 diabetes, against the background of metformin and hypocaloric diets, there was also a tendency to normalize anthropometric and laboratory parameters, however, HbA1c, the HOMA index, FBG and CH level remained above normal (Table 2).

Ceramide concentration

Table 3 and Figure 2, represent the changes of ceramide concentrations in both groups before treatment. Concentration of plasma ceramide C16:0 was elevated in the subjects with NAFLD and T2D 550 ± 97 vs 421 ± 44 in subjects without T2D ($p < 0,001$). The concentration of C18:0, C24:0 ceramide fractions were also increased in the patients with NAFLD and T2D 120 (100-130) vs 85 (79-90) in subjects without T2D ($p < 0,001$), and 3880 (3540-4210) vs 1240 (1150-1320) in subjects without T2D ($p < 0,001$), respectively.

Figure 2, Table 4 represent the changes of ceramide concentrations following the 12-week aerobic exercise-training intervention and metformin intake. The proposed treatment resulted in an overall decrease in ceramides C16:0, C18:0, C24:0 concentration in both groups ($p < 0,001$).

Correlation analyses

After treatment in subjects with NAFLD and IR was found correlation between ceramide C24:0 with HOMA index ($r = 0,417$ $p < 0,01$). In the group of patients with NAFLD and T2D was found correlation between ceramide C18:0 with glucose level ($r = 0,330$, $p = 0,02$) (Figure 3,4).

Discussion

IR is the main cause of NAFLD and T2D development. Reduced insulin sensitivity leads to accumulation of free fatty acids in the liver and stops glucose utilizations by cells. This could be initiated by special type of lipids - ceramides.

Ceramides could be potential target in treatment of the patients with IR. There are studies that proofed an effect of weight loss on ceramides level. Promrat et al (2011), showed that weight loss lead to amelioration of non-alcoholic steatohepatitis due to shifting in hepatic ceramide expression and serum ceramide levels [7]. In addition, the study of Kasumov et al (2015), also showed correlation link between

ceramide concentration and exercise training in the patients with obesity and T2D [8]. If there abundant studies about positive effect of weight loss on ceramide level, in case of metformin the situation is obscure. This is caused by few of studies concerning metformin effect on ceramide level in patients. In our study, we showed that the levels of ceramides C16:0, C18:0, C24:0 were higher in both groups comparing with healthy subjects. After treatment the ceramides C16:0, C18:0, C24:0 concentration were decreased in both groups along with an improvement of laboratory tests. In addition, there was correlation link between ceramides C18:0 and C24:0 with HOMA-IR index and glucose level.

Conclusion

This is first research in Ukraine and according to the results of our study, we can conclude that patients who have IR is in risk of ceramides C16:0, C18:0, C24:0 elevation. Proper treatment of IR by weight loss or metformin intake could decrease the level of ceramide and prevent complications that are associated with IR. Given this data, further study of this topic will allow us to use elevated plasma ceramide levels as a marker of IR, T2D treatment effectiveness.

Patient consent for publication Not required.

Statement of Ethics The authors have no ethical conflicts to disclose.

Disclosure Statement The authors declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this paper.

Supplementary Materials:

Table 1

Subject characteristics before treatment

	NAFLD and IR	NAFLD and T2D	p-Value
Sex	12 female/13 male	11 female/12 male	-
Age	54,1±7,0	56,6±6,3	0,08
BMI	33,7±1,9	32,9±2,3	0,09
Steatometry dB/cm	2,50 (2,45-2,6)	2,56 (2,45-2,72)	0,27
HbA1c, %	5,3±0,2	7,6±0,5	<0,001
CH mmol/L	5,9 (5,7-6,1)	7,2 (6,9-7,6)	<0,001
HOMA-IR	3,6 (3,2-3,9)	4,3 (4,1-4,6)	<0,001
FBG mmol/L	6,45 (6,2-6,8)	8,5 (7,9-9,3)	<0,001
AST	59±9,2	62±9,5	0,22
ALT	51 ±6,9	49±5,3	0,09

Data are presented as mean ±SD or median (quartile 1, quartile 3); BMI, body mass index, HbA1c, glycosylated hemoglobin, HOMA-IR, homeostasis modal assessment, CH, cholesterol, FBG, fasting blood glucose, AST aspartate aminotransferase, ALT, alanine aminotransferase.

Table 2

Subject characteristics after treatment. Data are presented as mean ±SD or median (quartile 1, quartile 3)

	NAFLD and IR	NAFLD and T2D	p-Value
Sex	12 female/13 male	11 female/12 male	-
Age	54,1±7,0	56,6±6,3	0,08
BMI	27 (26-29)	28 (26-29)	0,58
Steatometry dB/cm	2,34 (2,3-2,42)	2,39 (2,29-2,48)	0,51
Hb A1c, %	5,1 (4,9-5,3)	6,15 (5,8-6,4)	<0,001
CH mmol/L	4,9±0,2	6,0±0,3	<0,001
HOMA-IR	2,5±0,2	3,2±0,3	<0,001
FBG mmol/L	5,4 (5,1-5,6)	6,8 (6,5-7,1)	<0,001
AST	37,1±3,9	35,1±3,2	0,005
ALT	38,3±4,7	41,5±5,4	0,003

Table 3

Ceramide concentrations before treatment. Data are presented as mean ±SD or median (quartile 1, quartile 3)

Ceramide pmol/ml	Control group	NAFLD and IR	NAFLD and T2D	p-Value
Ceramide C16:0	150± 50	815±44	950±40	<0,001
Ceramide C18:0	25±10	220 (210-240)	450 (420-460)	<0,001
Ceramide C24:0	230±50	1500 (1450-1550)	3675 (3540-4210)	<0,001

Table 4

Ceramide concentrations after treatment. Data are presented as mean ±SD or median (quartile 1, quartile 3)

Ceramide pmol/ml	Control group	NAFLD and IR	NAFLD and T2D	p-Value
Ceramide C16:0	216± 50	345±50	523±56	<0,001
Ceramide C18:0	30±10	110 (90-120)	270 (240-310)	<0,001
Ceramide C24:0	340±50	875±155	2750±349	<0,001

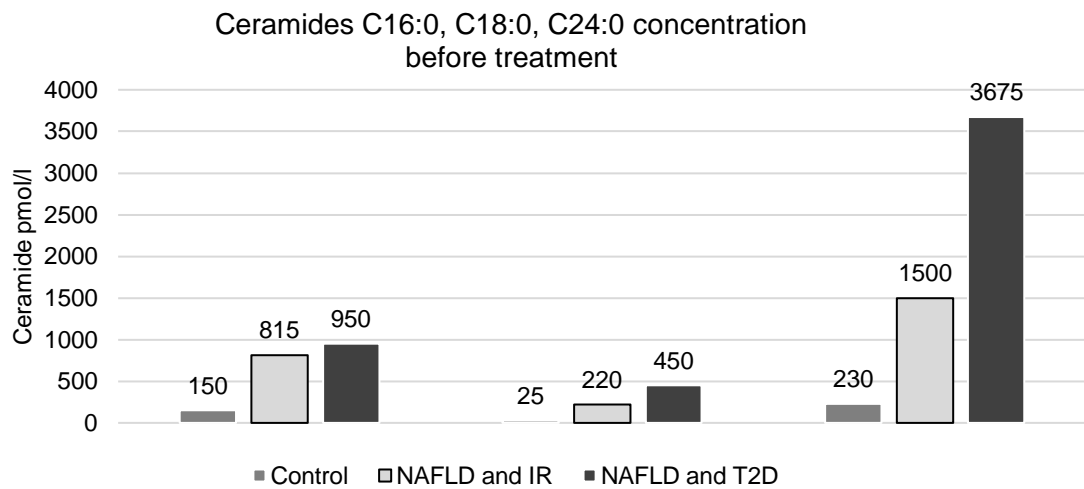

Fig. 1. Concentrations ceramide C16:0, C18:0, C24:0 in three groups before treatment.

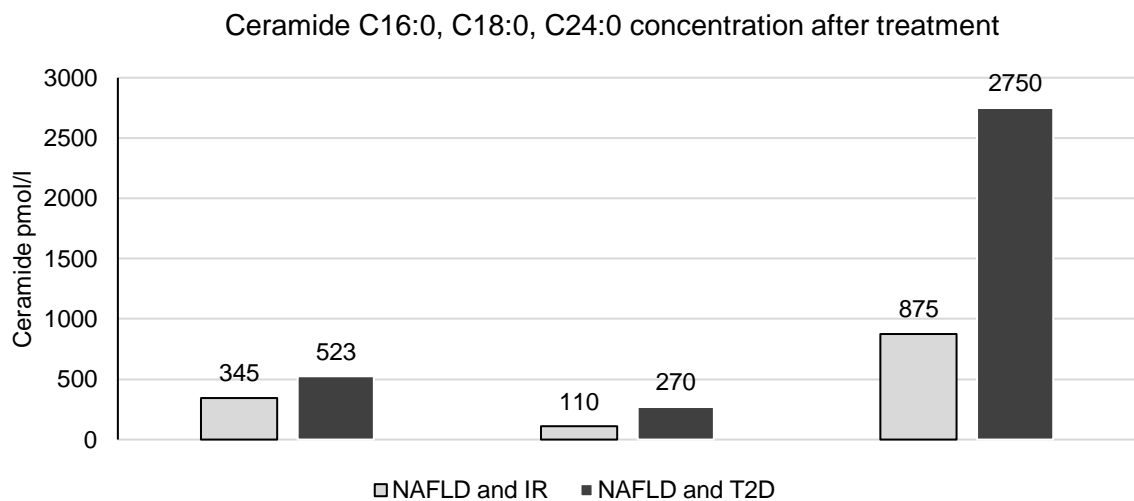

Fig. 2. Concentrations ceramide C16:0, C18:0, C24:0 in three groups after treatment

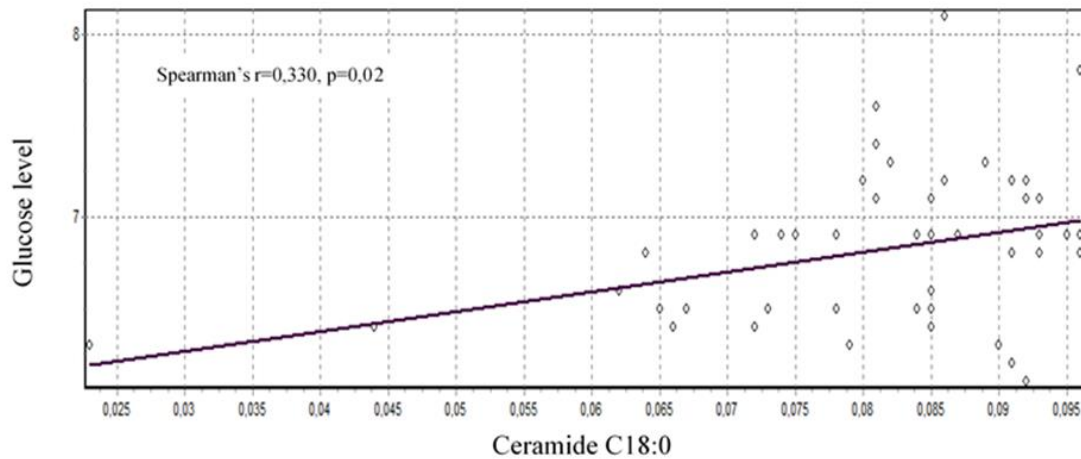

Fig.3. Correlation ceramide C18:0 with glucose level in the patients with NAFLD and T2D. Spearman's rank correlation was used to access the relationships between datasets

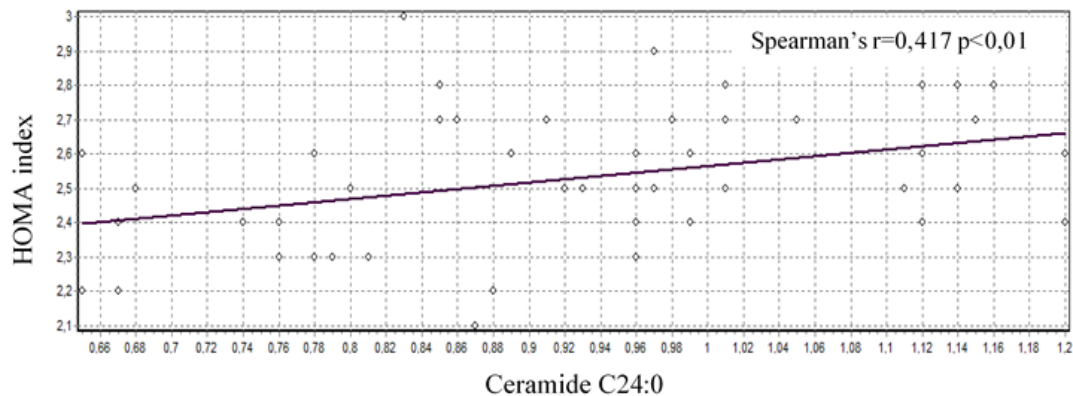

Fig. 4. Correlation ceramide C24:0 with HOMA in the patients with NAFLD and IR

References:

- [1] Aburasayn, H, Al, Batran & Ussher, J. (2016). Targeting ceramide metabolism in obesity. *Am J Physiol Endocrinol Metab* 311: E423–E435. doi:10.1152/ajpendo.00133.2016.
- [2] Holland, W. & Summers, S. (2008). Sphingolipids, insulin resistance, and metabolic disease: new insights from in vivo manipulation of sphingolipid metabolism. *Endocr. Rev.* 29, 381–402.
- [3] Galadari, S., Rahman, A., Pallichankandy, S., Galadari, A.& Thayyullathil, F. (2013). Role of ceramide in diabetes mellitus: evidence and mechanisms. *Lipids in Health and Disease* 12:98.
- [4] Kasumov, T.,Huang H., Yoon-MiChung, Zhang R., McCullough A., Kirwan J. (2010). Quantification of ceramide species in biological samples by liquid chromatography electrospray ionization tandem mass spectrometry. *Analytical Biochemistry*, Volume 401, Issue 1, Pages 154-161. doi https://doi.org/10.1016/j.ab.2010.02.023.
- [5] American Diabetes Association. (2019). Standards of Medical Care in Diabetes. *Diabetes Care* 42:S90–S102. doi: https://doi.org/10.2337/dc19-S009.
- [6] EASL–EASD–EASO. (2016). Clinical Practice Guidelines for the management of non-alcoholic fatty liver disease. *Journal of Hepatology*, Volume 64, Issue 6, Pages 1388–1402. doi: https://doi.org/10.1016/j.jhep.2015.11.004.
- [7] Promrat K., Longato L., Wands R., de la Monte S. (2011). Weight loss amelioration of non-alcoholic steatohepatitis linked to shifts in hepatic ceramide expression and serum ceramide levels. *Hepatol Res.*; 41(8): 754–762. doi:10.1111/j.1872-034X.2011.00815.x.
- [8] Kasumov, T., Solomon, T., Hwang, C., Huang, H, Haus, J., Zhang, R. & Kirwan, J. (2015). Improved Insulin Sensitivity After Exercise Training is Linked to Reduced Plasma C14:0 Ceramide in Obesity and Type 2 Diabetes. *Obesity* 23, 1414-1421. doi:10.1002/oby.21117.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.06

USE OF BETA-BLOCKERS IN EVIDENCE-BASED MEDICINE: CLINICAL TRIALS DATA

ORCID ID: 0000-0001-7248-5981

Olena Pavlova

Assistant of Department of General Practice – Family Medicine, School of Medicine
V. N. Karazin Kharkiv National University

Olga Salun

Assistant of Department of General Practice – Family Medicine, School of Medicine
V. N. Karazin Kharkiv National University

UKRAINE

Beta blockers are often prescribed in cardiology practice. This group has found its application both in the treatment of heart failure, coronary heart disease, and in some cases of arterial hypertension, according to modern recommendations [1-5]. Recently, the recommendations for the use of beta-blockers have changed: this group is not a first-line therapy for hypertension treatment; differences between vasodilating and non-vasodilating beta-blockers should be taken into account.

Many studies that deserve attention have been conducted on the indications for the use of beta-blockers and their effectiveness, both in comparison with other classes of antihypertensive drugs, and in the differences between beta-blockers.

The 2017 Cochrane review concludes that beta-blockers are not as effective as other antihypertensive drugs (diuretics, calcium channel blockers, renin-angiotensin system inhibitors) in reducing all cause mortality, acute heart attacks, and strokes in the treatment of patients with hypertension. Although 13 studies were analyzed, the conclusion is more about atenolol, and other representatives of this group of drugs have not been studied [6].

The 2015 Cochrane review suggests that alpha-and beta-blockers (carvedilol, labetalol, dilevalol) are not as effective as other classes of antihypertensive drugs in blood pressure lowering [7].

The 2016 Cochrane review suggests that selective beta-1-adrenergic blockers (atenolol, metoprolol, bisoprolol, nebivolol) in 56 studies with 7,812 patients with hypertension showed an average decrease in systolic pressure of 10 points, diastolic - by 8 points in patients with mild and moderate course of hypertension, higher doses of drugs are not more effective in blood pressure lowering, however, taking high doses is accompanied by more frequent manifestations of side effects, including heart rate reduction. Also in this review, it was concluded that beta blockers have minimal or no effect on pulse pressure, unlike thiazide diuretics, ACE inhibitors, and RA blockers [8].

The 2019 Cochrane review examined the efficacy of beta-blockers in patients with or with suspected acute myocardial infarction compared with placebo or no intervention. Were analyzed 63 randomized trials with 85,550 adult patients, the average age was 57.4 years: patients receiving beta blockers had a lower risk of developing a heart attack in the acute phase and a lower risk of cardiac mortality in the long-term follow-up compared with the placebo group or with no intervention group. However, beta-blockers did not affect the risk of all cause mortality and cardiac death in the acute period of myocardial infarction [9].

The 2019 meta-analysis was aimed to study the effectiveness of beta-blockers in reducing mortality rates and the effect on hospitalization rates in patients with heart failure with concomitant atrial fibrillation [10]. During the meta-analysis, 8 studies involving 34,197 patients with heart failure and AF were analyzed. A pooled analysis showed that the use of beta-blockers in this category of patients is associated with a 22% reduction in the relative risk of mortality from all causes (RR: 0.78; 95% CI 0.71-0.86; $p < 0.00001$; $I^2 = 27\%$), but not reduces the hospitalization rate due to heart failure (RR: 0.94; 95% CI 0.79-1.11; $p = 0.46$; $I^2 = 38\%$).

The 2014 meta-analysis was aimed to study the effect of beta-blockers on the risk of mortality from all causes in patients with heart failure with a preserved ejection fraction [11]. 12 studies with 21,206 patients were evaluated. A pooled analysis showed that beta-blocker exposure was associated with a 9% reduction in the relative risk of mortality from all causes in patients with HFpEF (95% CI: 0.87 - 0.95; $P < 0.001$).

There are conflicting results of meta-analysis about the benefits of a drug from the class of beta blockers over other representatives of this class. Recently, many studies have been conducted that compare the superiority of carvedilol with selective beta-blockers in reducing the hospitalization and mortality from all causes rates in patients with heart failure.

In the study «Effect of carvedilol vs metoprolol succinate on mortality in HFrEF» [12] the authors analyzed 114,745 patients from 2007 to 2015 who were diagnosed HFrEF who were prescribed carvedilol or metoprolol succinate. The study evaluated the odds of survival and mortality in patients receiving carvedilol or metoprolol succinate using a comparison of susceptibility and substitution methods for the observed covariates. Subgroup analyzes were performed separately for men, women, the elderly, duration of therapy for more than 3 months, and patients with diabetes. Overall, the number of patients (43,941) receiving metoprolol was comparable to the same number of patients receiving carvedilol. The adjusted mortality risk ratio in the metoprolol succinate group compared to the carvedilol group was 1.069 (95% confidence interval (CI): 1.046-1.092, $P < 0.001$). Six-year survival in the carvedilol group was higher compared to the metoprolol succinate group (55.6% vs. 49.2%, $P < 0.001$). Subgroup analyzes showed that the results were statistically valid separately for men older or younger than 65 years, treatment duration of more than three months, and non-diabetic patients.

In the present study, the authors concluded that patients with HFrEF who received carvedilol had a lower mortality risk compared with patients who received metoprolol succinate.

The authors of «Impact of carvedilol versus β_1 -selective β -blockers (bisoprolol, metoprolol, and nebivolol) in patients with acute myocardial infarction undergoing percutaneous coronary intervention» [13] sought to determine the comparative efficacy of the non-selective carvedilol beta-blocker and the commonly prescribed β_1 -selective beta-blockers (bisoprolol, metoprolol, and nebivolol) in patients with AMI who underwent transdermal coronary intervention. A total of 7,843 patients were selected from the prospective national registry of AMI of Korea. The patients were divided into the carvedilol group ($n = 6,231$) and the β_1 -selective beta-blocker group ($n = 1,632$) at discharge. The primary endpoint was all-cause death or MI during observation. At an average follow-up of 243 ± 144 days, death or MI occurred in 94 patients (1.5%) in the carvedilol group compared with 31 patients (1.9%) in the β_1 -selective beta-blocker group (adjusted hazard ratio 0.81, 95% CI 0.54-1.22, $p = 0.32$). This result was consistent across risk subgroups. Risks of all-cause mortality, cardiac death, and MI were similar between the groups. After matching the propensity score, no difference in all-cause mortality or MI was observed (1.7% in the carvedilol group

versus 1.9% in the β_1 -selective group, adjusted hazard ratio 0.84, 95% CI from 0.49 to 1.46, $p = 0.55$). The authors concluded that no statistically significant differences in mortality or MI rates between carvedilol group and selective beta-blockers groups were observed.

Betablockers certainly are very important in treatment patients with heart failure, heart failure combined with rhythm disturbances (such as atrial fibrillation), since they significantly reduce the risk of death.

However, in the treatment of arterial hypertension, beta-blockers do not have such a positive effect on the prognosis as first-line antihypertensive drugs, so their therapeutic value in this situation will be due to the minimal influence or lack of influence on pulse pressure and their use in combination with other antihypertensive drugs.

Further studies are required to determine the effect of beta-blockers on the risk of cardiac mortality, mortality from all causes, the hospitalization rate in patients with cardiovascular pathologies. It is also necessary to investigate the interclass differences of beta-blockers.

References:

- [1] ACCF/AHA (2013). Guideline for the Management of Heart Failure. A Report of the American College of Cardiology Foundation. American Heart Association Task Force on Practice Guidelines. *J Am Coll Cardiol*. [https://doi: 10.1016/j.jacc.2013.05.019](https://doi.org/10.1016/j.jacc.2013.05.019).
- [2] ESC (2016). Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure: The Task Force for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure of the European Society of Cardiology (ESC) Developed with the special contribution of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC. *Eur Heart J*, 37 (27), 2129-2200. <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehw128>.
- [3] ESC (2016). Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure. Web Addenda. *European Heart Journal*. [https://doi:10.1093/eurheartj/ehw128](https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehw128).
- [4] ACC/AHA/HFSA (2017). Focused Update of the 2013 ACCF/AHA Guideline for the Management of Heart Failure: A Report of the American College of Cardiology. American Heart Association Task Force on Clinical Practice Guidelines and the Heart Failure Society of America. *Circulation*. 136: e137-e16.
- [5] ACC (2019). Expert Consensus Decision Pathway on Risk Assessment, Management, and Clinical Trajectory of Patients Hospitalized With Heart Failure. *J Am Coll Cardiol*. 74(15). 1966-2011.
- [6] Wiysonge CS, Bradley HA, Volmink J, Mayosi BM, Opie LH (2017). Beta-blockers for hypertension. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, Issue 1. Art. No.: CD002003. [https://doi:10.1002/14651858.CD002003.pub5](https://doi.org/10.1002/14651858.CD002003.pub5)
- [7] Wong GWK, Laugerotte A, Wright JM (2015). Blood pressure lowering efficacy of dual alpha and beta blockers for primary hypertension. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. Issue 8. Art. No.: CD007449. [https://doi:10.1002/14651858.CD007449.pub2](https://doi.org/10.1002/14651858.CD007449.pub2)
- [8] Wong GWK, Boyda HN, Wright JM (2016). Blood pressure lowering efficacy of beta-1 selective beta blockers for primary hypertension. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. Issue 3. Art. No.: CD007451. [https://doi:10.1002/14651858.CD007451.pub2](https://doi.org/10.1002/14651858.CD007451.pub2)
- [9] Safi S, Sethi NJ, Nielsen E, Feinberg J, Jakobsen JC, Gluud C (2019). Beta-blockers for suspected or diagnosed acute myocardial infarction. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. 12. [https://doi:10.1002/14651858.CD012484.pub2](https://doi.org/10.1002/14651858.CD012484.pub2)
- [10] Gai-gai Ma, Quan Fang, Feng-xia Wang (2019). The effect of beta-blockers on mortality in patients with heart failure and atrial fibrillation: A meta-analysis of observational cohort and randomized controlled studies. *Cardiol J*. 26(6):744-752. [https://doi:10.5603/CJ.a2018.0074](https://doi.org/10.5603/CJ.a2018.0074)
- [11] Feng Liu, Yanmei Chen, Xuguang Feng, Zhonghua Teng, Ye Yuan, Jianping Bin (2014). Effects of Beta-Blockers on Heart Failure with Preserved Ejection Fraction: A Meta-Analysis. *PLoS One*. 9(3): e90555. Published online 2014 Mar 5. doi: 10.1371/journal.pone.0090555
- [12] Ajam T, Ajam S, Devaraj S, Mohammed K, Sawada S, Kamalesh M (2018). Effect of carvedilol vs metoprolol succinate on mortality in heart failure with reduced ejection fraction. *Am Heart J*. Vol. 199. 1-6.
- [13] Guang-Won Seo, Dong-Kie Kim, Ki-Hun Kim, Pil Sang Song (2015). Impact of carvedilol versus β_1 -selective β -blockers (bisoprolol, metoprolol, and nebivolol) in patients with acute myocardial infarction undergoing percutaneous coronary intervention. *Am Heart J*. 116 (10). 1502-1508.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.07

АКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИВЧЕННІ «ПАТОМОРФОЛОГІЇ»

ORCID ID: 0000-0002-3894-8484

Кіндратів Ельвіра Олександрівнадоктор медичних наук, доцент, завідувач кафедри патологічної анатомії
Івано-Франківський національний медичний університет

УКРАЇНА

Активне навчання являє собою таку організацію та ведення навчального процесу, яка спрямована на всебічну активізацію навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти за допомогою широкого, бажано комплексного, використання як педагогічних (дидактичних), так і організаційно - управлінських засобів [1]. Активне навчання передбачає використання системи методів, які спрямовані головним чином не на виклад викладачем готових знань, їх запам'ятовування та відтворення, а на самостійне оволодіння здобувачами знаннями і вміннями в процесі активної розумової і практичної діяльності [4]. Технологія активного навчання передбачає використання активних методів навчання (метод проектів, моделювання професійних ситуацій, рольові та ділові ігри, проведення «круглих столів» тощо), орієнтованих на особистість здобувача, на його активну участь у саморозвитку, отримання якісних знань, професійних умінь, творче рішення конкретних проблем [2, 3].

Освітній процес студента при вивченні базової медичної дисципліни «Патоморфологія» орієнтований на впровадження нових методик та інноваційних технологій навчання, а саме застосування активних форм навчання таких як, метод кооперативних груп, метод конкурентних груп, рольові та ділові ігри, проблемні лекції, лекції дискусії тощо. На практичному занятті та при читанні лекцій використовують мультимедійні технології, які забезпечують якісне унаочнення: демонстрація макро-, мікропрепаратів, розбір тематичних клінічних випадків, в online-режимі спостереження за проведенням розтинів та дослідженням біопсійного та операційного матеріалів.

Висновки. Активні технології, що використовуються на кафедрі патологічної анатомії дозволяють в першу чергу зацікавити здобувача освіти до вивчення такої складної дисципліни як «Патоморфологія», забезпечити засвоєння теоретичних знань, придбання і застосування практичних навичок і умінь з морфологічної діагностики патологічних процесів та захворювань, формувати особистість, яка орієнтується в професійній сфері і володіє компетенціями для подальшого зростання як фахівця і особистості.

Список використаних джерел:

- [1] *Активні форми навчання*. Вилучено з: <http://lider.fpsu.org.ua/profspilkova-osvita/157-aktivni-formi-navchannya>.
- [2] Башкір, О. І. (2018). Активні й інтерактивні методи навчання у вищій школі. *Педагогіка та психологія*, 60, 33-44. Вилучено з: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2018_60_6
- [3] Вакуленко, К. Р. (2020). Використання активних методів навчання у вищій школі. Abstracts of VIII International Scientific and Practical Conference Liverpool, United Kingdom 1-3 April 2020, pp. 296-300. Вилучено з: <http://sci-conf.com.ua/viii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-scientific-achievements-of-modern-society-1-3-aprelya-2020-goda-liverpul-velikobritaniya-arhiv/>
- [4] Дяченко-Богун, М. (2014). Активні методи навчання у вищому навчальному закладі. *Витоки педагогічної майстерності*, 14, 74-79. Вилучено з: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4444/1/Djachenko.pdf>

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.08

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ДОНОЗОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ СОЦІАЛЬНО ЗНАЧУЩИХ ЗАХВОРЮВАНЬ У ПЕРІОД НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ

Тереник Софія Анатоліївна

здобувач вищої освіти третього медичного факультету
Харківський національний медичний університет

ORCID ID: 0000-0002-3438-5709

Старусева Вікторія Вадимівна

канд. мед. наук, доцент, доцент кафедри гігієни та екології №1
Харківський національний медичний університет

УКРАЇНА

На протязі багатьох років нестабільність в українській економіці "залишила свій відбиток" не тільки у сфері фінансів, а й у галузі Охорони здоров'я. Особливо ця проблема відобразилась на якості життя нації.

Згідно з офіційними статистичними даними Міністерства охорони здоров'я України в нашій країні склалася надзвичайно непроста ситуація зі станом здоров'я населення: знизилась народжуваність, зросла смертність, знизився імунітет, підвищилась захворюваність на туберкульоз, із кожним роком зростає забруднюваність довкілля та питної води, що несприятливо впливає на людину, підвищився рівень серцево-судинних, шлунково-кишкових та ракових захворювань які напряду залежать від якості вживаної їжі. Але в період економічної нестабільності мало хто може дозволити собі не те щоб повноцінне та якісне харчування, а й медичне обслуговування високого рівня.

Згідно сучасної парадигми клінічної медицини, поняття «якість життя, зв'язано зі здоров'ям», покладено в основі розуміння хвороби й виявлення методів її лікування. [1]

Дослідження якості життя в медицині на даний час є особливо важливим в таких напрямках як фармакоекономіка, забезпечення повноцінного моніторингу стану хворого, проведення соціально-медичних популяційних досліджень із виділення груп ризику, а також у донозологічній діагностиці.

Гігієнічна донозологічна діагностика – це оцінка функціонального стану організму та його адаптаційних можливостей у період станів між нормою та патологією. Перехід від здорового стану до хвороби прийнято вважати, як здатність людини пристосовуватись до змін соціального середовища, до оточуючих умов життєдіяльності. Тобто така діагностика дає можливість запобігти розвитку захворювань.

Частіше за все застосовується соціально-гігієнічний моніторинг в основі якого покладено систему організаційних, соціальних, медичних, санітарно-епідеміологічних, науково-технічних методів, які дають можливість спостерігати за санітарно-епідеміологічним благополуччям населення, його оцінку і прогнозування, а також дій, які направлені на попередження, виявлення, усунення або зменшення впливу шкідливих факторів на здоров'я людини. [2]

В багатьох родинах з низьким соціально-економічним статусом, який напряду залежить від фінансового забезпечення все частіше зустрічаються

захворювання шлунково-кишкового тракту, особливо у маленьких дітей, які знаходяться в зоні ризику.

До преморбідних станів, які сприяють розвитку хронічних захворювань у дітей, відноситься дисбактеріоз кишечника. Порушення мікробіоценозу кишечника призводить до порушення його моторної, травної та всмоктувальної функцій. При дисбактеріозі кишечника обмежується надходження в організм пластичного та енергетичного матеріалу, посилюється всмоктування токсинів й алергенів, які порушують усі види обміну та ставлять під загрозу нестійку імунну систему дитини. [3]

Діагностика та лікування таких порушень частіше за все здійснювалась за результатами досліджень мікрофлори та призначенням недешевого та довгого лікування. Та на жаль, це не завжди було ефективно, адже не були взяті до уваги такі важливі факти, як адаптаційні можливості організму, фізичний та психічний розвиток дитини.

Але наразі цим займається донозологічна діагностика.

Перспективним напрямком у рішенні даної проблеми є використання показників статусу харчування для оцінки стану здоров'я дитини з порушенням біоценозу кишечника. Невід'ємною частиною первинної та вторинної профілактики являється функціональне харчування. [3]

Тобто такий метод допомагає попередити розвиток дисбактеріозу без проведення мікробіологічних дослідів. Оцінка фактичного харчування дає можливість скорегувати порушення його статусу.

Оцінюють не тільки фізичний та нервово-психічний розвиток дитини, обов'язково до уваги беруть ознаки білкової та вітамінно-мінеральної недостатності, яка проявляється зміною в стані шкірних покривів, нігтів, слизових оболонок.

Досліджуються також продукти, які входять у щоденний раціон дитини. Тобто, оцінюється енергетичний коефіцієнт, відсотку утилізації й втрати вітамінів та інших поживних речовин при кулінарній та термічній обробці.

Отже, можна зробити такий висновок, що здоров'я нації напряму залежить від економічного добробуту країни. Насамперед повноцінне функціонування нашого організму залежить від якості харчування. Але на жаль, у теперішній ситуації мало хто може дозволити собі продукти найвищої якості. Від таких умов життя страждають соціально нестабільні сім'ї та їх діти, які надалі піддаватимуться розвитку хронічних захворювань на тлі розвитку дисбактеріозу. Але найстрашнішими наслідками порушень шлунково-кишкового тракту можуть бути: гіпотрофія, харчові алергії, вторинні імунодефіцитні стани. Але на допомогу родинам, які опинились у скрутній ситуації й не можуть дозволити собі високий рівень медичних досліджень та людям, які намагаються запобігти розвитку захворювань «приходить» донозологічна діагностика. За допомогою такої діагностики ми зможемо налагодити наше харчування та зберегти здоров'я наших дітей.

Список використаних джерел:

- [1] Богуш Д. (2009). Проблемне поле медичної галузі України. Українська правда блоги. Вилучено з: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/bogush/4b280bfd9c85e/>
- [2] StudFiles. Донозологічна діагностика. Медичні методи досліджень, використовуваних при гігієнічній діагностиці. (2016). Вилучено з: <https://studfile.net/preview/5363375/page:8/>
- [3] Лавінський Х. & Солтан М. (2003). Донозологічна діагностика та профілактика дисбактеріоза у дітей. Вилучено з: <https://www.bsmu.by/downloads/vrachu/instrukcii/gigiena/instruct4.pdf>

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.09

БАЗОВІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ГРУПА:

ORCID ID: 0000-0003-4415-4696

Андрійчук Ольга Ярославівна

доктор наук з фізичного виховання та спорту,
професор кафедри здоров'я людини та фізичної терапії
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Гайдучик Петро Данилович

кандидат психологічних наук,
викладач кафедри здоров'я людини та фізичної терапії
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Гайволя Руслан Юрійович

асистент кафедри здоров'я людини та фізичної терапії
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Грицай Оксана Сергіївна

викладач кафедри здоров'я людини та фізичної терапії
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

УКРАЇНА

Враховуючи реалії сьогодення, в практичній діяльності фізичних терапевтів з кожним роком збільшується кількість осіб, які брали участь у військових діях на території України. Для ефективного налагодження партнерської співпраці, для фізичного терапевта є важливим розуміння психологічного налаштування демобілізованих учасників бойових дій до активної участі у процесі реабілітації [1].

Під час навчання та підготовки фізичних терапевтів до практичної діяльності, необхідно приділяти належну увагу особливостям спілкування з різними категоріями пацієнтів/клієнтів, включаючи осіб з посттравматичним стресовим розладом [2]. Посттравматичний стресовий розлад - психічний розлад (за МКХ-10 - F43.1), що розвивається у деяких осіб після травматичних подій, таких як природні та техногенні катастрофи, обстріли, бомбардування та інших загроз під час війни, сексуальне або фізичне насилля, дорожньо-транспортні пригоди, тортури тощо, які пов'язані з загрозою для власного життя (або іншої людини) або фізичної недоторканності та обумовили сильний страх, безпорадність або жах.

В учасників бойових дій, виділяють цілу низку стрес-факторів, які негативно впливають на їх здоров'я, викликаючи фізичні та психологічні (психічні) розлади [3]. До них належать: різні аспекти бойової ситуації, безпосередні фізичні навантаження під час військових дій, умови організації життєдіяльності в зоні військових дій.

При цьому, підвищений рівень стресогенності викликають такі специфічні бойові чинники [4]: ситуації, що загрожують життю і фізичному стану; події, в результаті яких нівелюється честь і гідність людини; поранення, контузії, каліцтва, радіаційне опромінення, хімічне отруєння та інші наслідки

застосування зброї; загибель та поранення близьких людей, побратимів; фізична ліквідація ворога (особливо вперше).

Необхідно враховувати, що вплив екстремальних ситуацій негативно відображається на людині не лише за умови безпосередньої загрози для життя, але при наявності потенційної ймовірності її настання. Більш того, опосередкована загроза значною мірою має дестабілізуючий характер, оскільки вона ще тільки очікується, а її конкретні прояви залишаються невідомі.

Варто зауважити, що стрес, який виникає під час бойової сутички виконує певну позитивну функцію для людини, мобілізуючи її силу, витривалість. Проте, пізніше, стрес стає негативним, руйнівним чинником, який лежить в основі розвитку постстресових реакцій та посттравматичного стресового розладу [5].

За даними авторів [6] найбільш стресогенними, виявилися такі чинники: «страх полону», «захоплення у полон бойових побратимів, товаришів», «події, у результаті яких постраждали честь і гідність», «ситуації, які загрожують життю та фізичній цілісності», «помилки командування», «поранення, контузії, каліцтва»; «випадки загибелі мирних громадян, побратимів», «нічні жахіття, пов'язані зі смертю, людськими втратами та муками», «побоювання, страх власної загибелі», «досвід невдалих дій», «стресори морального характеру», «контакт з великою кількістю поранених».

Як правило, у пацієнтів/клієнтів з посттравматичним стресовим розладом, виникають певні труднощі під час реабілітації та фізичної терапії, що пов'язані з появою нав'язливих спогадів, нічних жахів, постійного очікування загрози, періодичних нападів агресії, страху тощо [7]. В таких ситуаціях вирішальне значення має підготовленість фізичних терапевтів до роботи з такою категорією пацієнтів/клієнтів. Так, у процесі навчання, в студентів необхідно розвивати такі риси як емпатія, гуманність, працелюбність, комунікативність.

Список використаних джерел:

- [1] Ortenburger, D., Wąsik, J., Tsos, A., Andrijchuk, O., Bielikowa, N., & Indyka, S. (2019). Selected aspects of the health condition of hospitalised soldiers after military action and the manifestation of externalising anger. *Medical Studies/Studia Medyczne*, 35(4), 288-293.
- [2] Андрійчук, О. (2019). Підготовка фізичних терапевтів до практичної діяльності. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету*, (4), 10-14.
- [3] Попелюшко, Р. П. (2015). Особливості психологічної реабілітації учасників бойових дій засобами природничої рекреації. *Актуальні проблеми психології*, (13), 198-207.
- [4] Бриндіков, Ю. Л. (2018). *Теорія та практика реабілітації військовослужбовців-учасників бойових дій в системі соціальних служб* (дис. ... доктора пед. наук). Тернопіль, Україна.
- [5] Шумейко, А. П. (2017). Види реадaptaції і психореабілітації учасників бойових дій. *Проблеми екстремальної та кризової психології*, (21), 220-229.
- [6] Агаєв, Н. А., Пішко, І. О. Особливості негативних психічних станів військовослужбовців, які брали участь в АТО. *Психологічна допомога особам, які беруть участь в антитерористичній операції: матеріали міжвідом. наук.-практ. конф* (с. 62-64). 30 березня, 2016, Київ, Україна.
- [7] Ворона, П.В. (2018). Шляхи соціальної реабілітації учасників українсько-російської війни на сході України: зарубіжний досвід. *Вісник НАДУ*, (3), 55-62.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.10

БІОЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ПИТАННЯ ВІЛ/СНІД У ПРАКТИЦІ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Восканян Анна Альбертівна

здобувач вищої освіти медичного факультету №1
Українська медична стоматологічна академія

Марчук Дмитро Володимирович

здобувач вищої освіти медичного факультету №1
Українська медична стоматологічна академія

Зезекало Анастасія Олегівна

здобувач вищої освіти медичного факультету №1
Українська медична стоматологічна академія

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

ORCID ID: 0000-0002-9311-9953

Тронь Наталія Вікторівна

викладач кафедри медичної інформатики, медичної і біологічної фізики
Українська медична стоматологічна академія

УКРАЇНА

Актуальність проблеми. ВІЛ/СНІД - це захворювання, викликане вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), яке, вражаючи імунітет, послаблює також системи контролю і захисту людини від інфекційних хвороб, деяких типів раку. Через те, що вірус порушує функціонування, а також послаблює клітини імунітету, інфіковані люди поступово набувають імунодефіцит. Імунодефіцит призводить до підвищення вразливості до широкого спектру хвороб та інфекцій, з якими успішно бореться імунітет здорової людини. Найпізнішою стадією ВІЛ-інфекції є синдром набутого імунодефіциту (СНІД), який з'являється через 2-15 років. Для СНІДу характерний розвиток інфекцій декількох різних типів раку та інших тяжких симптомів.

ВІЛ/СНІД залишається однією з найбільш важливих проблем громадськості щодо охорони здоров'я в світі, особливо в країнах з середнім і низьким рівнем прибутку [1].

Епідеміологія. Наразі Україна знаходиться на одному з перших місць серед країн європейського простору за кількістю ВІЛ-позитивних осіб. Згідно зі статистичними даними, на початок 2018р. в країні проживало 244000 ВІЛ-позитивних людей. Кожен сотий громадянин України у віці від 15 до 49 років інфікований ВІЛ, а це – один із найвищих показників серед поданих країн.

У сучасності епідемія ВІЛ-інфекції в Україні характеризується значним ураженням людей, які відносяться до маргінальної групи, зі зростанням кількості тих, чий вік перевищує 50 років для того, щоб встановити нові випадки захворювання. Здебільшого ВІЛ-інфекція передається статевим шляхом, залишаючись сконцентрованою в найбільш поширених методах інфікування.

Рівень захворювання на ВІЛ-інфекцію в Україні нині зростає (з 15869 випадків у 2015р. до 18194 у 2017р.), показники захворюваності становили 42,8 на 100000 населення в 2017р., а це - на 7% більше, аніж у 2016р. У 2018р. показник захворюваності на ВІЛ-інфекцію лишився на тому ж рівні, що й 2017р.,

лише з незначними зниженнями абсолютної кількості зареєстрованих вперше випадків ВІЛ-інфекції. Тоді інфікувались 18099 осіб (42,8 на 100000 населення) на противагу 18194 (42,8 на 100000 населення) [2]. Поточна ситуація надана на діаграмі (рис.1).

ВІЛ-ІНФЕКЦІЯ:

ДАНИ ЗА БЕРЕЗЕНЬ 2020 РОКУ

У БЕРЕЗНІ 2020 РОКУ В УКРАЇНІ ОФІЦІЙНО ЗАРЕЄСТРОВАНО*

Рис 1. Епідеміологія ВІЛ/СНІД станом на III.2020р

Діагностика. Зазвичай ВІЛ піддається діагностиці за допомогою експрес-тестів, які дозволяють отримати результат в той же день. Жоден тест на ВІЛ окремо не дозволяє встановити ВІЛ-позитивний діагноз: для підтвердження потрібен додатковий тест, який повинен проводити кваліфікований медичний працівник у закладі охорони здоров'я. ВІЛ-інфекцію можна діагностувати з високим ступенем достовірності, виконуючи прекваліфіковані ВООЗ тести відповідно до затвердженого на національному рівні алгоритму дослідження [1].

Закон України про запобігання поширенню хвороб, які зумовлені вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), а також правовий та соціальний захист осіб, які живуть із ВІЛ від 1992, № 11 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5460-VI від 16.10.2012, ВВР, 2014, № 2-3, ст.41 надає право кожному громадянину України, іноземцю або особі, яка не має громадянства, але постійно проживає на території України:

- на медичне обстеження з метою виявлення інфікування ВІЛ (вірусом імунодефіциту людини);

- отримати повний офіційний висновок, який стосується результатів медичного обстеження та кваліфікованої консультації з рекомендаціями щодо запобігання поширенню ВІЛ-інфекції [3].

У разі, якщо обстежуваного необхідно поставити на облік, із зазначенням його особистих даних (ПІБ), йому гарантується повна конфіденційність. Інакше, розголошення відомостей про проведення та результати обстеження на виявлення ВІЛ-інфекції, згідно ст.132 Кримінального кодексу України, переслідується законом.

Лікування. На даний момент лікування ВІЛ/СНІД не існує. ВІЛ можна лише послабити за допомогою систематичної комбінованої антиретровірусної (специфічної) терапії, що складається з трьох або більше препаратів АРВ. Антиретровірусна терапія (АРТ) – це невіддільний компонент надання медичної

комплексної допомоги особам, які співіснують із ВІЛ, а також профілактика та лікування паліативною допомогою будь-якої опортуністичної інфекції. З 2016 року ВООЗ рекомендує забезпечувати довічною АРТ усіх людей, які мають ВІЛ, у тому числі дітей, підлітків і дорослих, а також вагітних і жінок, які годують груддю незалежно від клінічного статусу чи кількості клітин CD4. До середини 2019р. цю рекомендацію прийняли 182 країни, в яких проживає близько 99% усіх осіб з ВІЛ у світі [1].

Щоб надати медичну допомогу ВІЛ-інфікованим, слід дотримуватись порядку, що зазначений нормативно-правовими актами, законом, а також міжнародними договорами України, на які була надана згода Верховною Радою України на неухильність та обов'язковість. Таким чином люди, які живуть із ВІЛ, мають право на участь у допоміжних репродуктивних технологіях (ДРТ), але за умови запобігання передачі ВІЛ-інфекції від батьків до майбутньої дитини.

В Україні антиретровірусні препарати доступні кожному з ВІЛ або СНІД і державою безкоштовно надаються. Можна пройти тестування, а також отримати відповідну терапію в закладах охорони здоров'я, обласних та міських СНІД-центрах, кабінетах довіри. При цьому інформація, яка стосується людини, її особисті дані залишаються конфіденційними, а права людини захищаються законодавством.

В Україні АРТ здійснюється згідно з Клінічним протоколом антиретровірусної терапії ВІЛ-інфекції для всіх вікових категорій, який був затверджений наказом МОЗ України від 12.07.2010 № 551 та Уніфікованим клінічним протоколом первинної, вторинної, яка є спеціалізованою, та третинної, яка вважається високоспеціалізованою, медичної допомоги дітям з ВІЛ-інфекцією, затверджений наказом МОЗ України від 24.02.2015 № 92.

Станом на 01.01.2019 року АРТ в Україні була надана в 395 закладах охорони здоров'я МОЗ та НАМН України. Подане число виключає заклади тимчасово окупованих територій АР Крим, м. Севастополь та частини зони проведення антитерористичної операції (АТО) [2].

Обов'язки лікаря, що живе з ВІЛ. Сімейний лікар, що живе з ВІЛ, зобов'язаний:

- вживати заходів для запобігання поширенню ВІЛ-інфекції, запропонованих органами охорони здоров'я;
- повідомляти осіб, які були партнерами до виявлення факту інфікування, про можливість їх зараження;
- відмовитися від донорства крові, її компонентів, інших біологічних рідин, клітин, органів і тканин для їх використання у медичній практиці [3].

Права медичного працівника України з ВІЛ/СНІД. Всі ВІЛ-інфіковані та хворі на СНІД громадяни України мають усі права і свободи, які передбачені Конституцією та законами України, а також іншими нормативно-правовими актами України. Але, окрім загальних прав, є ще й додаткові, такі як:

- відшкодування збитків, які могли б мати своє місце при обмеженні їх прав на нерозголошення інформації про факт інфікування (внаслідок розголошення ВІЛ статусу). Звільнення з роботи, відмова у прийнятті на роботу, відмова у прийомі до освітніх, медичних закладів, до закладів соціальної опіки й піклування та соціальних служб, а також відмова у наданні медичної допомоги та соціальних послуг, обмеження інших прав людей, які живуть з ВІЛ, на підставі їх ВІЛ-позитивного статусу, а також обмеження прав їхніх рідних і близьких на цій підставі забороняється. Неправомірні дії посадових осіб, які порушують

права лікаря, який живе з ВІЛ, його рідних і близьких, можуть бути оскаржені у суді;

- безоплатне забезпечення ліками, які потрібні для лікування наявних у них захворювань, психологічною підтримкою, консультацією і засобами особистої профілактики;

- безкоштовний проїзд до місця лікування і назад, за рахунок лікувального закладу, який видав направлення на лікування, а також надання, при необхідності, ізольованої житлової кімнати в умовах лікувального закладу;

- на прийом будь-яким лікувальним закладом. Лікувальним закладам забороняється відмовляти в прийомі, в наданні медичних послуг і допомоги, а також обмежувати інші права осіб лише ґрунтуючись на факті наявності у них ВІЛ-інфекції або СНІДу. Також забороняється обмежувати права їх рідних і близьких;

- повне право на відшкодування заподіяної шкоди. Лікарі, інфікування ВІЛ яких відбулося в результаті медичних маніпуляцій, мають повне право на відшкодування заподіяної шкоди їх здоров'ю, в судовому порядку, за рахунок винного. Більш того, медичні та інші працівники, які заразилися ВІЛ-інфекцією внаслідок виконання професійних обов'язків, мають право на першочергове поліпшення житлових умов у порядку, встановленому законодавством;

- на доплату до заробітної плати, пенсію за віком на пільгових умовах та щорічну додаткову відпустку в порядку, встановленому законодавством. Не тільки лікарям, а всім медичним працівникам, які живуть з ВІЛ, надано право на лабораторну діагностику ВІЛ-інфекції, проведення наукових досліджень з використанням інфікованого матеріалу, виробництво біологічних препаратів для діагностики, лікування та профілактику ВІЛ-інфекції;

- на захист від дискримінації. Дискримінація лікаря на підставі наявності в нього ВІЛ-інфекції, а також належності лікаря до груп підвищеного ризику інфікування ВІЛ забороняється. Дискримінацією вважається дія або бездіяльність, що у прямий чи непрямий спосіб створює обмеження, позбавляє належних прав лікаря або принижує його людську гідність;

- на участь у дослідженнях та випробуваннях. Люди, які живуть з ВІЛ, беруть участь у пов'язаних з ВІЛ-інфекцією наукових дослідженнях, випробуваннях відповідних медичних засобів і методів, навчальному процесі, фотографуванні, відео- та кінозйомці тільки за їх письмовою згодою;

- захист особистої інформації щодо ВІЛ/СНІД. Передача відомостей іншим медичним працівникам та закладам охорони здоров'я допускається виключно за наявності усвідомленої інформованої згоди лікаря, який живе з ВІЛ, на передачу таких відомостей, наданої в письмовому вигляді, і лише для цілей, пов'язаних з лікуванням хвороб, зумовлених ВІЛ, та у разі, якщо проінформованість лікаря щодо ВІЛ-статусу пацієнта має істотне значення для його лікування або за рішенням суду в установлених законом випадках;

- реалізацію прав та їх захист. Держава гарантує надання всім людям, які живуть з ВІЛ, та особам, які належать до груп підвищеного ризику інфікування ВІЛ, рівних з іншими громадянами можливостей для реалізації їх прав, зокрема в частині можливості адміністративного та судового захисту своїх прав;

- засоби індивідуального захисту. Власники або уповноважені ними органи управління організацій, персонал яких проводить діагностичні дослідження на ВІЛ-інфекцію, надає медичну допомогу та соціальні послуги людям, які живуть з ВІЛ, або контактує з кров'ю чи біологічними матеріалами людини, забрудненими ними інструментарієм, обладнанням чи предметами,

зобов'язані забезпечити працівників необхідними засобами індивідуального захисту згідно з переліком та нормативами, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, а також організувати проведення відповідного інструктажу таких працівників щодо використання відповідних засобів індивідуального захисту [3].

Висновки. При виконанні даної роботи була розглянута актуальність проблеми ВІЛ-інфікованих людей на прикладі медичного працівника, а також епідеміологію хвороби в цілому; права та обов'язки ВІЛ-інфікованого лікаря як громадянина України та як спеціаліста; описані шляхи та особливості виконання діагностики захворювання, методи його профілактики. Вважаємо, що подальші дослідження викладеної теми стануть доповненням щодо інформації про ВІЛ-статус лікаря, нададуть можливість більшому колу людей дізнатися про проблематику ВІЛ/СНІДу в сучасному світі, а також про варіанти убезпечити себе від інфікування.

Список використаних джерел:

- [1] Інформаційні бюлетені ВООЗ / Всесвітня Організація Охорони Здоров'я. Вилучено з <https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/hiv-aids>
- [2] Інформаційно-правові данні ЦГЗУ / Центр Громадського Здоров'я України. Вилучено з <https://www.phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/vilsnid/statistika-z-vilsnidu>
- [3] Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ (Закон України) . №1972-XII. (1991). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1972-12>

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.11

ВПЛИВ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА СТАН ЗДОРОВ'Я СІЛЬСЬКОГО ЛІКАРЯ

Богуславська Анастасія Денисівна

Студентка III медичного факультету
Харківський національний медичний університет

Ціватий Іван Анатолійович

студент педіатричного факультету
Харківський національний медичний університет

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Древаль Мар'яна Василівна

Харківський національний медичний університет

УКРАЇНА

Актуальність. Головним пріоритетом системи охорони здоров'я є збереження та укріплення здоров'я шляхом формування здорового способу життя і підвищення доступності та якості медичної допомоги [1]. Лікарі є безпосередньо тими людьми, хто забезпечує медичне обслуговування. Тож ми повинні знати фактори, які впливають на їх працездатність.

В Україні всього проживає більше 42 млн чоловік. Із них понад 12 млн складають мешканці селищ, що становить близько 30% [2]. По даним МОЗ України у селах на кожні 10 тисяч населення припадає всього-на-всього 26 лікарів, а 4 тисячі посад на сільського лікаря залишаються незайнятими щороку[3].

Як ми бачимо, охочих їхати працювати у села не так багато. На сам перед, це пов'язано, із умовами життя та праці, із якими вони стикаються.

Тож ми вирішили вивчити, як саме впливають фактори зовнішнього середовища на життя лікаря у селі, і чому через них знижується продуктивність та якість його роботи.

Розкриття теми. Головним показником роботи лікаря є його продуктивність. Продуктивність це величина, яка визначає кількість та якість виконаної роботи за одиницю часу. Як і всі інші величини, продуктивність залежить від багатьох факторів зовнішнього середовища. До основних факторів можна віднести: нестачу кваліфікованих працівників, нестачу матеріально-технічного забезпечення, неспроможність забезпечення медичною допомогою великої кількості населення, а також ненормованість робочого дня й непрості умови праці.

Зазвичай, сільський лікар це людина із середньою спеціальною освітою за спеціальністю фельдшер. Отримують цю спеціальність в медичних училищах. В наш час ця професія потребує від студента медика мінімальну кількість знань в галузі медицини. Їх можна порівняти з лікарями швидкої допомоги. Вони можуть поставити попередній діагноз, надати першу медичну допомогу, а також направити вас до лікарні. Ми провели опитування студентів училищ. Усі вони підтвердили, що вони отримують поверхневі знання стосовно надання медичної допомоги та невелику практику в різних маніпуляціях (збір аналізів, анамнезів, тощо). З цього виходить, що сільський лікар може впоратися із несерйозними хворобами своїх пацієнтів. Тому селянам доводиться їздити до інших лікарів, найчастіше у районний або обласний центр.

Місце роботи сільського лікаря має назву «медпункт», це зазвичай невелике приміщення, в якому є 2 – 3 кімнати. В одній із них сидить сам лікар. У розпорядженні він має робочий стіл та набір інструментів для огляду пацієнта. Інші кімнати використовуються в якості ізолятора та складу медикаментів. Також в великих селах, із населенням більше 5 тисяч чоловік, лікар має службову машину з водієм або без. У сільського лікаря відсутні апарати, які мають лікарі у міських лікарнях. Немає навіть пристроїв за допомогою яких можна було б обробляти аналізи пацієнтів. Через нестачу матеріального забезпечення лікар неспроможний допомогти і вилікувати своїх пацієнтів оскільки дуже багато захворювань, для яких збір аналізів є обов'язковим етапом діагностування.

За даними 2008 року про стан кадрів системи охорони здоров'я лікарі, які обслуговували сільську місцевість становили 4-5 % від всієї кількості лікарів України[4]. В наш час ця статистика майже не відрізняється від того часу. Як було і тоді, в одному селі працює один лікар. Так як населення в більшості селищ України становить близько 3-4 тисяч чоловік, одного лікаря на цю кількість населення мало. Оскільки, лікарю потрібно прийняти всіх потребуючих, йому приходится працювати більше за робочий час та іноді без вихідних. Що призводить до втомлюваності і напруженості. Як результат продуктивність знижується.

Погані умови праці також впливають на працездатність та продуктивність сільського лікаря. У більшості селищ погані дороги, відсутні нормальні приміщення для розміщення лікарень, відсутні карети швидкої допомоги.

Проблеми із дорогами та машинами можуть призвести до ускладнення надання лікарської допомоги та погіршення стану пацієнта, адже багато часу витрачається на те, щоб лікар дістався до місця призначення.

Відсутність приміщень не дає змогу надавати медичну допомогу у тому об'ємі, у якому потрібно. У селах обмежена кількість ліжкових місць, тому, зазвичай, пацієнтам надається здебільшого амбулаторна допомога, що також може сприяти появі труднощів (розвиток ускладнень поточного захворювання, поява супутніх захворювань, розповсюдженні інфекційних захворювань, тощо).

Найбільш небезпечним фактором умов праці сільського лікаря є мала кількість або відсутність засобів індивідуального захисту для лікарів. Це збільшує ризик підхопити інфекційні захворювання. Особливо гостро ця проблема постає зараз, коли увесь світ бореться із COVID-19. Масок, гумових рукавичок та антисептичних засобів не вистачає у містах, не говорячи вже про сільські лікарні.

Ще один недолік сільської медицини, який суттєво впливає на продуктивність та здоров'я лікаря, це ненормований робочий день.

Згідно із законодавством України, лікарі повинні працювати 5,5 годин на день за шестиденного робочого тижня або 6 год. 36 хв. за п'ятиденного робочого тижня [5]. Але у сільських лікарнях пацієнти приходять тоді, коли їм зручно, незважаючи на графік роботи лікаря, пояснюючи це зайнятістю на городах та турботами по господарству. Крім того, вони можуть зайти «по-сусідські» додому у неробочий час чи неробочі дні. Тому більшість лікарів змушені надавати «безоплатну» допомогу після закінчення робочого дня та на вихідних.

Опитавши молодого лікаря з селища Чмирівка Старобільського району Луганської області, ми дізналися, що куди б він не пішов, люди завжди намагаються проконсультуватися, та можуть завітати до нього у будь-який час. Відмовити він не може, тому постійно відчуває себе ніби на роботі. Останнім часом в нього з'явилися головні болі, втома та проблеми зі сном. Усе це є першими ознаками перевтоми на роботі та відгуки ненормованого робочого графіку.

Надтривалий робочий день може призвести й до більш серйозних наслідків. Він несприятливо впливає на функції мозку, що може спричинити нервові та психологічні розлади[6]. Одним з таких є зниження концентрації уваги, що є небезпечним не тільки для самого лікаря, а й для пацієнтів, адже це знижує якість та ефективність роботи, збільшує потребу у часі на виконання. Також такий графік роботи загрожує розвитком гіпертонії та сахарного діабету.

Висновок. Отже, підбиваючи підсумки, хочемо сказати, що такі фактори, як: нестача кваліфікованих працівників, нестача матеріально-технічного забезпечення, неспроможність забезпечення медичною допомогою великої кількості населення, а також непрості умови й ненормований робочий день, - негативно впливають на стан здоров'я та продуктивність праці сільського лікаря. Усі вони діють на психологічний та нервовий стан, через що можуть знижувати якість роботи та її ефективність.

На нашу думку, проблеми із сільською медициною потребують великої уваги і повинно вирішуватись на державному рівні, адже від цього залежить здоров'я населення. Побудова нових приміщень, покращення оснащення, матеріальної бази та умов праці призведе до збільшення охочих працювати у сільських лікарнях, а отже і до збільшення кваліфікованих працівників. Як наслідок збільшиться продуктивність праці лікарів, а також ефективність та якість медичного обслуговування.

Список використаних джерел:

- [1] Козирева, П. М. & Смірнов, О. І. *Проблеми медичного обслуговування в сільській місцевості*
- [2] *Численность населения.* Вилучено 3
://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
- [3] Чисельність сільських лікарів : Г.В. Шпак, І.І. Волинкін. (2011). АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЛІКАРЯМИ. *УКРАЇНА. ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ*, № 2(18), с. 121 - 125.
- [4] Левенец, Н. Г. & Шпак, Г. В. Стан кадрів системи охорони здоров'я в Україні.
- [5] Наказ МОЗ України від 25.05.2006 р. № 319 «Про затвердження норм робочого часу для працівників закладів та установ охорони здоров'я» (зареєстроване в Мін'юсті України 09.06.2006 р. за № 696/12570). Вилучено з <http://poltava.medprof.org.ua/poltava/zakhist-trudovikh-ta-socialno-ekonomichnikh-prav-pracivnikiv-galuzi/pravova-dopomoga/pro-normi-robochogo-chasu-dlja-likariv-ambulatorno-poliklinichnikh-zakladiv-okhoroni-zdorovja-vikljuchno-ambulatornii-priiom-khvorikh/>
- [6] Белозерова, А. *Вред ненормированного рабочего дня.* Вилучено з <http://derma.ua/vred-nenormirovannogo-rabocheho-dnya/>.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.12

ГЕНЕТИЧНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ БРОНХІАЛЬНОЇ АСТМИ

Каднай Олексій Сергійович

Здобувач вищої освіти III курсу I медичного факультету
Харківський національний медичний університет

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Шевченко Олександр Миколайович

д. мед. наук, проф. кафедри патологічної фізіології імені Д.О. Альперна
Харківський національний медичний університет

УКРАЇНА

Астма вражає приблизно 300 мільйонів людей у всьому світі і є важкою у приблизно 10% випадків. Астма – це гетерогенне захворювання, яке є результатом складних взаємодій особи та середовища. Патогенез астми можна розглянути в чотирьох областях: запалення пов'язане з Th2, запалення, яке не має зв'язку з Th2, структурні зміни дихальних шляхів та порушення функції гладких м'язів дихальних шляхів. Вони можуть розвиватися незалежно або частково як наслідок один одного. Усі ці варіанти можуть бути частково обумовлені генетичними факторами [1, 2].

Виявлено, що в багатьох регіонах геному є зв'язок з фенотипами астми та атопії. Повідомлялося, що понад 70 варіантів генів-кандидатів асоціюються з цими фенотипами [1]. Основні регіони, за якими були виявлені ці варіанти, є на хромосомах 2q, 5q, 6p, 11q, 12q, 16q та 17q. П'ять потенційних генів сприйнятливості до астми були ідентифіковані за допомогою позиційного підходу. Це ADAM33, DPP10, PHF11 і SETDB2, GPRA та SPINK5. Патогенез впливу кожного з них ще недостатньо вивчений. Наприклад, білок, що кодується однойменним геном ADAM33 відноситься до трансмембранних білків та є цинк-залежним металпротеїном. Він може впливати на розвиток Т-клітинної ланки, але також задіяний у розвитку м'язів та нейрогенезі, що теж може бути фактором

розвитку астми. Очевидно, що фактори зовнішнього середовища впливатимуть на експресію генів та кінцевий клінічний фенотип астми та атопії [3].

Крім того ген, що кодує однойменний білок Runx3 (англ. Runt related transcription factor 3) з сімейства факторів транскрипції, що розташований короткому плечі 1-ї хромосоми, привернув широку увагу завдяки своїй важливій ролі в розвитку імунної системи. Особливо в диференціації Т-клітин. Накопичені дані свідчать про те, що змінена експресія Runx3 регулює різноманітні гени-мішені в різних тканинах та клітинах. Дослідження на тваринних моделях припускали, що Runx3 може регулювати розвиток Т-клітинної лінії, включаючи вроджені лімфоїдні клітини, клітини Трега та дендритні клітини, що може сприяти розвитку гіперчутливості та астми. Зокрема, Runx3 корегує баланс між Th1 та Th2 і, отже, впливає на продукцію інтерлейкінів, які індукують запальну реакцію [4]. Розуміння ролі та механізмів Runx3 в регуляції імунної функції дає основу для розробки нових моделей профілактики та лікування бронхіальної астми.

Список використаних джерел:

- [1] Noutsios G.T., & Floros J. (2014). Childhood asthma: causes, risks, and protective factors; a role of innate immunity. *Swiss Med Wkly*, eCollection,144:w14036. doi: 10.4414/smw.2014.14036.
- [2] Ruth H., Rachid B., & Christopher E. (2014). Brightling Severe asthma: novel advances in the pathogenesis and therapy. *Pol Arch Med Wewn*, 124(5):247-54 doi: 10.20452/pamw.2253.
- [3] Blumenthal M.N. (2005). The role of genetics in the development of asthma and atopy. *Curr Opin Allergy Clin Immunol*, 5(2), 141-5. doi: 10.1097/01.all.0000162306.12728.c2.
- [4] Yu Y., Wang L., & Gu G. (2018). The correlation between Runx3 and bronchial asthma. *Clin Chim Acta*, 487, 75-79. doi: 10.1016/j.cca.2018.09.023.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.13

ГИПОДИНАМИЯ – ПРОБЛЕМА ХХІ ВЕКА

Коляда Кирилл Дмитриевич

Харьковский национальный медицинский университет

Косилова О.Ю.

к.мед.н., ассистент

Харьковский национальный медицинский университет

УКРАИНА

С развитием научно-технологического прогресса всё больше оборотов начала набирать проблема низкой физической активности (НФА). Низкая физическая активность, или же гиподинамия (от греч. ὑπό — «под» и δύναμις — «сила») – недостаточная физическая нагрузка на мышцы, что в свою очередь приводит к снижению общей работоспособности организма. Гиподинамия стоит в одном ряду с основными факторами риска развития хронических неинфекционных заболеваний (ХНИЗ): употреблением табака, алкоголя и нездоровым питанием. По данным ВОЗ, от неинфекционных заболеваний каждый год умирает около 40 миллионов людей, что, в свою очередь, составляет примерно 70% всех смертей в мире. Если же взять единичные случаи смерти от малоподвижного образа жизни, то цифра в среднем

составляет примерно 1,9 млн человек в год, что является около 3,5% от всей смертности. Поэтому можно говорить о актуальности и важности решения данной проблемы [1].

Распространение НФА является довольно-таки широким и продолжает увеличиваться, так по оценке ВОЗ, физическая активность 60% населения Земли является недостаточной, для поддержания и сохранения здоровья. Также можно провести параллель распространения гиподинамии и уровня развития стран. Как оказалось, в странах с высоким уровнем развития процент смертей связанных с НФА на порядок выше и составляет, к примеру, для США – 10%, Европы – 8%, в свою очередь для стран со средним уровнем развития – 3%, а для стран с малым развитием – менее 1%. Таким образом, низкая физическая активность стала одной из лидирующих причин смертности населения в мировых масштабах.

Основная причина отсутствия физической активности у людей в современном мире очевидна. Снижение физической активности заключается в современном образе жизни. Благодаря прогрессу, наша жизнь стала комфортнее, но принесла нам другие, менее видимые опасности. Мало кто задумывается, что гиподинамия, развивается при постоянном использовании транспорта, сидячем и малоподвижном образе жизни, отсутствии активных видов отдыха и занятий спортом, все это негативно сказывается на здоровье и общем функциональном состоянии организма. Проблема низкой физической активности также касается и детей. Сейчас основная масса детей и подростков, после занятий предпочитают провести свободное время за своими гаджетами. Также надо учитывать и большую нагрузку в виде домашних заданий. Поэтому, справедливо считать, что гиподинамия является обратной стороной нашего технологического прогресса [2-4].

Основными симптомами гиподинамии могут быть: вялость, сонливость, плохое настроение, раздражительность, общее недомогание, усталость, снижение аппетита, нарушение сна, снижение работоспособности.

НФА пагубно влияет сразу на несколько систем, основная из которых опорно-двигательный аппарат. Физическая активность влияет на: систему органов дыхания, обмен веществ, эндокринный гомеостаз, деятельность нервной и других систем организма. Поэтому соответствующий уровень двигательной активности гармонично формирует в организме анатомическую и функциональную устойчивость к неблагоприятным факторам окружающей среды, заболеваниям. Среди самых распространённых изменений, происходящих в опорно-двигательном аппарате, основным является деградация (саркопения) мышечной системы, т.к. после длительного ограничения двигательной активности выражено уменьшаются динамические показатели, снижаются объём, тонус мышц и статическая выносливость, также становятся заметны изменения в рельефности мышечной системы, отложение подкожного жира. Со стороны костной системы можно отметить нарушение минерального обмена, что в свою очередь приводит к уменьшению количества костной ткани и последующему остеопорозу. Не меньшим изменениям подвергается сердечно-сосудистая система, так под действием гиподинамии, увеличивается количество сердечных сокращений, нарушается регуляция артериального давления, сужаются сосуды, уменьшается количество капилляров, все это в комплексе приводит к более низкой выносливости и меньшей оксигенации. Со стороны центральной нервной системы отмечается астенический синдром, который проявляется в быстрой утомляемости и эмоциональной неустойчивости [5].

Поэтому профилактика гиподинамии очень важна и должна быть одной из основных задач в современном образе жизни и системе здравоохранения. Для измерения уровней физической активности ВОЗ разработала «Глобальную анкету физической активности» (ГАФА). Эта анкета помогает странам отслеживать недостаточную физическую активность, как одного из основных факторов риска развития НИЗ. Основными мероприятиями направленными на профилактику гиподинамии должны быть: повышение физической активности, отказ от вредных привычек, рационализация питания [6].

В заключение можно сказать, что гиподинамия является одним из основных факторов развития хронических неинфекционных заболеваний, который приводит к функциональным нарушениям и вызывает развитие тяжёлых заболеваний, приводящих к летальному исходу. На данный момент уровень распространения НФА очень высок и одним из самых эффективных способов профилактики является своевременное информирование людей о важности физической активности, как профилактики гиподинамии, в повседневной жизни.

Список использованных источников:

- [1] Аксенов, В.А.(2012). Гиподинамия как фактор риска и роль физической активности в кардиологической реабилитации и вторичной профилактике ишемической болезни сердца. *Профилактическая медицина*, №2.
- [2] Ainsworth, B.E. (1993). Compendium of physical activities classification of energy costs of human physical activities. *Med. Sci. Sport Exer*, V. 25.
- [3] Kostandov, E.A., Cheremushkin, E.A., Ashkinazi, M.L., Farber, D.A. & Petrenko, N.E. (2011). Spatial synchronization of the 0 and a band cortical electrical oscillations in the formation of a set to an angry face expression in 5- to 11-yearold children. *Human Physiology*, T. 37. № 5.
- [4] Pate, R.R. (1995). Physical activity and public health: a recommendation from the Centers for Disease Control and Prevention and the American College of Sports Medicine. *JAMA*.
- [5] Потемкина, Р.А. (2010). Врачебное консультирование по вопросам физической активности (рекомендации для врачей первичного здравоохранения). *Профилактическая медицина*.
- [6] Giri, S. (1999). Clinical and angiographic characteristics of exertion-related acute myocardial infarction. *JAMA*.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.14

ИММУНОЛОГИЧЕСКИЙ СТАТУС БОЛЬНЫХ С ПЕРИТОНИТОМ И ПУТИ ЕГО КОРРЕКЦИИ

ORCID ID: 0000-0002-8586-7986

Гресько М.М.

канд. мед.н. доцент кафедры хирургии № 1

*Высшее государственное учебное заведение Украины «Буковинский
государственный медицинский университет»*

УКРАИНА

Исход воспаления в брюшной полости определяется многими факторами, среди которых колоссальное значение имеет антимикробная защита организма. Начиная с микробной инвазии и заканчивая послеоперационной интенсивной терапией – все приводит к возникновению вторичного иммунодефицита, определяющего частоту гнойно-септических осложнений и

послеоперационную летальность [1, 2]. С точки зрения внутренних факторов индукции и поддержания этих процессов большое внимание привлекает эндотоксин кишечной палочки, который в норме участвует в формировании иммунной системы пищеварительного тракта и общей иммунорезистентности [3].

Литературные данные показывают, что начальная стадия перитонита характеризуется типичными иммунологическими сдвигами в виде активации лейкоцитов, усиления активности комплемента, снижением функции Т- и В-лимфоцитов с явлениями дисиммуноглобулинемии [4, 5, 6]. По мере прогрессирования перитонита иммунодефицит приобретает тяжелый комбинированный характер [1, 6]. Влияние иммунодефицитных состояний на течение перитонита в литературе не описана.

Цель исследования: установить роль антиэндотоксинового иммунитета в патогенезе и течении распространенных перитонитов.

Материалы и методы. Нами изучено 33 больных в возрасте 15-86 лет (М:Ж=25:8), которые лечились по поводу распространенного перитонита, осложнившего течение деструктивного аппендицита (13), перфоративных язв (19) и панкреонекроза (1). Кровь для исследования бралась при поступлении в стационар и на 5-ые и 6-ые сутки. Антиэндотоксиновые антитела классов А, М и G (соответственно анти-ЛПС-IgA, анти-ЛПС-IgG и анти-ЛПС-IgM) определяли методом твердофазного иммуноферментного анализа [7]. Группой контроля составили здоровые доноры (10 человек). Статистическую обработку проводили с помощью программы Excel 2000 из пакета MS Office 2000.

Результаты и обсуждение. Больных с высоким уровнем антиэндотоксинового иммунитета было 24% (6) (таблица 1); у них в послеоперационном периоде наблюдалось быстрое улучшение общего состояния, снижение температуры, появление перистальтики, нормализация лабораторных показателей к 4-5-ым суткам. Осложнений в раннем и позднем послеоперационном периоде не наблюдалось.

Больных с низким уровнем иммунитета было 76% (27); у всех больных этой группы наблюдался вялотекущий послеоперационный период, у некоторых отмечалось нагноение раны, лабораторные показатели нормализовались к 8-10-ым суткам.

Таблица 1

Показатели антиэндотоксинового и гуморального иммунитета при распространенном перитоните

	До начала лечения, усл.опт.ед.	5-ые сутки лечения, усл.опт.ед.
<i>Пациенты с высоким уровнем иммунитета (группа I, n=6)</i>		
анти-ЛПС-IgA	0,276±0,004 ($p_1 > 0,05$)	0,452±0,02 ($p_2 < 0,001$)
анти-ЛПС-IgM	0,210±0,03 ($p_1 < 0,01$)	0,286±0,04 ($p_2 < 0,05$)
анти-ЛПС-IgG	0,121±0,01 ($p_1 < 0,01$)	0,184±0,02 ($p_2 < 0,01$)
<i>Пациенты с низким уровнем иммунитета (группа II, n=27)</i>		
анти-ЛПС-IgA	0,084±0,007 ($p_1 < 0,001, p_3 < 0,001$)	0,154±0,015 ($p_2 < 0,01$)
анти-ЛПС-IgM	0,202±0,02 ($p_1 < 0,05, p_3 > 0,05$)	0,213±0,01 ($p_2 > 0,05$)
анти-ЛПС-IgG	0,069±0,008 ($p_1 < 0,01, p_3 < 0,001$)	0,083±0,007 ($p_2 > 0,05$)

Продолжение табл. 1

	До начала лечения, усл.опт.ед.	5-ые сутки лечения, усл.опт.ед.
<i>Доноры</i>		
анти-ЛПС-IgA	0,348±0,053	
анти-ЛПС-IgM	0,162±0,01	
анти-ЛПС-IgG	0,333±0,051	

p_1 – достоверность различий между донорами и результатами в день поступления, p_2 - достоверность различий между результатами в день поступления и на 5-ые сутки, p_3 - достоверность различий между больными с разным уровнем иммунитета

Из таблицы 1 видно, что по исходному уровню анти-ЛПС-IgA пациенты с высоким уровнем иммунитета практически не отличались от доноров, а у пациентов группы с низким иммунитетом показатели были достоверно ниже, чем у доноров и пациентов I группы. По исходному уровню анти-ЛПС-IgM и в группе I, и в группе II различия были недостоверны. По исходному уровню анти-ЛПС-IgG разница была достоверна. В I группе при стандартном лечении за 5 суток отмечен достоверный сдвиг всех показателей, что говорит о том, что при высоком уровне исходного иммунитета стандартная схема лечения может быть принятой за достаточную. Во II группе рост показателей иммунитета не достоверен; это говорит о необходимости дополнительных методов коррекции течения перитонита.

Снижение показателей антиэндотоксинового иммунитета во II группе трактуется как фон и результат усиленной транслокации эндотоксина и его продуцента из просвета кишечника в системный и портальный кровоток [6]. Нарушение антиэндотоксиновых механизмов может потенцировать иные средства его нейтрализации, в частности, активацию эндотоксинсвязывающего белка плазмы [8]. Это – в свою очередь – приводит к чрезмерной стимуляции CD14-рецепторных структур на клетках моноцитарно-макрофагальной системы, с которыми этот комплекс активно взаимодействует [5, 6]. Гиперактивация CD14-рецепторов запускает механизмы усиленного синтеза провоспалительных цитокинов и – в конечном счете – к формированию синдрома системного воспалительного ответа [1, 5].

Больным с низким уровнем антиэндотоксинового иммунитета на 5-ые сутки внутривенно вводилось 3 мл сандоглобулина H, после чего через сутки отмечено резкое увеличение титра анти-ЛПС-антител (таблица 2).

Таблица 2

Динамика анти-ЛПС-антител у больных с перитонитом при введении сандоглобулина H

	До введения, усл.опт.ед.	После введения, усл.опт.ед.
<i>Пациенты с низким уровнем иммунитета (n=27)</i>		
анти-ЛПС-IgA	0,154±0,015	0,342±0,02*
анти-ЛПС-IgM	0,213±0,01	0,284±0,02*
анти-ЛПС-IgG	0,083±0,007	0,186±0,04*

* $p < 0,001$

Одновременно с ростом титром анти-ЛПС-иммуноглобулинов отмечалась позитивная динамика течения послеоперационного периода с улучшением общего самочувствия, снижением гипертермии, нормализацией лабораторных показателей.

Успешное лечение перитонита и иммунотерапия (при необходимости) сопровождается активацией антиэндотоксического иммунитета, ростом концентрации анти-ЛПС-иммуноглобулинов всех классов, что блокирует механизмы дальнейшего развития воспаления [3, 5] и приводит к скорейшему выздоровлению больного.

Выводы: 1. У большинства больных с перитонитом выявлены нарушения антиэндотоксического иммунитета в виде снижения компетентных иммуноглобулинов классов А, М, G. 2. Тяжесть послеоперационного периода может определяться исходным уровнем анти-ЛПС-иммунитета. 3. Больные с низким исходным уровнем иммунитета нуждаются в пассивной неспецифической иммунотерапии, что стимулирует защитные функции организма и способствует скорейшему выздоровлению больных.

Список использованных источников:

- [1] Гельфанд, Б.Р. (1999). Абдоминальный сепсис. Рус. мед. ж. №5/6, С. 6-10.
- [2] Leeuwen, P.A. (1994). *van Clinic value of a translocation*. Gut, V.35, suppl. 1. P, s. 28-S34.
- [3] Гаин, Ю.М. (2001). Иммунный статус при перитоните и пути его патогенетической коррекции. Минск: Юнипресс.
- [4] Кривченя, Д.Ю. (2009). Антиэндотоксический иммунитет у детей с перитонитом с учетом тинкториальных свойств возбудителя на этапе госпитализации. *Питання дитячої хірургії, інтенсивної терапії і реанімації у практиці педіатра*, №3(18), С. 28-31.
- [5] Лиходед, В.Г. (1996). Роль эндотоксина грамотрицательных бактерий в инфекционной и неинфекционной патологии. *Архив патологии*, №2, С. 8-13.
- [6] Никитенко, В.И. (2001). Роль транслокации бактерий в патогенезе хирургической инфекции. *Хирургия*, №2, С. 63-66.
- [7] Пузако, В.В. (2003). Антиэндотоксический иммунитет у больных перитонитом: квалификационная работа на соискание уровня магистра медицины. Симферополь.
- [8] Lynn, W. (1992). Lipopolysaccharide antagonists. *Immunology today*, 1992, №13, p. 127-129.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.15

КЛІНІКО-ПСИХОПАТОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДЛІТКІВ З ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ ТА ЇХ ДИНАМІКА В ХОДІ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЗА СИСТЕМОЮ ІНТЕНСИВНОЇ НЕЙРОФІЗІОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

ORCID ID: 0000-0002-6898-2093

Мелех Наталія Володимирівна
лікар-психолог

ТОВ "Міжнародна реабілітаційна клініка Козявкіна"

УКРАЇНА

У більшості хворих на дитячий церебральний параліч, окрім моторних порушень, наявна різноманітна психопатологічна симптоматика. Психічний розвиток протікає на тлі наявного захворювання і часто носить дисгармонійний характер, тобто є той чи інший варіант дизонтогенезу [1, 2]. Існують досить численні групи підлітків з ДЦП, які не мають виражених психічних розладів, зниження інтелекту чи поведінкових девіацій. Вони можуть навчатись за загальноосвітніми програмами. Проте навіть незначні порушення когнітивної

сфери часто призводять до проблем в навчанні та міжособистісних стосунках [3]. Особливо актуальною проблемою залишається питання корекції наявної психопатологічної симптоматики та медико-психологічна реабілітація підлітків з ДЦП. Метою дослідження було визначити основні клініко-психопатологічні особливості підлітків з ДЦП, оцінити їх динаміку в ході реабілітації за СІНР на підставі вивчення динаміки змін їх клініко-психопатологічних показників.

Проведено психопатологічне та психодіагностичне обстеження 73 підлітки з ДЦП. Критерії включення у вибірку: вік дитини від 14 до 17 років, відповідність діагностичним критеріям діагнозу «Дитячий церебральний параліч» (G80) згідно МКХ-10, нормативний рівень інтелектуального розвитку та наявність когнітивних і емоційних порушень резидуально-органічного генезу, а саме: легкий когнітивний розлад (F06.7) і органічний емоційно-лабільний розлад (F06.6). Дослідження здійснювалось двічі: до початку реабілітації та після проведення двотижневого курсу реабілітації за СІНР в Міжнародній реабілітаційній клініці Козявкіна [4, 5]. З цією метою використовувалися клініко-анамнестичний, клініко-психологічний, математико-статистичний методи дослідження.

В результаті дослідження було виявлено, що у 90,8% обстежених підлітків переважала церебрастенічна симптоматика, у 85,7% – ознаки когнітивної недостатності різного ступеня вираженості. У хворих з легким когнітивним розладом провідними психопатологічними порушеннями виявився симптомокомплекс когнітивної недостатності (100%), який поєднувався у 80,6% пацієнтів з церебрастенічною симптоматикою, у 51,6% – з гіпердинамічними проявами, у 32,3% – з тиками, у 29,0% – з астено-іпохондричними порушеннями, у 29,0% – з тривожно-фобічними синдромами, у 29,0% – з розладами сну, у 25,8% – з астено-депресивними симптомами, у 25,8% – з диссоціативними розладами. При органічному емоційно-лабільному розладі (F06.6) домінуючим психопатологічним симптомокомплексом виступив церебрастенічний (100%), який поєднувався у 73,8% хворих з ознаками когнітивних розладів, у 45,3% – з тривожно-фобічною симптоматикою, у 35,7% – з астено-депресивними порушеннями, у 33,3% – з гіпердинамічними порушеннями, у 31,0% – з диссоціативними розладами, у 28,6% – з астено-іпохондричними розладами, у 16,7% – з тиками. В результаті двотижневої реабілітації за СІНР у 68,5% хворих на ДЦП було зафіксовано істотне поліпшення, у 31,5% – поліпшення. Аналіз динаміки психопатологічних порушень показав, що істотне поліпшення було відзначено у 61,3% пацієнтів з легким когнітивним розладом і у 73,8% підлітків з органічним емоційно-лабільним розладом. Поліпшення було відповідно у 38,7% хворих першої групи і у 26,2% – другої. Наведені дані свідчать про те, що в цілому ефективність медико-соціальної реабілітації хворих з органічним емоційно-лабільним розладом була вищою, ніж пацієнтів з легким когнітивним розладом (відмінності статистично не достовірні).

Висновки. Отже, отримані результати свідчать про високу ефективність реабілітації за СІНР, що виражалось у зменшенні вираженості психопатологічних порушень у абсолютної більшості хворих. Найбільший клінічний ефект розробленої системи спостерігався у підлітків з невираженими формами психічної патології.

Список використаних джерел:

- [1] Немкова, С.А. (2018). Нарушения психического развития при детском церебральном параличе: комплексная диагностика и коррекция // Журнал неврологии и психиатрии, № 2, С. 106–108.
- [2] Савина, М.В. (2010). Проблемы психического развития детей и подростков с детским церебральным параличом. Международный медицинский журнал, № 3, С. 12–16.

- [3] Семенович, А.В. (2002). Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте. М.: «Академия».
- [4] Козьякіна, О.В., Козьякіна, Н.В., Бабадагли, М.О. & Пічугіна, Т.В. (2007). Корекція рухових та мовленнєвих порушень хворих на спастичні форми дитячих церебральних паралічів. *Соціальна педіатрія і реабілітологія* К.: «Інтермед».
- [5] Система интенсивной нейрофизиологической реабилитации: метод Козьякина. (2012). *Пособие реабилитолога*. Львов: «Папуга».

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.16

КЛІНІЧНІ АСПЕКТИ ДИФЕРЕНЦІЙНОЇ ДІАГНОСТИКИ ЕРОЗИВНИХ УРАЖЕНЬ СЛИЗОВОЇ ОБОЛОНКИ ПОРОЖНИНИ РОТА У ДІТЕЙ

ORCID ID: 0000-0003-2836-217X

Зайцева Євгенія Михайлівна

канд. мед. наук, доцент, доцент кафедри дитячої терапевтичної стоматології та профілактики стоматологічних захворювань
Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця

ORCID ID: 0000-0002-7240-6822

Шаповалова Ганна Іванівна

канд. мед. наук, асистент кафедри дитячої терапевтичної стоматології та профілактики стоматологічних захворювань
Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця

УКРАЇНА

Дані епідеміологічних обстежень населення України свідчать про високий рівень ураженості дітей стоматологічними захворюваннями [1 - 3]. Стан тканин порожнини рота (твердих, пародонту, слизової оболонки) часто може бути показником загально-соматичного стану дитини [4 - 11]. Відомо, що серед хвороб слизової оболонки порожнини рота (СОПР) саме вплив загальних факторів мають провідну роль у виникненні переважної більшості патологічних станів [12 - 16]. Тому, вирішення проблеми діагностики і диференціальної діагностики схожих за клінічними проявами захворюваннями СОПР є передумовами проведення ефективного лікування і складання обґрунтованих схем профілактики рецидивів хвороб [10, 12, 14, 16].

Останнім часом спостерігається тенденція до збільшення ураження СОПР на тлі захворювань вірусної етіології. Відомо, що вірусом простого герпесу інфіковано 65-90% дорослого та дитячого населення. Через патогенетичні особливості даного типу вірусної інфекції, зокрема інфікування організму через СОПР, клінічні прояви в ротовій порожнині мають особливо важливе діагностичне значення [13].

Часто ураження СОПР виникають внаслідок одночасного інфікування організму декількома вірусами, що може значно змінити клінічну картину і перебіг захворювання [13]. Тому, при проведенні диференційної діагностики схожих за клінічними проявами захворювань СОПР необхідно виявити особливості клінічних проявів, закономірності перебігу, з урахуванням загально соматичних проявів.

Первинним елементом при захворюваннях СОПР вірусної етіології є пухирець, який з'являється в період розпаду хвороби. Це порожнинний елемент, що має тонку покривку і розташований в товщі епітелію. Розташування елементів має групуваний характер та тенденцію до злиття. Пухирці можна виявити переважно в першу добу, де надалі на їх місці утворюються ерозії, що мають неправильну форму, яка вкрита фібринозним нальотом і є болісною при пальпації. Кількість елементів може коливатися від поодиноків до множинних, що в свою чергу обумовлене тяжкістю захворювання.

При гострому герметичному стоматиті середнього та важкого ступенів стає можливим повторний висип первинних елементів - пухирців («підсіпання»). В ПР в таких випадках одночасно діагностуються елементи ураження, які знаходяться на різних стадіях розвитку, через що діагностується симптом хибного поліморфізму.

Необхідно звертати увагу на стан інших ділянок СОПР. Слід зауважити, що саме зміни в яснах є першими змінами в ПР при вірусній інфекції. Стан гострого катарального генералізованого гінгівіту в яснах (набряк, гіперемія, зміна рельєфу, тургору) у таких пацієнтів діагностується ще в продромальному періоді хвороби (до появи типових первинних елементів ураження). Ці характерні зміни в ПР мають важливе значення для ранньої діагностики герпетичної інфекції. Для мікс інфекції характерно ураження інших локусів СОПР (мигдальки, піднебінні дужки, зів), а також шкіри обличчя, шиї та пальців рук.

При гострому герметичному стоматиті значно порушується загальний стан дитини. Батьки відмічають значне підвищення температури, ознаки інтоксикації, збільшення лімфатичних вузлів.

Загальні закономірності розвитку герпетичної інфекції створюють умови для розвитку стану носійства вірусу простого герпесу в організмі дитини. Кожна друга дитина після перенесення гострого герметичного стоматиту має в майбутньому випадки рецидивів хвороби. При цьому клінічна картина змінюється, стає менш виразною, але батьки добре пам'ятають тяжкість проявів хвороби при первинному інфікуванні. При повторному рецидуванні герпетичної інфекції (хронічний рецидивуючий герпес) ерозії мають улюблену локалізацію (з'являються повторно на місцях попередньої локалізації) з частим ураженням червоної облямівки губ і не супроводжуються значними змінами в загальному стані організму.

Саме клінічна картина рецидивуючого герпесу нагадує інше захворювання, яке супроводжуються також утворенням ерозивних уражень СОПР. Це хронічний рецидивуючий афтозний стоматит (ХРАС), який складає 5% усіх захворювань СОПР. Етіологія та патогенез цього захворювання ґрунтуються на розвитку інфекційно-алергічних та токсико-алергічних змін в організмі. Наукові дослідження, проведені на кафедрі дитячої терапевтичної стоматології Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця довели можливість розвитку морфологічних змін СОПР (утворення афт) на тлі функціональних змін в різних системах організму. Тому, дані анамнезу хвороби, а саме наявність в організмі хронічних вогнищ запалення, алергічних станів мають вагомое значення для діагностики ХРАС (тривале хронічне інфікування - хвороби ШКТ, ЛОР-патологія).

Необхідно звернути увагу на особливості клінічних проявів ХРАС і відмінності від проявів вірусної інфекції в ПР. Первинними елементами при ХРАС є афта. Це ерозія, яка має певні особливості. Вона округлої форми, вкрита

фібринозним нальотом і має виразну червону облямівку по периферії. Ерозії поодинокі, болісні при пальпації, не мають схильності до злиття. Також вони мають улюблену локалізація. Елементи ураження розташовуються переважно на внутрішній поверхні губи, бічній поверхні язика, перехідній складці. При цьому афти розташовуються на СОПР без видимих патологічних змін (СОПР не змінена в кольорі, дещо пастозна). Пацієнти також не скаржаться на зміну загального стану. Важливими особливостями клінічних проявів є відсутність елементів ураження на червоній облямівці губ та на шкірі обличчя.

Для ХРАС характерним є рецидивуючий перебіг захворювання, де поява афт (період рецидиву) має залежність від загострення коморбідної патології.

Описані клінічні ознаки цих захворювань свідчать про те, що вони мають схожу клінічну картину, але різну етіологію і патогенез, тому лікар-стоматолог повинен дуже ретельно підходити до диференціальної діагностики.

На клінічному етапі обстеження також необхідно провести аналіз даних анамнезу, виявити первинні клінічні прояви, частоту рецидивів, наявність змін загального стану, ефективність терапії, якщо її проводили.

У разі діагностики ХРАС дитина повинна бути направлена на обстеження до лікарів іншого фаху для виявлення супутньої коморбідної патології : захворювань ШКТ, алергічних станів, ЛОР-патології.

Висновки. Проведення диференційної діагностики при ерозивних ураженнях СОПР потребує ретельного клінічного обстеження шкіри обличчя, червоної облямівки та СОПР (виявлення первинних і вторинних елементів ураження, їх кількість, характер розташування). Необхідно звернути увагу на дані анамнезу хвороби й життя пацієнта. У разі стертих форм захворювання з нетиповим перебігом доцільно застосувати додаткові методи клінічної лабораторної діагностики - цитологічний метод та ПЦР -діагностику.

Список використаних джерел:

- [1] Мельников, О. & Шматко, В. Гуморальные факторы врождённого иммунитета в смешанной слюне у детей с воспалительными заболеваниями ротоглотки. *Перспективні напрямки розвитку науки та техніки : Збірник наукових матеріалів XVIII Міжнародної науково-практичної інтернет конференції el-conf.com.ua* (Ч.2, с.42-46). 23 березня, 2018, Вінниця, Україна.
- [2] Хоменко, Л.О., Неспрядько В.П., Кононович О.Ф., Біденко Н.В., & Василенко Г.І. (1995). Стоматологічний статус дитячого населення, котрі проживають в умовах дії малих доз радіації. *Вісник стоматології*, (3), 223- 227.
- [3] Голубєва, І.М., & Шматко В.І., (2001). Комплексна профілактика захворювань твердих тканин зубів і пародонта у дітей, які підпали під дію радіації. *Вісник стоматології*. 2001; № 5: 146 – 147.
- [4] Шаповалова, Г.І. (1999). Хімічний склад емалі постійних зубів, які мешкають в регіонах з різним рівнем радіоактивного забруднення. *Вісник стоматології*, (4), 42-46.
- [5] Хоменко, Л.О. (2012). Глибоке фторування - метод профілактики карієсу зубів. Частина 1. *Профілактична та дитяча стоматологія*, (7), 23-28.
- [6] Хоменко, Л.О. (2013). Глибоке фторування - метод профілактики карієсу зубів. Огляд літератури. Частина 2. Дентин-герметизуючий ліквід. *Профілактична та дитяча стоматологія*, (8), 6-10.
- [7] Савичук, О.В., & Приходько-Дибська К.Є. (2018). Хлорвмісні препарати в ендодонтичному лікуванні тимчасових зубів. *Новини стоматології*, 4 (97), 80-84.
- [8] Shapovalova, G.I., & Nakonechna, O.M. Feature of Morfology of roots in the first temporal maxillary molars. Осінні наукові читання: *Зб. наук. мат. XXII Між. наук.-прак. інтерн.-конф. el-conf.com.ua* (Част. 4, с.51-56). 28 вересня, 2018, Вінниця : м.Вінниця.
- [9] Наконечна, О.М., & Мельник О.М. (2015). Рентгендіагностика та рентгенологічний контроль якості лікування ускладненого карієсу в тимчасових молярах на різних етапах розвитку. *Лучевая диагностика, лучевая терапия*, (1-2), 24- 34.
- [10] Savychuk, O. & Beketova, G. (2019). Method of complex Treatment of Chronic Recurrent Aphthous Stomatitis. *Педиатрия. Восточная Европа*, (7(1)), 8-16.

- [11] Shapovalova, G., & Nakonechna, O. Morphology of roots in the second temporal maxillary molars. *Наукові записки сучасних вчених: Зб. наук. мат. XXIII Між. наук.-прак. інтерн.-конф.el-conf.com.ua* (Част. 4, с. 45-49). 26 жовтня, 2018, Вінниця : м.Вінниця.
- [12] Beketova, G., & Savychuk, O. Complex treatment of chronic recurrent aphthous stomatitis (RAS) in children with diseases of the gastrointestinal tract. *Problems and achievements of modern science : coll. of scientific papers «ЛОГОΣ» with materials of the International Scientific and Practical Conf.* (Vol. 1, pp. 23-26.). May 6, 2019, Cork, Ireland : NGO «European Scientific Platform».
- [13] Мозгова, О.М. (2015). Лікування асоційованої форми рецидивуючого герпесу порожнини рота у дитини. Клінічне спостереження. *Профілактична та дитяча стоматологія*, (1), 24-27.
- [14] Savychuk, O.V. Treatment of chronic aphthous relapsing stomatitis (RAS). *Інновації XXI століття : Зб. наук. мат. XX Між. наук.-прак. інтерн.-конф.el-conf.com.ua* (Част. 10, с. 64- 69). 25 травня, 2018, Вінниця : м.Вінниця.
- [15] Зайцева, Є.М. (1997). Фагоцитарная активность нейтрофилов у больных с различными формами красного плоского лишая. *Вісник стоматології*, (3), 328 - 330.
- [16] Савичук, О.В., Немирович, Ю.П., & Бекетова, Г.П. (2015). Лікування хронічного рецидивуючого афтозного стоматиту. *Современная стоматология*, (2), 37-39.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.17

КОРЕКЦІЯ ВІКОВИХ УРОГЕНІТАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ

ORCID ID: 0000-0002-5387-3281

Грьесько М.Д.

канд. мед. н., доцент кафедри акушерства та гінекології
Вищий державний навчальний заклад України
«Буковинський державний медичний університет»

УКРАЇНА

В наш час в симптоматиці клімактеричних порушень основне місце займає проблема вікових урогенітальних порушень, що негативно впливають на якість життя жінки в постменопаузі.

Частота розповсюдження вікових урогенітальних порушень коливається, за даними різних авторів, від 30% до 40%.

Прогресуюче збільшення з віком частоти розвитку урогенітальної атрофії пов'язують з необоротними віковими метаболічними змінами, на фоні естрогенного дефіциту, в м'язах, слизовій оболонці, судинних сплетеннях піхви, сечового міхура і сечовипускного каналу, а також в м'язах і зв'язковому апараті малого тазу [5]. В результаті відбувається різке витончення слизової оболонки піхви, припиняються проліферативні процеси в епітелії піхви, зменшується продукція глікогену епітеліальними клітинами, знижуються або повністю зникають лактобактерії, підвищується Ph піхви [2, 3].

Проблема лікування урогенітальних порушень неоднозначна. Акцент ставиться на замісну гормонотерапію (ЗГТ). Вибір типу ЗГТ для лікування урогенітальних порушень є індивідуальним і залежить від віку пацієнтки, тривалості постменопаузи, основних скарг, від абсолютних і відносних проти показів [6].

Однак, досить часто для призначення ЗГТ є протипокази зі сторони як екстрагенітальної, так генітальної патології, що свідчить про необхідність застосування альтернативного лікування урогенітальних порушень, що в свою чергу призведе до збереження працездатності і гідної якості життя жінки пери- і постменопаузального віку [1, 4].

Мета дослідження: вивчення ефективності лікування атрофічного кольпіту препаратом Далмаксін. Для досягнення мети дослідження було обстежено 52 пацієнтки з атрофічним кольпітом, які в залежності від лікування були розділені на дві групи: I — 22 жінки, яким проводили місцеве інтравагінальне лікування за загальноприйнятою методикою з використанням естрогенвмісного препарату — Овестін; II — 30 жінок, яким проводилось місцеве інтравагінальне лікування препаратом Далмаксін. Вік пацієнток коливався від 50 до 65 років.

Всі пацієнтки були комплексно обстежені з використанням клініко-лабораторних, ультразвукових (УЗД), кольпоскопічних, онкоцитологічних, мікробіологічних методів дослідження.

Оцінка суб'єктивних скарг пацієнток проводили на наступними критеріями: свербіж і печіння в піхві; наявність виділень із піхви; характер виділень.

При огляді піхвової частини шийки матки, стінок піхви і вульви оцінювали колір і рельєф слизової оболонки, розмір і глибину виразкового дефекту, стан близькорозташованих тканин, наявність і характер виділень, ступінь епітелізації дефекту слизової оболонки.

Пацієнтам другої групи проводили лікування препаратом Далмаксін у формі суппозиторіїв, що містять 0,2 грама тіотриазоліну. Препарат призначали по 1 суппозиторії вагінально на протязі 14 днів. У випадку повної епітелізації дефектів — лікування припиняли.

Використання Далмаксина при атрофічному кольпіті не випадкове. Діючою речовиною препарату Далмаксін є тіотриазолін, який впродовж багатьох років успішно використовували для лікування багатьох захворювань. Завдяки цілому комплексу клінічних ефектів, в тому числі: протизапальному, антиішемічному, мембраностабілізуючому, імуномодуючому і регенеративному, препарат Далмаксін широко використовується в гінекологічній практиці.

При вагінальному введенні Далмаксін виявляє місцеву протизапальну дію, відновлює мікроциркуляцію піхвової стінки, зменшує прояв гіпоксії, перешкоджає виникненню склеротичних процесів стінки піхви, прискорює загоювання ран і виразок слизової оболонки і шийки матки.

Ректальне застосування препарату Далмаксін дозволяє досягти: системного протизапального ефекту; покращення мікроциркуляції в органах малого тазу; стабілізації мембрани гепатоцитів, що зменшує прояви цитологічного синдрому (виходу амінотрансфераз та інших компонентів з гепатоцитів в кров).

Також при ректальному введенні препарату Далмаксін виявляє анаболічну дію — збільшує вміст білка в сироватці крові і тканинах, тим самим прискорюючи репаративні процеси.

Для оцінки ефективності лікування атрофічного кольпіту результати повторного клініко-лабораторного і мікробіологічного контролю порівняли з показниками до початку лікування.

При аналізі клінічних проявів атрофічного кольпіту у пацієнтів 1 і 2 групи різниці в скаргах не виявлено ($p > 0,05$). Вісімнадцять (81,8%) хворих 1 групи і двадцять п'ять (83,3%) — 2 групи скаржились на свербіж, печіння в ділянці вульви і піхви. Десять пацієнток (45,5%) 1 групи і одинадцять (36,7%) — 2 групи скаржились на сухість в піхві і диспареунію. Шість пацієнток (27,3%) 1 групи і сім (23,3%) — 2 групи скаржились на рецидивуючі гомогенні виділення сіро-білого кольору. Ці симптоми могли мати різну ступінь вираженості і тривалості.

При обстеженні хворих з атрофічним кольпітом обох груп до лікування виявлена атрофія слизової оболонки піхви, локальна гіперемія шийки матки,

легка травматизація слизової оболонки при дослідженні за допомогою дзеркал і дефекти слизової оболонки піхви.

Слід зауважити, що в обстежуваних пацієнток з атрофічним кольпітом виявлялись представники як анаеробної, так і аеробної неспецифічної умовно-патогенної флори (рисунок), але ступінь обсіменіння мікроорганізмами була нижче критичного рівня 10^5 мікробних тіл (мкт) на 1 мл виділень.

Проводячи оцінку ефективності місцевої терапії, була встановлена перевага терапевтичного ефекту лікування препаратом Далмаксин (2 група) ($p < 0,05$) над місцевим застосуванням естрогенвмісного препарату Овестин (1 група), який характеризувався вже на 3-ю добу терапії зниканням скарг на диспареунію, свербіж і печіння в ділянці вульви і піхви, зменшенням кількості вагінальних виділень у 25 пацієнток 2 групи (83,3%) у порівнянні з 1 групою – 9 пацієнток (40,9%). Повна епітелізація виразкових дефектів спостерігалась на 7-10-й день лікування у 27 жінок 2 групи (90%) у порівнянні з 15 пацієнтками 1 групи (68,2%).

На основі суб'єктивних симптомів і відчуття, а також на основі об'єктивних даних, отриманих в процесі клінічного дослідження, виявлений високий клінічний ефект, хороша переносимість і відсутність побічної дії препарату Далмаксин.

На основі проведеного дослідження виявлена висока терапевтична ефективність препарату Далмаксин при атрофічному кольпіті і скорочення тривалості лікування в порівнянні з естрогенвмісними препаратами для місцевого застосування. 1. Далмаксин можна успішно застосовувати у жінок менопаузального віку, а особливо в тих, які мають протипокази до застосування синтетичних естрогенвмісних препаратів. 2. Завдяки протизапальному, антигіпоксантажному і регенеративному ефектам, прийом препарату Далмаксин при атрофічному кольпіті сприяє швидкому купіруванню симптомів захворювання, попереджує ускладнення у вигляді склерозування стінок піхви і значно покращує якість життя пацієнток. 3. Враховуючи все вище перераховане, можна з впевненістю рекомендувати даний препарат для широкого застосування в гінекологічній практиці.

Список використаних джерел:

- [1] Pickar, J.H. (2013). Emerging therapies for postmenopausal vaginal atrophy. *Maturitas.*, 75(1): 3-6.
- [2] Management of symptomatic vulvovaginal atrophy (2013). 2013 position statement of The North American Menopause Society. *Menopause.* 20(9): 888-902.
- [3] Kingsberg, S.A. & Krychman, M.L. (2013). Resistance and barriers to local estrogen therapy in women with atrophic vaginitis. *J. Sex. Med.*, 10(6): 1567-70.
- [4] Sturdee, D.W., Panay, N. (2010). Recommendations for the management of postmenopausal vaginal atrophy. *Climacteric*, 13: 509–22.
- [5] Тихомиров, А.Л. & Олейник, Ч.Г. (2010). Урогенитальные расстройства в постменопаузе и заместительная гормонотерапия. Газета «Новости медицины и фармации». *Акушерство, гинекология, репродуктология* (317).
- [6] Linda, Burdette & Barbara Clark After Estrogen Ends. *Treating vaginal atrophy in postmenopausal women.* Retrieved from <http://www.nurse-practitioners-and-physician-assistants.advanceweb.com> October 30, 2013.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.18

КТ ЯК МЕТОД ДІАГНОСТИКИ ІНВАЗИВНОГО АСПЕРГІЛЬОЗУ

ORCID ID: 0000-0001-7425-7421

Гуманець Карина Романівна

здобувач вищої освіти IV медичного факультету
Харківський національний медичний університет

ORCID ID: 0000-0002-3602-6275

Марченко Ірина Олександрівна

здобувач вищої освіти II медичного факультету
Харківський національний медичний університет

Сухова Вікторія Романівна

здобувач вищої освіти IV медичного факультету
Харківський національний медичний університет

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

ORCID ID: 0000-0002-3619-2927

Човпан Ганна Олексіївна

канд. фіз.-мат. наук, доцент, доцент кафедри медичної та біологічної
фізики і медичної інформатики

Харківський національний медичний університет

УКРАЇНА

Інвазивні мікози, у тому числі захворювання, спричинені грибами роду *Aspergillus* spp., залишаються актуальною клінічною проблемою. Розвиток нових високоефективних медичних технологій, включаючи трансплантацію гемопоетичних стовбурових клітин, застосування високодозової цитостатичної хіміотерапії, таргетної терапії і нових поколінь імуносупресивних препаратів, а також вдосконалення методів діагностики привели до збільшення кількості імунокомпроментованих пацієнтів з високим ризиком розвитку інвазивних мікозів. Інвазивний аспергільоз (ІА) відрізняється важким перебігом і високою летальністю, розвиток цього ускладнення призводить до порушення лікування фонового захворювання [1].

Найважливіша умова успішного лікування ІА – рання діагностика, яка нерідко є важким завданням. Клінічні ознаки захворювання неспецифічні, радіологічні – недостатньо специфічні, отримання матеріалу для мікробіологічного підтвердження діагнозу часто є складним у зв'язку з тяжкістю стану хворих і високим ризиком ускладнень. До основних методів діагностики ІА відносять:

- комп'ютерна томографія (КТ) або рентгенографія легенів, придаткових пазух;
- при наявності неврологічної симптоматики - КТ або магнітно-резонансна томографія головного мозку;
- визначення антигену *Aspergillus* (галактоманнану) в сироватці крові, бронхоальвеолярному лаважі (БАЛ), спинномозковій рідині - СМР (*Platelia Aspergillus*, Bio-Rad);
- бронхоскопія, БАЛ, біопсія вогнищ ураження;
- мікроскопія і посів БАЛ, мокротиння, виділень з носа, біопсійного матеріалу.

Доступність імуноферментного методу виявлення антигену галактоманнану є значною складовою некультуральних методів підтвердження діагнозу ІА.

Моніторинг визначення антигену галактоманнану в крові роблять 2 рази на тиждень в групі хворих високого ризику виникнення ІА в період нейтропенії, при лихоманці, а у реципієнтів ало-ТГСК при терапії глюкокортикоїдами моніторинг проводять навіть при нормальній температурі.

Основним методом радіологічної діагностики ІА легенів є КТ в режимі високої роздільної здатності. «Ранніми» КТ-ознаками ІА легенів є: дрібні (<2 см), пов'язані з судинами округлі вогнища, розташовані субплеврально; симптом «ореолу», а також ущільнення трикутної форми, що примикають основою до плеври. У міру прогресування захворювання при КТ легенів визначають «пізні» ознаки: вогнища деструкції, а також порожнини з вмістом і прошарком повітря (симптом «півмісяця» або «брязкальця») [2].

Інвазивний аспергільоз легенів демонструє різні особливості на знімках КТ, які відрізняються від типової пневмонії та інших видів захворювань легенів [3]. Ці унікальні характеристики хвороби, показані при комп'ютерній томографії, мають порівнянну специфічність і чутливість до звичайно використовуваних сироваткових тестів для інвазивного аспергільозу легенів. Це вказує на те, що КТ-аналіз може допомогти у виявленні інвазивного аспергільозу легенів на ранній стадії, направити клінічне втручання і знизити смертність і захворюваність.

Список використаних джерел:

- [1] Климко, Н. Н., Шадривова, О. В., Хостелиди, С. Н., ... Афанасьев, Б. В. (2014). Инвазивный аспергиллез: результаты многоцентрового исследования. *Онкогематология*, (2), 13-19.
- [2] Булиева, Н. Б. (2011). Аспергиллез у онкогематологических больных. *Онкогематология*, (4), 58-63.
- [3] Sudheesh Raveendran, Zhiyan Lu (2018). CT findings and differential diagnosis in adults with invasive pulmonary aspergillosis. *Radiology of Infectious Diseases*, (1), 14-25.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.19

МЕТОД ВНУТРІШНЬОКЛІТИННОГО ЕЛЕКТРОФОРЕЗУ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ КЛІТИН БУКАЛЬНОГО ЕПІТЕЛІЮ ПРАЦІВНИКІВ ВО «КАПРОЛАКТАМ»

ORCID ID: 0000-0002-1231-2509

Сіренко Олена Віталіївна

Канд. мед. наук, доцент, доцент кафедри клінічної лабораторної діагностики
Харківська медична академія післядипломної освіти

ORCID ID: 0000-0002-5808-3123

Кучеренко Ела Олексіївна

Канд. мед. наук, доцент, доцент кафедри клінічної лабораторної діагностики
Харківська медична академія післядипломної освіти

УКРАЇНА

Використання інформативних лабораторних маркерів порушення метаболічних процесів в організмі при впливі шкідливих факторів навколишнього середовища є однією з пріоритетних задач профілактичної медицини [1,2]. Своєчасна донозологічна діагностика зсувів гомеостазу важлива для попередження розвитку цілої низки професійних та екологічних захворювань, тому використання методу внутрішньоклітинного електрофорезу (ЕНЯ) є перспективним для обстеження контингентів, які контактують зі шкідливими речовинами [2].

З метою оцінки тривалого впливу багатокомпонентних органічних сумішей, синтезованих на основі гліколів (БКОС), на цитоплазматичні мембрани та внутрішньоклітинний метаболізм було обстежено 82 працівника ВО «Капролактam», які безпосередньо контактували з даними речовинами.

Нативні клітини букального епітелію апаратників ВО «Капролактam» обробляли парами розчинів гальмівної, гідравлічної та охолоджувальних рідин у концентраціях 0,1%; 0,05% і 0,001%, контролем була група працівників інженерно-технічної групи (ІТР). Дослідження проводили за методом Шахбазова В.Г. [3]. Отриманий дані оброблено статистично з використанням критерія Стьюдента-Фішера.

Результати дослідження були представлені у вигляді діаграм, що дає змогу наочно оцінити інтенсивність ЕНЯ букального епітелію при дії розчинів різної концентрації БКОС.

Найзначнішим зниження електропотенціалу ядер було при впливі речовин у концентрації 0,1%, а найменшим – при дії 0,001% парів розчинів БКОС, що дозволяє говорити про дозозалежність наслідків впливу речовин на функціональний стан клітин.

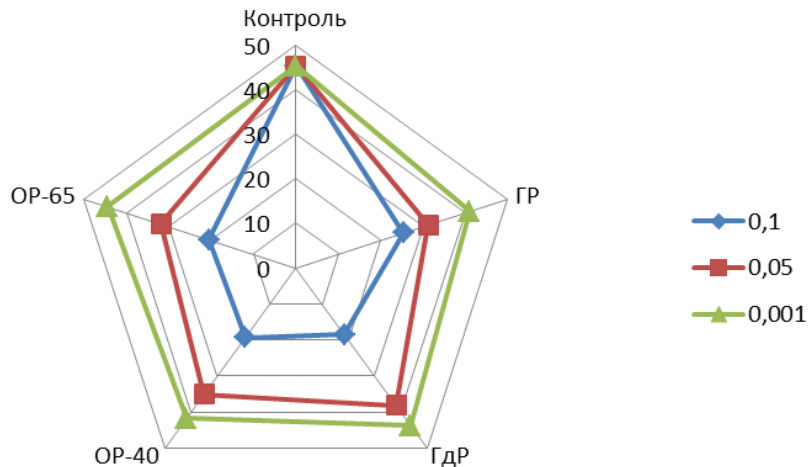

Рис. 1. Вплив БКОС на показники ЕНЯ епітелію працівників ВО «Капролактam» при експозиції 1,5 години.

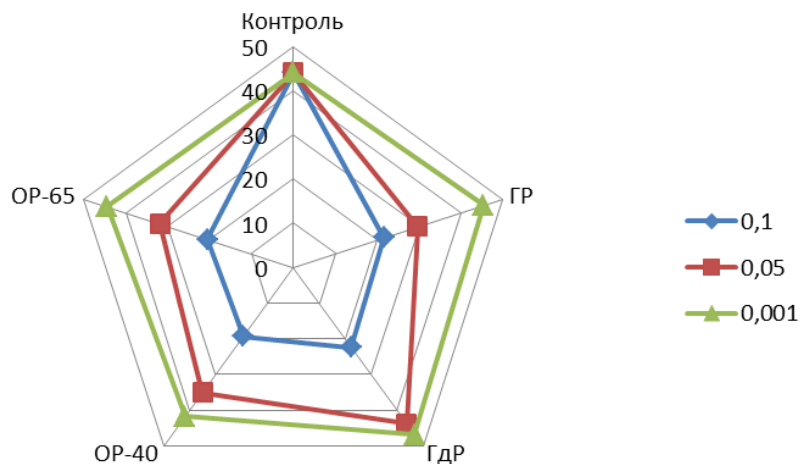

Рис. 2. Показники ЕНЯ букального епітелію працівників ВО «Капролактam» при експозиції 24 години.

Дія БКОС у концентраціях 0,1% та 0,05% вірогідно зменшувала ЕНЯ в усіх випадках: вплив ОР-40 обумовлював зниження ЕНЯ у 2,5 рази ($p < 0,05$) з експозицією 1,5 години та у 3,8 рази ($p < 0,05$) з експозицією 24 години, у той же час, 0,001%-ний розчин БКОС не впливав на показники електронегативності ядер букального епітелію. Результати ЕНЯ виявили первинні прояви зсувів у метаболічних процесах, які, можливо, обумовлені оксидативним стресом та відбуваються на молекулярному рівні, що підтверджує доцільність використання даного метода для обстеження великих контингентів населення, планових медичних оглядів працівників шкідливих виробництв у тому числі [4].

Список використаних джерел:

- [1] T.Markovič, M.Gobec, D.Gurwitz [et al.] (2015). Characterization of human lymphoblastoid cell lines as a novel in vitro test system to predict the immunotoxicity of xenobiotics. *Toxicologi.Lett.* (233,1). 8–15. Вилучено з <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/25542143>.
- [2] Дейнека, С. Є. & Проданчук, М.Г. (2009). Концепція використання методу культур клітин при оцінці засобів цитопротекції. *Проблеми діагностики, профілактики та лікування екзогенних та ендогенних інтоксикацій: матеріали науково-практичної конференції* (с. 115). 13 – 14 жовтня 2009 р. Чернівці, Україна.
- [3] Шахбазов, В. Г., Григорьева, Н.Н. & Колупаева, Т.В. (1996). Новый цито-биофизический показатель биологического возраста и физиологического состояния человека. *Физиология человека.* (6, 22). 71–75.
- [4] Щербань, М.Г., М'ясоєдов, В.В. & Шевченко, О.О. (2010). Методичні аспекти використання методології оцінки ризику здоров'ю населення при впливі факторів навколишнього середовища в Україні та Росії. *Вісник ХНУ ім. В.Н.Каразіна.* (898, 19). 97–104.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.20

НЕПРАВИЛЬНОЕ ПИТАНИЕ – ПРОБЛЕМА СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ

Лактионова Елена Игоревна

Харьковский национальный медицинский университет

Косилова О.Ю.

канд. мед. наук, ассистент

Харьковский национальный медицинский университет

УКРАИНА

Неправильное питание, в современном мире, является очень большой проблемой в жизни каждого человека. В настоящее время взгляды людей на питание претерпели значительных изменений. Причинами нерационального питания могут быть разнообразные факторы – от неправильного образа жизни до различных заболеваний. Изменение образа жизни приводит человека к тому, что у него не хватает времени на то, чтобы обеспечить себе правильный рацион питания. Бывает, что человек мало осведомлен о тех продуктах, которые он употребляет в пищу, об их полезных и вредных свойствах.

Немаловажная роль в неправильном питании принадлежит развитию глобализации, урбанизации и изменению климатических условий. К примеру, глобализация накладывает большой отпечаток на привычки в питании, в связи

с этим люди стали есть «модные» и высококалорийные блюда быстрого приготовления.

Влияние урбанизации на качество питания заключается в том, что с каждым годом все больше людей переезжают из сёл в города. Это приводит к меньшей физической активности, следствием чего является ожирение, диабет, развитие сердечно-сосудистых заболеваний и т.п.

Такие переезды могут быть связаны с климатическими условиями (штормы, засухи, наводнения, высокая температура). На данный момент их количество увеличилось по отношению к тому, что наблюдалось раньше. К примеру, такое погодное явление, как засуха, ведет к большим потерям в сельском хозяйстве, что соответственно приводит к уменьшению запаса продовольствия. Это может быть причиной того, что многие семьи, теряя фермы из-за климатических условий, переезжают в города, где ведут малоподвижный образ жизни. [2]

Несмотря на то, что в XXI веке у людей есть возможности и широкий доступ к количеству и разнообразию продуктов питания, наряду с этим появляется расширенный рынок нездоровой пищи и фастфудов. Это затрагивает и питание для детей. Сейчас, по всему миру, доступны магазины, супермаркеты, рестораны и т.п., поэтому молодые семьи всё чаще отказываются от традиционных блюд и полезных продуктов, в пользу быстрого питания, которое имеет высокое содержание жиров, сахара и натрия, но низкое содержание необходимых для организма питательных веществ и клетчатки. [1]

Важным моментом является то, что пища, которую употребляет человек, должна содержать определённое количество белков, жиров и углеводов, так как они являются основой всей жизнедеятельности. Они составляют углеродный скелет из различных функциональных молекул и обеспечивают энергию через осуществление окислительных процессов. Основной целью рационального питания является предотвращение дефицита питательных веществ. В том случае, если питание, например, чрезмерное, организм претерпевает сложности с количественным поглощением и хранением питательных веществ. [3]

Весомой причиной неправильного питания может служить незнание людьми законов рационального питания. Первый закон объясняет то, что количество энергии, которая поступает с пищей, должно соответствовать энергетическим затратам организма. Измерение происходит в килокалориях. Человеку необходимо знать, что в состоянии покоя на 1 кг тела в течение 1 часа необходимо получить 1 ккал. Количество ккал увеличивается при умственной и физической нагрузке. Например, для тех людей, которые ведут малоподвижный образ жизни, количество ккал приблизительно равняется 2500-2800 ккал; для людей с применением тяжёлого физического труда – 4000-5000 ккал.

Согласно второму закону, человек должен получать определённое количество белков, жиров, углеводов, минеральных и балластных веществ. Каждый продукт, содержащий то или иное вещество, имеет свою биологическую ценность. Например, одни из них содержат большее количество незаменимых аминокислот, другие – наоборот. Однако стоит помнить, что аминокислотный состав продукта должен быть полноценным. Это означает то, что наиболее ценным продуктом считается тот, который содержит в себе все 20 аминокислот. Не стоит также забывать, что в состав ежедневного рациона должны входить жиры животного (55-60%), и растительного (40-45%) происхождения. Но, в связи с тем, что некоторые люди не обладают этой

информацией, они могут напрочь отказаться от приёма, к примеру, мясных или молочных продуктов.

В соответствии с общепринятыми пропорциями, соотношение белков, жиров и углеводов должно составлять 1:1,2:4, соответственно. Из этого соотношения 12-17% энергии обеспечивается белками, 25-35% – жирами, 50-55% – углеводами. В результате многолетней работы институтов под руководством Института питания Академии медицинских наук были разработаны определённые нормы потребностей в питательных веществах и энергии, которые были рассчитаны для разных групп населения.

В третьем законе говорится о том, что необходимо соблюдать режим питания. Но в связи с ненормированным графиком работы, учёбы, загруженностью домашними делами, лишь небольшое количество людей принимают пищу по расписанию.

И в последнем, также важном законе, речь идёт о том, что при расчёте килокалорий очень важно учитывать возраст и физическую активность человека. Этот факт очень часто упускается. [4]

В связи с вышеперечисленными фактами, можно сделать вывод, что современный человек имеет неправильное питание в связи с:

а) развитием глобализации и урбанизации, что приводит к употреблению более эстетически красивой, а также калорийной пищи;

б) изменением климатических условий, так как оно может повлечь за собой переселение человека из деревни в город, а следовательно, изменение его физической активности, что приводит к развитию заболеваний и, в результате, приводит к изменению пищевого рациона человека;

в) незнание людьми законов рационального питания. В связи с этим калорийность рациона превышает его суточную потребность; увеличенное количество потребления продуктов с высоким содержанием, например, жиров и простых сахаров, вместо нужных организму питательных веществ. [5]

Список использованных источников:

- [1] "Joint Collection Development Policy: Human Nutrition and Food". *US National Library of Medicine, National Institutes of Health*. 14 October 2014.
- [2] Whitney, Ellie; Rolfes, Sharon Rady (2013). *Understanding Nutrition (13 ed.)*. Wadsworth, Cengage Learning.
- [3] Скальный, А.В. (2005). *Основы здорового питания: пособие по общей нутрициологии*. Оренбург: ГОУ ОГУ.
- [4] Перова, Н.В. Здоровый образ жизни. Государственный научно-исследовательский центр профилактической медицины. — *Рекомендации ГНИЦ профилактической медицины по здоровому образу жизни и здоровому питанию*.
- [5] Тель, Л.З. (2016). *Нутрициология: учебник*. М. : Литтерра.

SECTION IX. PHARMACY

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.21

NOVEL THERAPEUTIC AGENTS IN CONSTIPATION

Парчамі Газзе Сепіде

асистент кафедри фармакології, клінічної фармакології, патофізіології
Київський медичний університет

УКРАЇНА

Gastrointestinal (GI) disease is prevalent and considered for a large number of death worldwide. Recently many new drugs are developed to treat one of the common GI disorders, functional constipation. Linaclotide is a secretagogue agent, an agonist of the guanylate cyclase-C receptor. It is a safe and effective drug with diarrhea as the main side effect (Bassotti, 2018). Prucalopride is a prokinetic agent newly approved in Canada and by the United States Food and Drug Administration (US FDA) for treating chronic idiopathic constipation. Prucalopride represents its effect by stimulating 5-hydroxytryptamine receptor 4 (5-HT₄), increasing GI motility in large bowel, accelerating gastric emptying and improving small bowel movement. Efficacy and safety of this drug is documented by different clinical trials. Prucalopride has also shown efficacy in pediatric constipation (Voelker, 2019; Tameez, 2019). Lubiprostone is another approved drug by FDA. It affects luminal GI epithelium chloride channels, exhibits influx of chloride ions and water into the lumen, increasing intestinal motility represents anti constipation effect. Several randomized controlled trials proved the efficacy of drug in short term treatment although different side effects such as nausea, abdominal pain and bloating, discomfort and headache were also reported. According to researches lubiprostone is more effective but costlier in comparison with Prucalopride. The higher cost of lubiprostone should be considered as a main limiting factor for using this drug (Hayat, 2019). Mizagliflozin is known as a new class of drug for treatment of chronic constipation and irritable bowel syndrome with constipation. Drug is an inhibitor of the sodium-glucose co-transporter 1 (SGLT1) in the small intestine epithelium. Although according to different clinical trials Mizagliflozin increases the number of spontaneous bowel movements (SBMs) per week and exhibits dose-dependent efficacy and good tolerability, it needs more long term clinical trials to show the effect of drug in quality of life (Fukudo, 2018). Also, the effect of probiotics as a treatment for constipation is under investigation. probiotics (*Bifidobacterium longum*) significantly improves constipation in elderly individuals (Martínez-Martínez, 2017). Interestingly, researchers propose new insight into probiotics establishment in human gut mucosal. They suggest that human stool microbiome is more similar to lower GI taxa than upper GI. Moreover, probiotics represent temporary and person feature-dependent effect on mucosal structure and transcriptome (Zmora, 2018). Development of new therapeutic in chronic constipation provides opportunity for physicians to treat patients who experience significant constipation symptoms.

References:

- [1] Bassotti G1., Usai-Satta P., & Bellini M. (2018). Linaclotide for the treatment of chronic constipation. *Expert Opin Pharmacother*, 19(11): 1261-1266. doi: 10.1080/14656566.2018.1494728.
- [2] Fukudo S., Endo Y., Hongo M., Nakajima A., Abe T., Kobayashi H., (...), Kaku K. (2018). Safety and efficacy of the sodium-glucose cotransporter 1 inhibitor mizagliflozin for functional constipation: a randomized, placebo controlled, double-blind phase 2 trial. *Lancet Gastroenterol Hepatol*, 3(9):603–613. doi: 10.1016/S2468-1253(18)30165-1.
- [3] Hayat M., Zia H., Nusrat S. (2019). Lubiprostone in the treatment of chronic idiopathic constipation: an update on healthrelated quality of life and patient-reported outcomes. *Patient Relat Outcome Meas*, 10: 43–47. doi: 10.2147/PROM.S157905.
- [4] Martínez-Martínez MI., Calabuig-Tolsá R., & Cauli O. (2017). The effect of probiotics as a treatment for constipation in elderly people: A systematic review
- [5] Author links open overlay. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 71:142-149. doi: 10.1016/j.archger.2017.04.004.
- [6] Tameez Ud Din A., Khan AH., Bajwa H., Maqsood MH., Malik MN. (2019). Clinical Efficacy and Safety Profile of Prucalopride in Chronic Idiopathic Constipation. *Cureus*, 11(4): e4382. doi: 10.7759/cureus.4382.
- [7] Voelker R. New Chronic Constipation Medication. (2017). *JAMA*, 317(9):900. doi:10.1001/jama.2017.1065.
- [8] Zmora N., Zilberman-Schapira G., Suez J., Mor U., Dori-Bachash M., Bashiardes S., Kotler E. (...), Elinav E. (2018). Personalized Gut Mucosal Colonization Resistance to Empiric Probiotics Is Associated with Unique Host and Microbiome Features. *Cell*, 174(6):1388-1405.e21. doi: 10.1016/j.cell.2018.08.041.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.22**ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ ФОТОГРАФІЇ: ЛЕО ГРЕЙФ****Мартинів Юрій Ігорович**

студент медичного факультету

*Вищий державний навчальний заклад України**«Буковинський державний медичний університет»***Куковська Ірина Любомирівна**

канд. мед. наук, доцент, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини

*Вищий державний навчальний заклад України**«Буковинський державний медичний університет»***УКРАЇНА****Вступ**

Історія міста завжди складається з історії кожного мешканця, кожного, кожної людини, яка хоча б раз була в місті. Кожна дія, кожний крок, кожне слово залишає свій неповторний відбиток в життєписі міста. Так і Лео Грейф – військовий, фармацевт лишив свій унікальний слід в історії Чернівців, що на Буковині (Україна). Він жив і працював у цьому багатому історією краю, докладав своїх зусиль у його розвиток і становлення, тому нас зацікавила можливість реконструкції його біографії на основі вивчення відкритих джерел інформації. До цієї праці нас спонукала випадкова знахідка - фотокопія його диплому про навчання в Чернівецькому університеті, заснованому в 1875 р. згідно указу імператора Франца Йосифа.

Основна частина

Лео Грейф (Leo Greif) народився, імовірно, у 80-х роках 19 століття у селі Плоска, що на Буковині. У 1898 році, за даними адресної книги м. Чернівці за

цей рік, він проживав у Чернівцях на вулиці Kürschnergasse, 31 (нині вулиця Сагайдачного) [1]. В адресній книзі міста Чернівці за 1914 рік він зазначений як фармацевт, котрий живе на вулиці Sbieregasse, 3 (нині вулиця Новікова-Прибоя) [2]. Ми припускаємо, що в період між 1898 і 1914 роками Грейф навчався в Чернівецькому університеті на фармацевта.

З початком Першої Світової війни Лео Грейф служив у армії. Там він обіймав офіцерську посаду, про що свідчить фотографія, зроблена у 1918 році [3]. На ній Лео Грейф зображений у військовій формі Австро-Угорської імперії, яку носили офіцери після 1916 року. Можна припустити, що він відповідав за медичне забезпечення армії.

Рис. 1. Лео Грейф у військовій формі в оточенні офіцерів та солдат 15-го чернівецького піхотного полку у 1915р.

Рис. 2. Лео Грейф у військовій формі Австро-Угорської імперії у 1918 році.

У 1919 році Лео Грейф отримав диплом магістра фармації у Чернівецькому університеті. Про це свідчить диплом, виданий Грейфу в березні 1919 року Чернівецьким університетом. Такі дипломи видавалися на факультеті філософії, де здійснювалася підготовка фармацевтів. Слухачам цих курсів після успішного складання випускних іспитів видавали диплом магістра фармації. При наявності такого диплому можна було почати роботу фармацевтом або відкрити власну аптеку.

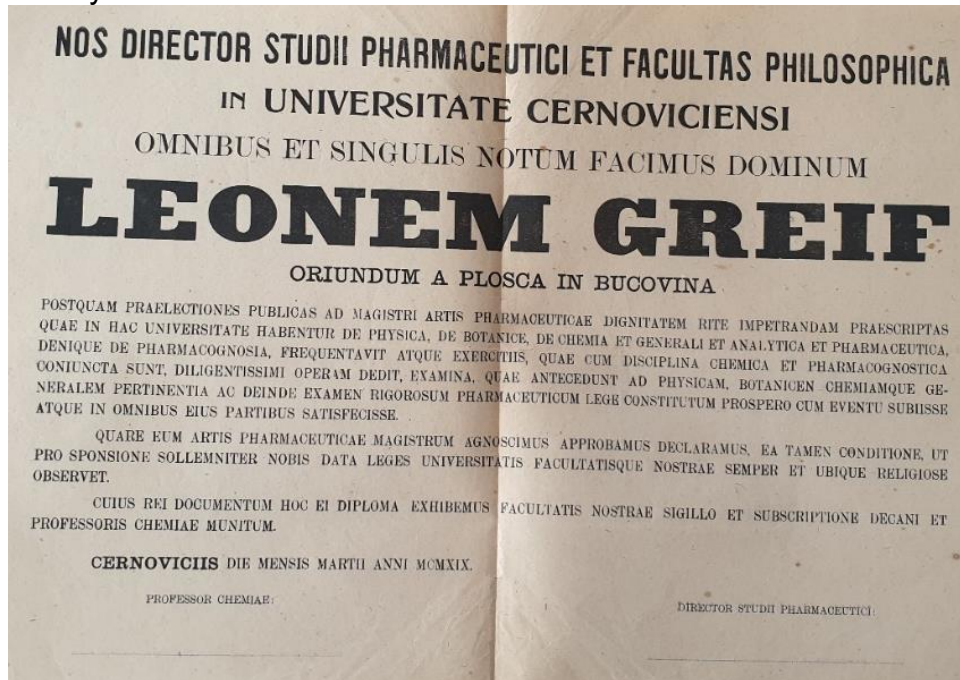

Рис. 3. Диплом, виданий Лео Грейфу у 1919р. про надання йому ступеня магістра фармації.

З 1926 року, як зазначено у фармацевтичних альманахах за 1934 та 1937 роки [4, 5], Лео Грейф працював в аптекарському магазині (drogerie) "Sanitas" на вулиці Strada Regele Carol, 4 (нині вулиця Федьковича). Варто зазначити, що в тогочасній Румунії існувала мережа аптек "Sanitas" [6], які водночас мали право на виготовлення хімічних та фармацевтичних речовин і препаратів. В ці роки Грейф, разом зі своїм товаришем, володів фабрикою з виготовлення хлороформу. Ми припускаємо, що дана аптекарська крамниця і була цією фабрикою. У 1936 році, як зазначено в адресній книзі, він жив на вулиці Piața Ghica Voda, 5 (нині площа Соборна) [7].

В першій половині ХХ століття Лео Грейф був членом єврейського академічного товариства Hebronia. В "Book of Stryj", де розповідається про життя євреїв Буковини, він вказаний як Dr. Leo Greif [8]. Дане товариство існувало у Чернівцях у 1900-1936 роках. Члени товариства були представниками сіонізму – єврейського націоналізму, і приймали, поряд з іншими академічними товариствами, активну участь у національному, культурному та політичному житті євреїв Буковини.

Коли Буковина перейшла під владу Радянського Союзу, Лео Грейфа та його родину поселили у гетто в Чернівцях. На початку Другої Світової війни, з приходом німецьких військ, його забрали з дому і вивезли у невідомому напрямку. Тривалий час родина і близькі не знали де він перебував. Згодом, після повернення, він був змушений покинути свій будинок. У 1946 році, як тільки з'явилася така можливість, він переїхав до Румунії у місто Брашов [3].

Рис. 4. Групове фото членів єврейського академічного товариства Hebronia, м. Чернівці, 1925 рік.

Після переїзду до Брашова Лео Грейф не мав змоги отримати дозвіл на відкриття аптеки і відкрив невеличкий бар. Він створив власний рецепт гіркою напою (імовірно пива), яким пригощав кожного відвідувача свого бару. На одній з головних вулиць сучасного Брашова розташований ресторан “Festival 39”, на нашу думку, саме на цьому місці знаходився бар Грейфа. В цьому ресторані збереглася велика мозаїка з портретом його засновника.

Рис.5. Мозаїка на честь Лео Грейфа в ресторані “Festival 39” у м.Брашов, Румунія.

Лео Грейф помер у 1966 році. Його поховали на єврейському кладовищі у місті Брашов.

Список використаних джерел:

- [1] 1898 City Directory – Czernowitz & Suburbs [Data file]. Retrieved from <http://czernowitz.ehpes.com/new/hauster/Cz1898TotalG.html>.
- [2] 1914 City Directory – Czernowitz & Suburbs [Data file]. Retrieved from <http://czernowitz.ehpes.com/new/hauster/Cz1914Total.html>.
- [3] Andreea Laptis (2004) *Leo Greif*. Brasov, Romania. Retrieved from <https://www.centropa.org/photo/leo-greif>.

- [4] Mólitorisz P. *Almanah 1937* (p. 82). Retrieved from <http://www.gyogyszeresztortenet.hu/wp-content/uploads/2019/07/Almanah-1937.pdf>.
 - [5] Mólitorisz P. *Almanah 1934* (p. 211). Retrieved from <http://www.gyogyszeresztortenet.hu/wp-content/uploads/2013/11/Almanah-1934.pdf>.
 - [6] 1936 Czernowitz Municipality Trade Directory [Data file]. Retrieved from <http://hauster.de/data/Trade1936Original.pdf>.
 - [7] 1936 Czernowitz Directory 'A'-'K' [Data file]. Retrieved from <http://czernowitz.ehpes.com/new/hauster/Cz1936-back1a.html>.
 - [8] Gold H. (1958). The History of the J.N.A.V. in Czernowitz. In H. Gold (Ed.), *Geschichte der Juden in der Bukowina* (pp.121-123). Tel Aviv, "Olamenu". Retrieved from https://www.jewishgen.org/yizkor/bukowinabook/buk1_121.html.
-

SECTION X. PSYCHOLOGY AND SOCIOLOGY

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.23

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОЮ ПІДСИСТЕМОЮ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ

Косило Христина Миронівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки,
менеджменту і маркетингу
*Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту
Тернопільського національного економічного університету*

УКРАЇНА

У статті аналізується психологічний клімат в колективі конкретного підприємства, виявляються позитивні та негативні сторони в управлінні його соціально - психологічною підсистемою, а також на основі проведеного дослідження накреслюються напрямки покращення організації і управління цією підсистемою.

Ключові слова: психологічний клімат, людський фактор, соціально - психологічна підсистема підприємства.

Постановка проблеми. Тривалий час при розв'язанні проблем народного господарства домінував технократичний підхід, коли наголос робився на матеріальних (об'єктивних) умовах виробництва, на механізації виробничих процесів, насиченні підприємств сучасною технікою та ін. У той же час непоодинокі випадки, коли в управлінській діяльності зовсім не враховувався або лише частково враховувався людський фактор.

Об'єктивні умови, розвиток комерційного (господарського) розрахунку, прогресивна система стимулювання і т. п. не визначають остаточно успіх діяльності людей. На практиці раціональна технічна організація, нова техніка і технологія забезпечують повну віддачу лише за таких умов, коли враховується самопочуття працюючих, їхня задовільність умовами праці, інші морально – психологічні аспекти. Тобто в полі зору менеджера завжди повинен бути „людський фактор”, який за змістом є ширшим у порівнянні з такими категоріями, як „робоча сила”, „трудова потенція”, „трудова ресурси” та ін.

Все це свідчить про те, що для успішного управління необхідно керуватися не тільки економічними законами, а й соціальними, знаннями про людину, про закономірності її діяльності і поведінки, про її можливості і здібності, про психологічні відмінності між людьми, про їхню групову взаємодію.

У теорії менеджменту можна виділити два підходи до розв'язання проблеми покращення використання людського фактора: формально - організаційний і соціально - психологічний, що доповнюють один одного. Формально - організаційний – це удосконалення структури апарату управління, розробка різних нормативних активів, посадових інструкцій та

інших адміністративних і правових документів, а також створення формалізованих і неформалізованих алгоритмів і процедур прийняття управлінських рішень, розробка системи стимулювання, винагороди і стягнень, автоматизації деяких управлінських операцій і т. п. Ми зупинимося на соціально - психологічних аспектах активізації людського фактора, на можливостях і шляхах найбільш ефективної мобілізації інтелектуальних і емоційних ресурсів та резервів працівників.

Завдання статті полягає у дослідженні соціально - психологічних аспектів менеджменту; аналізі соціально - психологічного клімату в колективі обраного для дослідження підприємства; розробці шляхів покращення організації управління соціально - психологічною підсистемою підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. З певних причин конкретна назва об'єкта дослідження не називається (надалі – підприємство). Це – один з 16 держлісгоспів Івано - Франківського обласного управління лісового та мисливського господарства, і все сказане про його соціально - психологічні проблеми та шляхи їх вирішення в тій чи іншій мірі відноситься до кожного з цих держлісгоспів. Всі вони ледве “тримаються на плаву” у нинішній складній політичній та економічній ситуації в Україні, в напруженій соціально - психологічній обстановці, що склалася внаслідок пандемії коронавірусу (СОУІД - 19), протистояння різних гілок влади, незважаючи на ще, здавалося недавно, непохитну монолітність партії Президента України “Слуга народу”, погіршення життєвого рівня трудящих, зростання економічної кризи в країні та світі.

Проведені спостереження і дослідження показують, що на підприємстві є значні проблеми із соціально - психологічним станом колективу, який передається через погіршення соціально - психологічного клімату. Це проявляється у всіх аспектах, зокрема, у нормах поведінки і психологічної сумісності членів колективу; міжособових відносинах; групових інтересах і цінностях; груповому настрої і його моральній спрямованості; ставленні працівників до праці та їхній громадсько - політичній активності; організованості та мобільності колективу лісгоспу в процесі трудової діяльності.

В першу чергу необхідно відзначити падіння у працівників лісгоспу морально - етичних якостей, насамперед, нестримне прагнення до збільшення заробітної плати, у тому числі за рахунок різноманітних премій, надбавок, доплат, незважаючи на відсутність для цього економічно обґрунтованих підстав, зокрема, успішних результатів роботи підприємства; психологічну неготовність до сприйняття інновацій, зокрема, здійснення вкрай необхідної диверсифікації виробництва; зниження почуття відповідальності за доручену справу; безініціативність в роботі; прагнення зупинитися на досягнутому; небажання покращувати кількісні та якісні показники роботи підприємства; непоодинокі випадки хабарництва, подачок, здирництва; послаблення трудової дисципліни тощо.

Викликає занепокоєння виникнення частих конфліктних ситуацій на підприємстві, що приводить до дискомфортного стану в колективі, викликаного опозицією його членів один до одного, іноді ворожістю поведінки і т.п. Втрати часу через конфлікти і післяконфліктні переживання становлять біля 10 % загального робочого часу. При всій різноманітності причин, що зумовлюють конфліктні ситуації в колективі підприємства, особливо в апараті управління, їх можна ранжувати і виділити основні. Перш за все це недоліки, пов'язані з міжособовими

відносинами: грубість і нетактовність окремих членів колективу, їхній егоїзм, хворобливе самолюбство, неврівноваженість, психологічна несумісність, розбіжність думок в оцінці ділових якостей працівників, шляхів вирішення певних проблем і т. д.

Причинами конфліктів є наявність в колективі лісгоспу норовистих (непокірливих) людей, які прагнуть перекласти свою роботу на плечі інших (головний бухгалтер лісгоспу); кар'єристів, відвертих говорунів (начальник відділу лісового і мисливського господарства); працівників з дуже розвинутою амбіцією (начальник відділу лісозаготівель); нещирих, заздрісних працівників (працівники бухгалтерії); людей з підвищеною нервозністю, які не сприймають критики в свій адрес (головний економіст); інженерів з несерйозним ставленням до обіцянок, даного слова (деякі лісничі) тощо.

Часто конфлікти виникають в колективі підприємства, як наслідок огріхів в організації праці, виробництва і управління, зокрема: відсутність точних завдань і часта їх зміна, погано поставлений облік і нормування праці, невдала розстановка людей на роботі й ігнорування індивідуальних особливостей працівників; невдалий вибір кандидатів для заохочення, неправильна поведінка і нераціональний стиль керівництва (непослідовність в особистій і службовій поведінці, груба манера звертання, невиконання обіцянок, адміністрування, несправедливість, неправильна оцінка підлеглих, ігнорування їхніх індивідуальних особливостей, подавлення ініціативи, нечуйність до турбот і т. д.).

В останній час в лісгоспі загострилася відносина між головним бухгалтером і новопризначеним головним економістом. Суть конфлікту полягає в тому, що головний бухгалтер відверто заявляє, що вони та її служба не має ніякого відношення до аналізу виробничо – фінансової діяльності і цим питанням повинен займатися виключно головний економіст. Останній же звинувачує головного бухгалтера, в тому, що вона підлеглі їй бухгалтери перетворилися на простих статистів, які бездумно фіксують звітні дані, не вникаючи в їх зміст. Протистояння між цими двома посадовими особами іноді набуває досить жорсткого характеру, але директор лісгоспу поки-що в нього не вмішується, обмежуючись закликами до примирення. Це приклад так званого відкритого, дисфункціонального конфлікту, який іноді відіграє і позитивну роль, служить своєрідним сигналом про певні недоліки в механізмі функціонування апарату управління лісгоспу, потребує удосконалення в діяльності певних посадових осіб.

Спостереження показують, що в колективі підприємства мають місце і приховані конфлікти, які, як правило, є негативними. Сюди можна віднести конфлікт між тим же головним бухгалтером та її підлеглими бухгалтерами, яких нараховується 8 осіб. Останні в один голос стверджують, що головний бухгалтер переклала на їх плечі всю роботу, сама ж практично не завантажена, в роботу не вникає і допомоги їм не надає. Головний же бухгалтер звинувачує своїх підлеглих в небажанні добросовісно працювати, в невмінні користуватися комп'ютером, в неналежному виконанні своїх завдань.

Іншим прихованим конфліктом в колективі апарату управління підприємства є постійні непорозуміння між начальниками виробничих відділів: по лісозаготівлях і по лісовому господарству. Вони не можуть дійти згоди в питаннях планування та обліку лісозаготівельних робіт. Часто розв'язання цього конфлікту набуває форми компромісу, коли обидві

конфліктуючі сторони під тиском головного лісничого і прохань головного економіста приходять до консенсусу. Але за такої практики не усуваються причини конфлікту і за певних умов він знову виникає.

Крім згаданих вище, в колективі підприємства виникають багато інших конфліктів, в тому числі між директором підприємства та його працівниками, або так звані „вертикальні” конфлікти. Часто способом розв’язання таких конфліктів буває так зване „придушення”, коли директор заставляє працівника виконувати його волю, використовуючи своє службове становище, іноді розв’язання таких конфліктів набуває форми компромісу, коли кожна з конфліктуючих сторін робить спроби зближення поглядів щодо конфлікту.

Дослідження показують, щодо конфлікти не тільки пригнічують працівників підприємства (зіпсований настрій, вимотані нерви, втома), але й негативно позначається і на стані виробництва: до 10 – 15 % робочого часу витрачається на з’ясування відносин, примирення конфліктуючих сторін.

Створенню сприятливого соціально - психологічного клімату в колективі в значній мірі сприяє повніше задоволення соціальних потреб працівників лісгоспу, їх сімей, населення регіону. Незважаючи на щорічне зростання обсягів виробництва і реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), підвищення продуктивності та фондоозброєності праці, на підприємстві немає належної соціальної інфраструктури і практично нічого не робиться для її створення. В той же час для досягнення більш високих виробничих і фінансово - господарських показників важливо створити на підприємстві комфортне соціальне середовище, сприятливий психологічний клімат в трудовому колективі й соціальну мотивацію праці, тобто сформувати активно функціонуючу соціальну інфраструктуру.

Із багатьох можливих шляхів і способів забезпечення соціальних потреб працівників на підприємстві найчастіше виконується збільшення заробітної плати, яка перевищує в останні роки 9 тис. грн. і є однією з найбільших серед держлісгоспів обласного управління.

У відповідності до Колективного договору працівникам лісгоспу і його пенсіонерам відпускаються по пільгових цінах, менших на 30 %, дрова паливні, ділова деревина для ремонту та будівництва власних будинків; виплачується матеріальна допомога на оздоровлення під час чергових відпусток, на лікування тощо; надається безпроцентна позика для придбання товарів народного споживання довгострокового використання, будівництво і ремонт житла; проводиться виплата премій за виконання плану по основних виробничо - фінансових показниках, за виконання виробничих планів і завдань, економію матеріально - сировинних і паливно - енергетичних ресурсів, вихід цінних ділових сортиментів, виконання норм виробітку та ряд інших; працівникам студентам - заочникам надаються оплачувані відпустки для участі в екзаменаційних сесіях вищих та інших навчальних закладів; придбаються і передаються робітникам лісозаготівельної галузі спецодяг і спецвзуття; виплачуються грошові заохочення працівникам лісгоспу, які після досягнення пенсійного віку звільняються по власній ініціативі з роботи, уступаючи свою посаду молодим спеціалістам; виділяються кошти на благодійні цілі та спонсорство.

Сучасні складні політичні та соціально - економічні умови, що склалися в Україні (пандемія коронавірусу, інфляція, безупинний ріст цін, корупція і хабарництво, безробіття і відсутність належних засобів для існування,

недотримання законів, значний податковий тягар, висока питома вага „тіньової” економіки тощо), негативно позначаються і на життєвому рівні працівників лісгоспу, вимагають кардинальних змін в соціальній політиці підприємства.

З метою покращення забезпечення соціальних потреб працівників лісгоспу, їх сімей, населення навколишніх сіл пропонується:

1. Регулярно проводити індексацію заробітної плати працівників лісгоспу у відповідності до зростання цін.

2. Покращувати умови праці робітників, особливо на лісозаготівельних роботах, своєчасно і в повній мірі забезпечувати їх спецодягом і взуттям, необхідними матеріалами та інвентарем, достатньою кількістю сировини і матеріалів.

3. Виділяти працівникам дрова для опалення, лісоматеріали для ремонту і будівництва житла, допоміжних господарських приміщень тощо в достатній кількості та по знижених цінах, встановивши належний контроль за цільовим використанням цих дров лісоматеріалів з метою недопущення зловживань.

4. Передбачити в автоколоні лісгоспу використання однієї автомашини виключно для перевезення лісопродукції з верхніх складів, пиломатеріалів та відходів лісопильно - деревообробного виробництва до місця проживання як працівників лісгоспу, так і жителів навколишніх населених пунктів.

5. Сприяти зниженню безробіття в районі знаходження держлісгоспу, особливо в гірській місцевості, надавати практичну допомогу їх жителям в оформленні та проведенні підприємницької діяльності в сфері лісозаготівельних і лісогосподарських робіт, „зеленого” туризму, використання побічних властивостей лісу (збір грибів, ягід, лікарських рослин, меду, березового соку, заготівлі сіна, випасанні ВРХ, овець та кіз тощо).

6. Розширювати туристично - рекреаційну діяльність лісгоспу, залучати місцеве населення на договірних умовах до використання наявних на території лісгоспу мисливських будиночків, будинків обігріву та прийняття їжі, контор лісництв тощо, організації в них короткотривалого проживання (3 – 5 днів) та відпочинку (5 – 8 годин) з певним харчуванням.

7. Створити на базі контори одного з лісництв санаторію - профілакторію для туристів, гостей та відпочиваючих на Прикарпатті жителів інших регіонів України, створення навколо нього відповідної зони відпочинку.

8. Навести належне планування та облік коштів на соціально - культурні заходи, складати кошторису цих витрат зі вказанням конкретних джерел (чистий прибуток, загальнопромислові чи адміністративні витрати тощо) та конкретних виконавців.

9. Переглянути розділ 8 Колективного договору „Розвиток соціальної сфери підприємства, соціально - трудові пільги, гарантії, компенсації”.

Висновки. На досліджуваному підприємстві при розв’язанні проблем його виробничої та фінансово - господарської діяльності людський фактор, як правило, враховується лише в незначній мірі і домінує в основному технократичний підхід. На підприємстві наголос робиться на збільшенні обсягів виробництва і реалізації лісопродукції, на механізації виробничих процесів на лісозаготівлях, в лісопильно - деревообробному виробництві, насиченні підприємства сучасною високопродуктивною технікою і, в той же час, мало уваги приділяється створенню в колективі належного соціально -

психологічного клімату, нормальних взаємовідносин між працівниками держлісгоспу.

Як наслідок, на сьогодні на підприємстві управління соціально - психологічною підсистемою підприємства вимагає кардинального покращення. Значна кількість адміністративно - управлінського персоналу (біля 100 чол.), яка не займається безпосередньо виробництвом продукції та послуг, і відносно невелика чисельність виробничих робітників (біля 80 чоловік), відсутність належної соціальної інфраструктури тощо, створюють сьогодні на підприємстві напружений соціально - психологічний клімат, сприяють виникненню різноманітних конфліктів, особливо в апараті управління лісгоспу.

Як показують проведені дослідження та аналіз, на підприємстві існує багато шляхів і способів покращення управління соціально - психологічною підсистемою підприємства.

Керівництву підприємства, профспілковому комітету необхідно, нарешті, конкретно взятися за їх впровадження в життя, а не обмежуватися розмовами та закликати до плідної співпраці та взаєморозуміння. Так, наприклад, сьогодні чисельність адміністративного персоналу та допоміжних робітників вимагає скорочення більш як на 30 осіб, однак практично жоден з них, звичайно, не звільниться з роботи добровільно. Необхідний аналіз доцільності утримання кожної посади в лісгоспі, діяльності кожного працівника підприємства і на цій основі проведення скорочення чисельності персоналу.

Потрібно звернути першочергову увагу на задоволення соціально - побутових потреб працівників лісгоспу, серйозно віднестися до створення соціальної інфраструктури. Вимагають огляду і ремонту мисливські будиночки, а також будинки для обігріву, відпочинку і прийняття їжі, рекреаційні місця тощо, загальна кількість яких на підприємство складає близько 40. Повинна бути відновлена туристично - рекреаційна діяльність, яка може приносити лісгоспу значні доходи, а працівниками лісгоспу та їх сім'ям, родичам і знайомим, що проживають в інших регіонах, – відпочинок і психологічне розвантаження.

Стан соціально - психологічного клімату в колективі підприємства повинен стати предметом розгляду на зборах представників трудових колективів всіх підрозділів підприємства, на яких необхідно розглянути, затвердити і прийняти до неухильного виконання План заходів по покращенню організації управління соціально - психологічною підсистемою підприємства, так як її незадовільне функціонування в останній час ставить під загрозу нормальну діяльність підприємства.

Список використаних джерел:

- [1] Базалійська, Н.П. & Микитюк, С.С. (2010). *Удосконалення соціально - психологічного клімату на промисловому підприємстві*. Хмельницький: ХНУ.
- [2] Падафет, Ю.І. *Формування соціально - психологічного клімату в колективі*. Харків: Держслужбовець.
- [3] Про державну службу (Закон України). № 889-VIII. (2016). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.24

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Касьяненко М.В.

студентка I курсу педагогічного факультету
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Сорока О.М.

к.психол.н., доцент кафедри навігації і управління судном
Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»

УКРАЇНА

У даний час професійна освіта працює в умовах невизначеності. На думку Є.І. Айтуганової, сучасні вимоги до фахівця пов'язані з необхідністю не тільки вдосконалювати свої професійні якості, а й бути психологічно готовим до іншого виду професійної діяльності.

Молодь є найбільш вразливим контингентом на ринку праці, тому що саме молодим фахівцям пропонуються неприйнятні умови праці, низька заробітна плата, відмова в роботі через відсутність досвіду та багато іншого. При цьому серед молоді є багато талановитих людей. У той же час роботодавці шукають талановитих молодих фахівців, здатних по-іншому дивитися на проблеми компанії, організації, установи і запропонувати нестандартні рішення давно виниклих проблем, а також прагнуть до постійного професійного та особистісного розвитку.

Професійне становлення – розвиток особистості в процесі вибору професії, професійної освіти, підготовки та виконання професійної діяльності.

У професійній діяльності становлення особистості відбувається особливо інтенсивно, оскільки вона концентрує на собі основну активність суб'єкта. Е.А. Клімов виділив основні фази розвитку професіонала, які дають уявлення про цілісний життєвий шлях і про системні відносини, характеризуючи особу:

- оптант(період, коли людина заклопотана питанням вибору професії або її вимушеної зміни і робить цей вибір);
- адепт(людина, яка стає на шлях прихильності до професії і освоює її);
- адаптант(молодий фахівець, який пристосовується до норм колективу, в який він потрапить, звикає вирішувати різноманітні професійні задачі);
- інтернал(досвідчений фахівець, який може самостійно справлятися з основними професійними функціями);
- майстер(працівник, який може вирішувати і прості, і найважчі професійні задачі, виділяється спеціальними якостями, уміннями або універсалізмом, широким орієнтуванням в професійній області);
- авторитет(майстер своєї справи, добре відомий, як мінімум, в професійному колі або навіть за його межами, професійні задачі він вирішує за рахунок великого досвіду, умілості, уміння організувати свою роботу, оточити себе помічниками);
- наставник(авторитетний майстер своєї справи в будь-якій професії «обростає» учнями, однодумцями, наслідниками).

Кризові моменти в періодизаціях вікового розвитку, частково співпадають з кризами професійного розвитку. Так, перша нормативна криза дорослого

життя, випадає на період ранньої дорослої, пов'язана із задачею переходу до самостійного життя і незалежності від батьків. На цей же період випадає і початок самостійної професійної діяльності, по суті, «криза народження професіонала». Він включає цілий ряд складнощів: невпевненість у своїх можливостях, трудність входження в жорсткий режим, необхідність доучуватися, а іноді і перенавчатися, пристосовування до професійних взаємостосунків.

Після завершення періоду пристосовування молодому фахівцю потрібне деяке реальне підтвердження його професійних досягнень у вигляді надбавки в зарплаті, підвищення статусу або пропозиції цікавих перспектив. Якщо це не відбувається після 4—5 років роботи, з'являються емоційний дискомфорт, неусвідомлена незадоволеність працею, подальше збереження ситуації стає заставою більш важкого протікання наступної нормативної психологічної кризи — кризи тридцятиліття, одного з найгостріших криз нормативного розвитку. З професійної сторони основним його змістом стає потреба в підведенні проміжних підсумків, відчуття деякого застою, потреба в деяких відчутних змінах.

Можливі 5 основних шляхів розв'язання цієї кризи:

- 1) припинення професійного зростання;
- 2) стабілізація на досягнутому рівні;
- 3) обмеження професійних домагань; спрощення однієї із сторін професійної діяльності;
- 4) пошук нових шляхів розвитку, виводить на більш високий професійний рівень;
- 5) деструктивний дозвіл—конфлікт, зміна роботи, спроба почати все спочатку.

Отже, становлення особистості та її професіоналізм реалізується в професійній діяльності. Одним з найважливіших компонентів професійності майбутнього фахівця є професійна компетентність.

Список використаних джерел:

- [1] Айтуганова, Е.И. (2002) Актуализация проблемы образовательной и социокультурной деятельности как фактора повышения качества подготовки специалиста. Казань: ТИСБИ;
- [2] Климов, Е.А. (1996) Психология профессионала. – Москва: Институт практической психологии; Воронеж: НПО «МОДЭК».

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.25

ПСИХОЛОГІЧНІ НАПРЯМИ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО ЗРОСТАННЯ ХВОРОГО ТА ЙОГО БЛИЗЬКИХ РОДИЧІВ

ORCID ID: 0000-0001-9086-271X

П'янківська Людмила Володимирівна

канд. психол. наук, асистент кафедри педагогіки,
психології, медичного та фармацевтичного права

Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика

УКРАЇНА

У сучасному світі постійно відбувається активна трансформація у всіх суспільних сферах життя, що накладає відбиток на людину. Конфлікт на Сході держави, надзвичайні ситуації, соціально-економічні негаразди, складні і невиліковні хвороби, втрата близьких спричиняють страждання та суворі випробування фізичних та психологічних ресурсів особистості. Вони посилюють внутрішні переживання травматичних і аверсивних подій людиною, призводять до негативних впливів на неї, але водночас є основою для позитивних особистісних змін. Саме тому виникає великий інтерес до проблематики посттравматичного зростання.

Феномен посттравматичного зростання почали активно досліджувати наприкінці минулого століття. Зарубіжні вчені Н. Фінкель, Дж. Каплан, А. Маслоу одними із перших акцентують увагу на позитивних наслідках пережитих страждань і травматичних подій. Н. Фінкель за результатами власних спостережень констатує позитивні наслідки травми у студентів [11]. Учені Дж. Каплан, А. Маслоу та В. Франкл вважають, що психотравмуючі події та зумовлені ними страждання можуть проявлятися у людини двоєю: і як джерело потенційної загрози для її психічного здоров'я так і як основа для потенційного позитивного досвіду [2]. Дж. Браун та Ш. Тейлор вивчаючи посттравматичне зростання розглядають його як позитивні когнітивні ілюзії, що виконують адаптаційну функцію, а М. Маніс, М. Мейман, Дж. Шедлер вбачають його прикладом захисного заперечення [15; 13].

Посттравматичне зростання є досвідом позитивних змін, що відбуваються з людиною у результаті зіткнення зі складними кризовими життєвими ситуаціями [14]. Саме сильні стресогенні події є поштовхом для перегляду власного життя, переконань, поглядів, ієрархії життєвих цінностей. Посттравматичне зростання виявляється протилежним полюсом посттравматичного стресового розладу особистості.

У вітчизняній психології досліджуваний феномен є досить новим і недостатньо вивченим. Після розгортання військових дій на Сході держави стрімко актуалізувалась потреба розуміння особистісних змін саме в учасників збройного конфлікту. Водночас, дана проблематика є затребуваною і у інших напрямках, зокрема це стосується і особистості хворого та його близьких родичів.

Аналіз досліджень науковців вказує, що трансформація у хворого відбувається тоді, коли він прагне примиритися із захворюванням, що сприяє обдумуванню та переосмисленню подальшого свого життя. Онкологію (М. Кордова), хвороби серця, ВІЛ (СНІД), параліч, безпліддя (Х. Теннен, Г. Аффлек, Р. Макндола), згвалтування (П. Фрейзье, Г. Тереза, М. Бурт, Б. Кац), боротьбу з захворюваннями дітей (Д. Абботт, Х. Вільям) відносять до життєвих криз, що призводять до посттравматичного зростання [1; 5; 17].

Детальніше зупинимось на основних напрямках посттравматичного зростання хворого та його близьких родичів. Учені виділяють три основні

напрями позитивних змін (напрями росту), що відбуваються в результаті життєвих криз: мобілізацію прихованих можливостей особистості, які сприяють стійкості перед життєвими ситуаціями й змінюють самовідчуття; зміцнення значущих взаємин; екзистенцію, що впливає на переосмислення власної життєвої філософії. Водночас, значимими чинниками на шляху до посттравматичного зростання хворого є також віра і соціальна підтримка близьких людей.

Напрямы мобілізації прихованих можливостей особистості розкриті у працях Г. Афлека, Д. Еббота і В. Мередіт. Дослідники Д. Еббот і В. Мередіт у більшості батьків психічно відсталих дітей констатують вияви посттравматичного зростання через зниження критичності, переосмислення власного психологічного благополуччя й наявне зближення членів родини [2]. Науковці визначили, що у батьків хронічно хворих на інсуліновий діабет дітей сформувалася здатність протистояти складним проблемам та збагатилися погляди на життя [5].

Ряд учених експериментально доводять значущість зміцнення взаємин та соціальної підтримки близьких при посттравматичному зростанні, що виражається глибшим сприйняттям важливості сімейних зв'язків та підвищенням їх цінності. У своїй науковій праці Ц. Вайс констатує також вияви посттравматичного зростання у вибірці жінок з раком молочної залози на ранній стадії. Окрім того, залучені до досліджень чоловіки онкохворих пацієнток також підтверджують ці позитивні психологічні зміни [16]. Учений Г. Афлек акцентує увагу на тому, що матері хворих новонароджених дітей, вказували на позитивні здобутки, емоційне зростання, розуміння важливості ролі дитини в їх житті саме після частішого перебування з нею [5].

Слід зазначити, що посттравматичне зростання відноситься до тих змін, які знаходяться поза межами людської стійкості та витривалості й виявляться у всіх стресових ситуаціях, незалежно від їх інтенсивності впливу. Саме прийняття ситуації такою, якою вона є й визнання її – значить відпустити реальну ситуацію й жити далі. Слід відзначити, що саме В. Франкл на основі відкритої ним проактивності, вказує на відповідальність кожної людини за власне життя. Він зазначає, що вона здатна проявити внутрішню свободу волі, усвідомити необхідність наповненості свого життя цілями і цінностями, сформувані власні нові та неповторні сенси, бо вони є основою існування особистості, в тому числі і хворого та його близьких родичів [3, с. 83; 4].

Проактивність В. Франкла підтверджується дослідженнями вчених Р. Коллінз, Р. Сільвер, Л. Скокан, С. Тейлор та ін. Дослідник Р. Сільвер фокусує увагу на появу сенсу у жінок, що пережили випадки інцесту в дитинстві, через аналіз можливостей «позитивних результатів» власного досвіду [2]. Американські учені за результатами власних досліджень установили, що досвід хворих на онкологічні захворювання призводить до змін у таких важливих життєвих сферах як: погляди на світ, повсякденне життя та власні пріоритети, міжособистісні стосунки з іншими та бачення майбутнього [9; 10].

У цьому контексті варто звернути увагу й на дослідження І. Ялома. Учений вказує, що багато онкохворих на термінальній стадії використовують свою кризову ситуацію як ресурс, що сприяє їх особистісному зростанню. Серед яких він виділяє: перегляд життєвих пріоритетів, зменшення значення власної життєвої тривіальності; появу усвідомленого зваженого відношення до власних дій; радість та цінування кожного моменту життя; суттєве зближення із близькими; зменшення страхів у міжособистісній взаємодії, готовність до ризику.

Ряд дослідників пов'язують навмисні румінації саме із високим рівнем посттравматичного зростання і чинником знаходження сенсу. Саме цілеспрямований аналіз травматичної події допомагає віднайти більше шансів

на вияв сенсу і трансформувати бачення власного життя [7; 8; 10]. Науковці К. Парк, Д. Едмондсон, Дж. Фенстер, Т. Бланк експериментально підтверджують присутність сенсу у житті онкохворих, що позитивно корелює з посттравматичним зростанням [12].

Вагомими стратегіями посттравматичного зростання окрім прийняття, є гумор і рефреймінг. Гумор вважають базовою складовою задоволеності життям. Якщо хворий або його близькі родичі зможуть віднаходити комічне у складній життєвій ситуації, то це сприятиме гармонізації міжособистісної взаємодії й допоможе дистанціюватися від травматичної події.

Позитивний рефреймінг допомагає концентруватись хворому не на втратах і проблемі, а усвідомлено проаналізувати їх, зосередитися саме на власних досягненнях та віднайти позитивні сторони у ситуації, що склалася. Тобто рефреймінг є трансформацією поглядів на пережиту травматичну ситуацію аби побачити її у позитивному контексті.

Науковці Г. Афлек та Г. Теннен у своєму тривалому експериментальному дослідженні особливостей вияву каузальної атрибуції у чоловіків з серцевою недостатністю та перенесеним інфарктом міокарда доводять, що більшість таких пацієнтів знаходили позитивні зміни від власного травматичного досвіду. Досліджувані зазначали, що їх захворювання сприяло переосмисленню поглядів на ведення звичного способу життя, сприяло трансформації стилю життя та збільшенню відчуття насолоди від нього, спричинило зміни у «філософії життя», релігійних поглядах та цінностях. Учені встановили, що саме ця категорія пацієнтів мала менше виявів повторного інфаркту й констатували серед них нижчу смертність через 8 років [6].

Хворий, що демонструє постстресове зростання переживає незначний період часу такі негативні стани як депресію і тривогу, але згодом у нього покращується самопочуття. Вчений М. Селігман акцентує увагу на те, що краще відновлення на післятравматичному рівні є основним показником посттравматичного зростання [1]. Воно є свідченням його психологічної стійкості і пружності та джерелом розвитку й визначення способів власного благополуччя. Для певних хворих це є досвід саморозвитку та самовдосконалення через трансформацію особистості.

Отже, сучасний стан досліджень посттравматичного зростання засвідчує його соціальну значущість та недостатню розробленість у психології. Слід вказати на клінічну цінність посттравматичного зростання для одужання та повернення до нормального життя хворого. Саме дослідження психологічних особливостей та основних чинників вияву посттравматичного зростання у осіб з різними захворюваннями дасть змогу комплексно підходити до розробки профілактичних психокорекційних заходів, програм реадптації та психологічного відновлення хворих та їх близьких родичів.

Список використаних джерел:

- [1] Зливков, В. Л., Лукомська, С. О. & Федан, О. В. (2016). *Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях*. Київ : Педагогічна думка.
- [2] Зубовський, Д. (2019). Особистісне зростання учасників АТО у посттравматичний період (дис. канд. психол. наук). *Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського*. Київ, Україна.
- [3] Кові, Стівен Р. (2016). *Сім звичок надзвичайно ефективних людей*. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного дозвілля».
- [4] П'янківська, Л.В. (2017). Взаємозв'язок «емоційного вигорання» з ціннісно-смыслову сферою військовослужбовців. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Психологія особистості. Психологічна допомога особистості*. (Том XI (15), 431–437.

- [5] Affleck, G., Allen, D., McGrade, B., Ratzan, S. & Tennen, H. (1985). Causal and control cognitions in parents coping with chronically ill children. *Journal of Social and Clinical Psychology*. 3(3), 367–377.
- [6] Affleck G., Tennen H., Croog S., Levine S. (1987). Causal attribution, perceived benefits, and morbidity after a heart attack: an 8-year study. *Journal of consulting and clinical psychology*. 55(1), 29–35.
- [7] Cann, A., Calhoun, L. G., Tedeschi, R. T., Triplett, K. N., Vishnevsky, T., & Lindstrom, C. M. (2011). Assessing posttraumatic cognitive activity: The Event Related Rumination Inventory. *Anxiety, Stress, & Coping* (24), 137–156. doi:10.1080/10615806.2010.529901.
- [8] Cann, A., Calhoun, L. G., Tedeschi, R. G., Kilmer, R. P., Gil-Rivas, V., Vishnevsky, T., & Danhauer, S. C. (2010). The Core Beliefs Inventory: A brief measure of disruption in the assumptive world. *Anxiety, Stress, & Coping*. (23), 19–34. doi:10.1080/10615800802573013. doi:10.1080/ 10615800802573013
- [9] Collins R. L., Taylor S. E., Skokan L. A. (1990). A better world or a shattered vision? Changes in life perspectives following victimization. *Social cognition*. 8(3), 263–285.
- [10] Groleau, J. M., Calhoun, L. G., Cann, A., & Tedeschi, R. G. (2012). The role of centrality of events in posttraumatic distress and posttraumatic growth. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 5(5), 477–483.
- [11] Finkel N. J. (1975). Strens, traumas, and trauma resolution. *American Journal of Community Psychology*, Jun, 3(2), 173–178.
- [12] Park, C. L., Edmondson, D., Fenster, J., & Blank, T. (2008). Meaning making and psychological adjustment following cancer: The mediating roles of growth, life meaning, and restored just beliefs. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. (76) 863– 875. doi:10.1037/ a0013348.
- [13] Shedler J., Mayman M., Manis M. (1993). The illusion of mental health. *American Psychologist*. 48(11), 1117–1131.
- [14] Tedeschi R.G., Calhoun L.G. (2004) Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*. (15), P.1–18.
- [15] Taylor S. E., Brown J. D. (1988). Illusion and well-being: a social psychological perspective on mental health. *Psychological bulletin*. 103(2), 193–210.
- [16] Weiss T. (2002). Posttraumatic growth in women with breast cancer and their husbands: An intersubjective validation study. *Journal of psychosocial Oncology*. 20(2), 65–80
- [17] Post Traumatic Growth. Retrieved from <http://www.posttraumaticgrowth.com/>.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.26

САМООСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК УМОВА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ, ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ І ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Штангрет Лілія Іванівна

здобувач вищої освіти ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Архипова Світлана Петрівна

докт. пед. наук, професор кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

УКРАЇНА

Особливо актуального значення самоосвіта набуває в теперішній час, коли більшість з нас працює та навчається в дистанційному режимі.

Підвищення ролі освіти дорослих у розвитку сучасного суспільства зумовлюється загальним прискоренням соціально-культурних змін як на

глобальному, так і на локальному рівнях. Швидкоплинність й ускладнення процесів сучасного життя за загальної тенденції його збільшення для кожної окремої людини об'єктивно зумовлюють необхідність формування особистості, здатної до сприйняття і здійснення перетворень, налаштованої на усвідомлення змінності світу як природної норми та безперервного підвищення свого компетентнісно-кваліфікаційного рівня. Важливим чинником, що сприяє розв'язанню цієї проблеми, є самоосвіта дорослих, функціонування й розвиток якої виступає однією з умов соціальної адаптації, професійного самовдосконалення і духовного розвитку особистості [1].

На нашу думку, постійна самоосвіта кожної людини сприяє її входженню в ритм сучасного інформаційного та глобалізованого суспільства, який постійно опановує нові вектори розвитку та взаємодії в соціумі.

З метою вивчення рівня самоосвіти дорослих, нами було проведено онлайн-опитування 75 осіб різного віку. В дослідженні взяли участь 11 чоловіків та 64 жінки. Вікові межі яких коливались від 23 до 54 років. Опитування проводилося за допомогою онлайн-анкети «Роль та значення самоосвіти в житті дорослих осіб» та методики «Визначення рівнів здатності до саморозвитку й самоосвіти».

Загалом, 74,7% осіб вказали, що постійно займаються самоосвітою (з них 21,6% читають різноманітні книги; 45,9% дізнаються все необхідне в мережі Інтернет, ще 7,2% опитаних займаються дослідженням публіцистичних джерел (газети, наукові журнали) (Рис. 1.). При цьому 25,3% осіб зазначили, що ніколи не приділяли значної уваги самоосвіті, оскільки для розвитку їм вистачає процесу навчання або професійної діяльності.

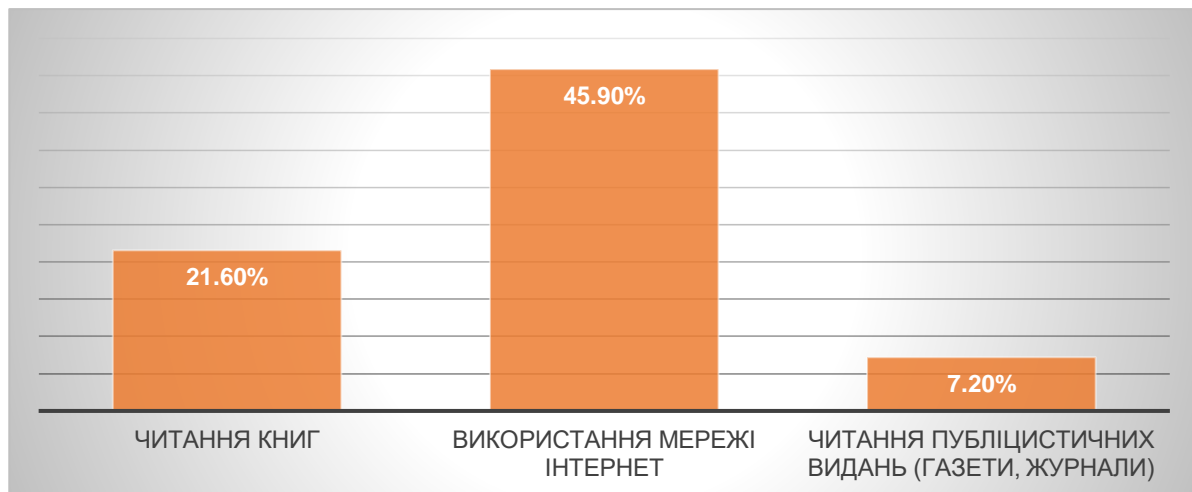

Рис. 1. Способи самоосвіти дорослих

Отримані дані підтверджують той факт, що процес самоосвіти все ж таки переважає в більшості респондентів і є передовою умовою для їх соціальної адаптації, професійного самовдосконалення і духовного розвитку особистості. Нами виділено основні причини самоосвіти респондентів, які подано в таблиці нижче (табл. 1).

З вище зазначеного, розуміємо, що найбільш поширеними причинами самоосвіти дорослих осіб є зручність отримання необхідних знань (23,1%), інформаційне суспільство, налічування незліченної кількості онлайн-платформ, вебінарів, дистанційних конференцій та курсів дозволяють кожному з нас розвинуватися в будь-якій сфері, яка є нам цікавою. Також бонусною привілеگیєю

цього способу навчання є отримання різноманітних сертифікатів, можливості набуття нового кола знайомств, обміну досвідом тощо. З цим перегукується й наступна причина самоосвіти: зацікавленість інтернет-навчанням (15,2%), як було зазначено вище, нині для опанування будь-якої сфери життя необхідний лише вихід в Інтернет-мережу та зручний для опанування гаджет.

Таблиця 1

Причини самоосвіти респондентів

Причини	Отримані дані у %
Власна мотивація до саморозвитку	9,5%
Зручність отримання необхідних знань	23,1%
Брак знань під час навчання та роботи	5,7%
Відсутність кваліфікованих фахівців для опанування того чи іншого матеріалу	11,4%
Зацікавленість інтернет-навчанням	15,2%
Відсутність можливості отримувати знання в освітніх закладах	9,8%

[авторська розробка]

Сьогодні світ настільки глобалізований, що отримання інформації не є складністю, особливо для компетентного користувача. Дивним, було й отримання відповідей про відсутність кваліфікованих фахівців (11,4%), що говорить про те, що людям краще самому дізнатися необхідну інформацію ніж довіритися наставнику, викладачу тощо.

На нашу думку, не завжди це є позитивним чинником, оскільки це сприяє знеціненню людських знань на протигагу Інтернет-ресурсам. Проте поряд з іншим, головним є те, що люди прагнуть до знань, до пошуку себе та свого значення в соціумі і для цього не шукають причин перепон, а самі організують процес власної самоосвіти, тим самим саморозвиваються та вдосконалюються, іноді просто не виходячи з дому.

За допомогою методики «Визначення рівнів здатності до саморозвитку й самоосвіти» нами було проаналізовано співвідношення віку та рівня самоосвіти, що дало змогу дійти висновку про те, що загалом процес самоосвіти переважає в осіб молодого віку (25-30 років) (Рис. 2.).

Таким чином, можна зазначити, що самоосвіта дорослих осіб спирається в особисту мотивацію, спричинену різноманітними чинниками та вимогами сьогодення. Необіжно підкреслити, що самоосвіта є динамічною, гнучкою та індивідуальною, відповідно до знань, умінь та цілей особистості.

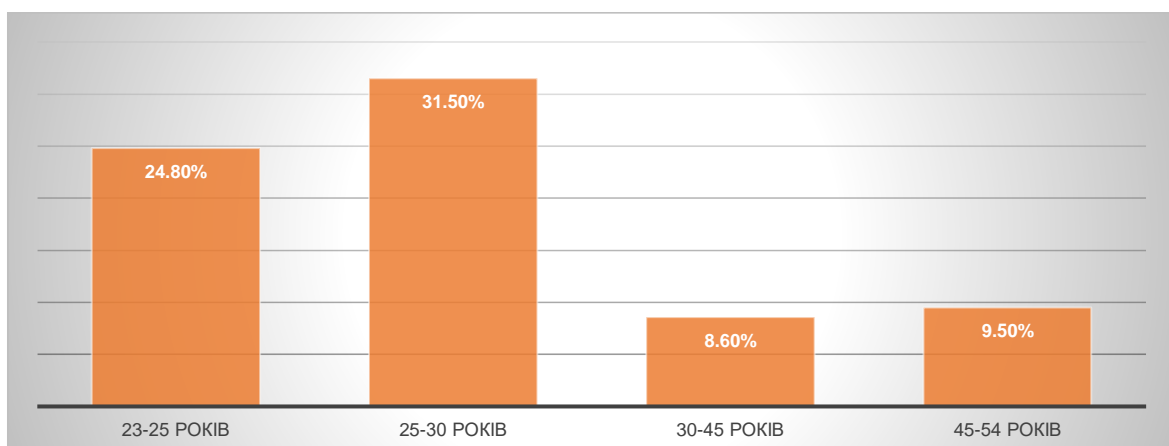

Рис. 2. Співвідношення віку та рівня самоосвіти респондентів

Проте головним є те, що самоосвіта стає умовою для соціальної адаптації осіб, оскільки вони можуть пізнавати всі новоявлення суспільства, його пріоритетів, напрямів та викликів. Також це основна умова для професійного самовдосконалення, кожна особистість, яка прагне до професійного зростання, підвищення кваліфікації та набуття нового досвіду тим чи іншим способом використовує різні методи самоосвіти з метою власного збагачення, що є пріоритетним вкладенням в успішне майбутнє.

Невід'ємною складовою самоосвіти звісно, був, є і буде духовний розвиток особистості. Самоорганізація, самоменеджмент та саморозвиток сприяє зміцненню не лише сили волі особистості, але й встановлюють корисну звичку до самонавчання, до свого розвитку, до дій людини для досягнення своїх цілей.

Сучасні люди XXI століття прагнуть стати гідними членами суспільства, а суспільство зі свого боку, продукує нові вимоги, головною з яких є цінність кваліфікованих людських ресурсів. Не дарма нині успішні компанії та установи віддають перевагу біюзовим системам управління, коли є повна довіра до фахівців, команди та відсутність контролю, коли кожен знає свою роль та шлях до очікуваних результатів. На нашу думку, самоосвіта – це ключовий фактор розвитку суспільства, а в майбутньому й головний критерій для гідного навчання та успішного відбору фахівців, які будуть продовжувати творити глобалізацію світу та динамізувати й продукувати нові шляхи для особистісного та загального розвитку.

Список використаних джерел:

- [1] Коростіль, Л.А. (2004). Самоосвіта як умова профільного навчання та адаптації до життя. *Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*. Запоріжжя, 95-105. Вилучено з: http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/7953/1/Korostil_Samoosvita.pdf

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.27

СКЛАДНОСТІ В ОБМІНІ НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ МІЖ ПСИХОЛОГАМИ РІЗНИХ КРАЇН У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ ТА ОБ'ЄДНАНОМУ СВІТІ

Кондратенко Лариса Олександрівна

доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії психодіагностики та науково-психологічної інформації

Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України

УКРАЇНА

Історія науки зберігає багато прикрих фактів, коли наукові відкриття внаслідок недостатньої комунікації між науковими спільнотами, залишались невідомими більшості науковців і їх "відкривали" наново. Таке явище навіть отримало спеціальну назву "множинність незалежних відкриттів" (Multiple Discoveries). Декому з авторів таких відкриттів повезло, як от Роберту Бойлю та Едму Маріотта, бо вперше сформульований Робертом Бойлем у 1662 році закон, який описує поведінку газу в ізотермічному процесі та "перевідкритий" Едмом Маріотта у 1676 році все ж носить назву обох своїх батьків, навіть попри

14-річний пріоритет Роберта Бойля. Про інших хоча б згадують, зазначаючи, що майже водночас з М.І.Лобачевським принципи неевклідової геометрії виклав Янош Бойяї, дослідження якого спочатку просто не помітили. Та й відкриття й самого М. І. Лобачевського помітили лише тому, що уже після його смерті була надрукована переписка К. Ф Гаусса (теж на той час уже померлого), у якій він із захопленням відгукувався про ідеї російського вченого. І.П.Пулюю повезло набагато менше, бо його внесок у відкриття "рентгенівських променів" практично не помічали аж до кінця ХХ сторіччя. Багато ж невідомих нам першовідкривачів законів світобудови та винахідників небачених машин так і залишились невідомими. Всі знають, що китайці відкрили порох, але хто зможе назвати ім'я цього видатного китайського вченого?

З часом обмін інформацією між ученими ставав все доступнішим, чому сприяли спочатку просто перепис книг, потім книгодрукування, бурхливий розвиток наукових часописів, навчання студентів з різних країн у престижних вузах, відкриття міжнародних наукових лабораторій, конференції, семінари, диспути значно формували до певної міри єдиний, світовий науковий процес. Однак ще зовсім недавно в закритих тоталітарних країнах доступ науковцям надавався лише до обмежених, "дозволених" для використання ресурсів. Особливо болюче такий підхід позначався на гуманітарних дисциплінах, до яких належить, зокрема психологія. Так українська психологічна думка, яка розвивалась в єдності з загальнорадянською мала цікаві нароби, своєрідні теорії, хороші спостереження та узагальнення, але тільки окремі здобутки українських вчених ставали світовим надбанням. У свою чергу й українські науковці часто не могли використовувати світовий контент у своїх дослідженнях.

Реалії ХХІ століття здавалося б повинні були повністю змінити ситуацію. Зокрема зняття політичних заборон та безмежжя можливостей Інтернету на перший погляд уможливило ознайомлення з більшістю наукових джерел. Однак комерціалізація науки привела до того, що у відкритий доступ потрапляють далеко не всі дослідження. За ознайомлення з цікавими статтями поважних журналів вимагається плата. Для західних дослідників плата невелика, але в порівнянні з зарплатами українських психологів це непід'ємні суми. Ще важче надрукуватись у впливовому виданні, де ціна за статтю може коливатися від місячної до річної зарплати пересічного доктора наук, що вже говорити про зарплати докторів філософії.

Науковці всього світу намагаються протистояти комерційному тоталітаризму, створюючи мережеві співтовариства у яких викладають свої дослідження у вільний доступ. Але це лише паліатив, а не вирішення проблеми, яка згубно впливає на загальний розвиток наукових досліджень у світі.

SECTION XI. SOCIAL COMMUNICATIONS AND CULTUROLOGY

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.28

POLITICAL PROCESSES IN A NETWORK SOCIETY

ORCID ID: 0000-0001-7957-3378

Viktoriia Shabunina

Candidate of Philology, Associate Professor at the Department of Humanities,
Culture and Art

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

UKRAINE

A modern world community is adapting to radical changes in social system associated with appearing a new communication space – a network society. These changes imply uneven, but continuous establishing direct and equitable relations between all participants of the discourse in the Internet environment. Such relations are a defining feature of the network society. They increase importance of all participants of the network interaction and give them the power, as a result of which the need for bureaucratic mechanisms for managing society is reduced. Furthermore, a social status of participants of the network communication is no longer viewed as a determining factor; the real socially important qualities of a person become priority. You can ignore a social status in the network, and focus on nothing but participants' professionalism and honesty. The Internet environment makes it possible to establish numerous direct contacts very quickly and free of charge, thus simplifying the search for the right partners. Moreover, the network organization of social interactions significantly contributes to solving a wide variety of problems.

Researchers are convinced that networks are the elements of the modern society social organization [2]. The network society gives its members significant advantages compared to the society with the system of mediated relations, since the network instantly and meaningfully responds to any changes.

This qualitative feature of the network society has a fundamental influence on various spheres of human activity, including political processes deployment. In particular under a network organization of interaction it is considerably difficult to solve similar tasks in the same way. In the network any worthwhile political idea requires implementing right away; otherwise the wasted time will devalue information. Various network society patterns have only episodic potential that appears by chance.

I suppose that a political experience based on past knowledges will lose its practical value, because an information status of the network is always different. In a social space of the Internet environment a model of the network politician is being formed, who can immediately understand the current state of affairs, and this ability does not depend on his accumulated political experience. So, in the network society a developed intuition, intellectual faculties, and an ability to make decisions quickly are of great importance.

In the political network a special role belongs to information, in particular to communication of individuals, semantic, graphic and other data transfer that induce persons to change their views and convictions. Network communication has

peculiarities that distinguish it from other types of communication – a great number of channels, high density of logistics information traffic. If a link disappears from the network, communication easily finds other ways, alternative chains of communication links. In this way a concept of the communication trunk-lines, which goes back to Wiener's communication model, is relativized. The network is a multimagistral structure in which two points are always connected by a multitude of trunk-lines, and each line consists of a set of segments and paths [1].

Considering a constant increase of information's role in society, in modern management of political processes the priority task is not to disseminate the facts related to these processes, but to create their image or symbol which would ensure a beneficial effect on a user of information. Image creation is essentially manipulation of symbols, and communication turns into streams of symbols by default. The main function of various representatives of modern society is not to acquire knowledge and share it, but to create attractive images of communication.

An important feature of political processes development closely associated with the network society, which determines the network policy image, is a noticeable tendency to replace political parties and movements with situational configurations consisting of independent politicians. Political network leaders are constantly changed depending on the specific task to be solved. Thus, for effective controlling the political processes in a network, a leader must be more versatile and delicate than other participants of the discourse. In that case political power level will depend on the leader's ability not to force someone to do something, but to convince somebody to carry out the order by justifying its expediency.

Since a modern society tends to a network structural organization, it should be taken into consideration that in the society the powers are determined by the network morphology. The main structural elements of the network are the points of intersection of the interests and relations of individuals with strongly marked socially significant features and qualities. Because of that, the power is decentralized and dissolves in a social space, where an individual can become a potential representative of power, at least locally and for a short time. At the same time the role of every individual in the existent political and social space is constantly increased.

Therefore, the political network is a relatively stable system of hierarchical links in a certain functional area of politics or government, uniting various state and non-state actors on the basis of resource interdependency and in order to meet their common interest by using formal and informal communications.

Also, political networks are elements of the communicative rather than organizational dimension of political processes. Network structures emphasize an internal diversity and dynamism of the created structures functioning and by their existence strengthen diffuse communicative foundations of the political processes required for their development and self-development.

There are the basic characteristics of a political network:

- multiplicity and diversity of its components;
- lack of hierarchical control, equality of all participants (coordination centres are possible);
- both free joining the political network and leaving it, and presence of closed communities;
- all the network participants may have their own interests and resources to express them;
- mutual actors' interest;
- use of a system of agreements, formal and informal rules of communication;

- constant participants' activity in the network;
- functioning of the network at the state and society junction.

Such essential attributes of political networks transform them into an adequate authoritative management structure under conditions of extreme instability of various institutions of the country, multifactorial conditionality of the processes taking place in it, as well as multidirectional and multilevel ties and contacts of its main actors.

So, at the present stage of society's development just the political networks have proved their value in implementing the decision-making process, as well as in functioning of the country both at the national and global levels.

References:

- [1] Назарчук, А. В. (2008). Сетевое общество и его философское осмысление. *Вопросы философии*, (7), 61-75.
- [2] Сергеев, В. М., Сергеев, К. В. (2003). Механизмы эволюции политической структуры общества: социальные иерархии и социальные сети. *Политические исследования*, (3), 6-13.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.29

ІНСТРУМЕНТИ ЗАЛУЧЕННЯ ВІДВІДУВАЧІВ ДО ПОДІЙ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ

ORCID ID: 0000-0002-8328-6774

Пархоменко Ірина Ігорівна

канд.філос.н., ст.викладач факультету івент-менеджменту і шоу-бізнесу
Київський національний університет культури і мистецтв

УКРАЇНА

Проведення інтерактивних івентів, що залучають відвідувачів до активної участі у події, її співтворення, наразі є трендом в івент-індустрії [1]. Цей тренд не втрачає своєї актуальності вже другий рік поспіль. Як відомо, тренди формуються з огляду на існуючий попит, і визначають певні тенденції розвитку індустрії в цілому, дозволяють заглядати в майбутнє і будувати прогнози. Тренд залучення відвідувачів до активної участі в івенті має підґрунтя в зміні каналів комунікації, завдяки динамічному розвитку нових медіа.

Партисипативна культура постає на тлі можливості для кожного, хто має доступ до мережі, бути долученим до різноманітних процесів в житті суспільства і окремої громади. Сучасний відвідувач подій – це потенційний творець контенту, що генерує відгук про подію. При цьому, інтерактивні івенти в сфері культури дають змогу не тільки отримати емоції, але й набути власного досвіду. Більше, того сучасні науковці, зокрема Б.Вомслі, стверджують, що про культурний продукт доцільніше міркувати як про досвід або ехперієнсе [2].

Щоб виокремити інструменти (методи) залучення відвідувачів до подій в сфері культури в якості співтворців, зручніше розглядати івент в якості проекту. Такий івент-проект має виважені етапи розробки і реалізації. Відповідно до цих етапів можна виокремити ряд інструментів, які формують і активують партисипацію учасників до культурних подій. Отже, спробуємо назвати ці етапи та інструменти залучення.

По-перше, етап розробки і планування події - використання сторіфікованого маркетингу. Створення історії організації: визначення місії,

цінностей та стратегії розвитку організації. Івенти, які організовує і проводить така організація, відповідають усталеній місії та цінностям, доповнюють історію організації. Відвідувач долучається до реалізації місії організації, купує квиток на івенти з огляду на розуміння цінності діяльності організації, стає співтворцем спільного блага. Можна також говорити про свідоме споживання культурного продукту.

По-друге, етап просування – використання контент-маркетингу у форматі сторітелінгу в обраних каналах комунікації відповідно до визначеної цільової аудиторії. Контент у форматі сторітелінгу – це про комунікацію з потенційним відвідувачем в кожній точці взаємодії клієнта (відвідувача) з сервісом (івентом). Щоб втілити таку концепцію, необхідно використовувати інструменти сервіс-дизайну задля розробки івенту. Сторітелінг дозволяє персоналізувати контент, який створюється.

По-третє, етап проведення передбачає безпосередню взаємодію відвідувача з дійством події на локації. Сутність цього етапу, що кожний елемент продовжує комунікацію з відвідувачем. Тому, саме на цьому етапі відбувається безпосереднє залучення відвідувача до події: емоції стають яскравішими, є можливість набуття досвіду. Які ж інструменти на етапі проведення залучають отримати не тільки емоції, але й досвід від безпосередньої участі в івенті?

Передусім, потрібно сказати про вибір локації. Унікальність локації підсилює емоційний ефект, може спонукати до міркувань, саморефлексії. Тобто, мова йде не про стандартні івент-локації, що створені спеціально для цього. Культурний продукт у вигляді події містить культурну цінність, маніфестує соціокультурну ідею, є своєрідним медіа. Прочитання відвідувачем цього комунікаційного повідомлення розпочинається з локації, її особливого змісту і наповнення. Наприклад, використання колишнього приміщення психічної лікарні чи заводу – це емоції та досвід, що буде відрізнятися від того, який генерує звична експозиція в музеї. Якщо говорити про локації культурних інституцій в Україні, то безумовно їх дизайн та планування має бути підходящим для постійного конструювання нових просторів всередині.

Далі, слід говорити про дизайн локації, об'єкти якої мають відповідати історії, яку відвідувач буде відкривати на кожному етапі. При цьому, важливо усвідомити, що бачення організатора по розташуванню тих чи інших об'єктів може не співпадати з бажанням відвідувача розпочати рух по локації саме з цієї визначеної точки. Проте, можна виділити об'єкти, які залучають до активної участі та присутності. Наприклад, фортепіано, на якому можна грати, чи арт-об'єкти, інтерактивні інсталяції та елементи гейміфікації в експозиціях. І, безумовно, звичні для всіх фотозони.

Наступними інтерактивними методами залучення публіки на етапі проведення є використання фасилітаційних інструментів та організація нетворкінгу. Філософія фасилітації є основою творення партисипативної культури в суспільстві. Застосування фасилітаційних інструментів передбачає активну участь відвідувачів у події: творення безпечного простору спілкування та прийняття рішень. Це методи формування спільного ціннісного поля для всіх стейкхолдерів, що так чи інакше впливають на сферу культури. Більше того, ці цінності стають спільними на основі прийняття, а не примусу чи директивної вказівки. Інструменти нетворкінгу сприяють активному знайомству учасників та презентації. Це формування мережевої культури взаємодії, яка посилює спільне ціннісне поле.

Отже, подія в сфері культури – це продукт, що через емоції від участі творить досвід відвідувача. Інструменти залучення відвідувачів до подій в сфері культури можна розподілити на активні – потребують безпосередньої участі під

час події, та пасивні – залучають через формування спільного ціннісного поля й комунікацію на етапах до проведення події. Культурні інституції на рівні суспільства слід розуміти в якості носія комунікаційного повідомлення. Культура в сучасному світі, як поле спільних цінностей, формується через партисипацію, а не тільки повтор ритуалів. Партисипативні практики створюють підґрунтя до співтворення культури в її широкому розумінні; сприяють акумуляції і підтримці горизонтальних зв'язків спільнот.

Список використаних джерел:

- [1] Colston, K (2020). 2020 Event Trends – How will the industry evolve? Вилучено з <https://helloendless.com/2020-event-trends/>
- [2] Walmsley, B (2019). The death of Arts Marketing: a paradigm shift from consumption to enrichment. *Arts and the Market*, 9 (1), 32-49.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.30

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

ORCID: 0000-0001-7519-9526

Шелюх Ольга Миронівна

кандидат філологічних наук

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

ORCID: 0000-0002-4111-5934

Андріянова Ольга Ярославівна

кандидат філологічних наук

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

УКРАЇНА

Одне з першочергових завдань військових закладів вищої освіти – підготувати фахівця для Збройних сил України, який би був спроможним протистояти всім цивілізаційним викликам, зумовленим суспільно-політичними та військовими чинниками сьогодення. У зв'язку з цим потрібно ретельно й комплексно підійти до змістового наповнення системи підготовки майбутнього офіцера, від діяльності якого залежить не лише територіальна, а й національна безпека держави в цілому. У цій системі крім професійно-зорієнтованого підходу до навчання, надзвичайно важливу роль повинна відігравати серйозна інформаційно-просвітницька робота, систематична й багатовекторна виховна праця (принцип «виховання через навчання»), яка стане основою для формування національної свідомості майбутнього офіцера, командира, а відтак для усвідомлення його власної національної ідентичності. Саме це дасть можливість кожному осмислено, аргументовано відповісти на архіважливе запитання щодо своєї належності або «національно-культурної тожсамості» [1].

Проблеми, пов'язані з формуванням національної ідентичності, духовного становлення й розвитку особистості загалом, були предметом дослідження багатьох науковців, відповідно до яких уважається, що національна ідентичність передбачає самовизначеність особи в національному контексті, здатність усвідомлювати свою причетність до певної нації, до її основоположних модусів, зокрема мови, культури, релігії, філософії тощо.

На думку відомого українського мовознавця І. Ющука [3], надзвичайно важливим чинником формування національної ідентичності особистості є мова.

Тому сьогодні мусимо враховувати, що комунікативна функція мови не найголовніша, що мова, слово є потужною зброєю – інформаційна війна набула нечуваної сили і впливає негативно не лише на мирне населення. Отже, виняткову увагу у військових закладах вищої освіти, де навчаються курсанти з різних регіонів України (і багато з них схильні вважати, що «мовне питання» стало причиною ескалації не лише суспільно-політичного, а й військового конфлікту в Україні), потрібно приділяти мовному середовищу як потужному вектору у формуванні національної ідентичності. Зважаючи на те, що саме у військовому закладі вищої освіти формується національно-патріотичний дух, науковий інтелект нації, а відтак і сучасної військової еліти, найбільш успішними в науковому, професійному вимірі стають ті, у кого високий рівень мовної компетентності, хто через мову усвідомив свою самодостатність, своє призначення, місію.

Ще в далекому XVIII ст. Феофан Прокопович [2], видатний педагог, наш колега-попередник, стверджував, що різні види зброї можуть мати владу над тілом людини, а от виняткову владу над її духом має слово, саме воно може укріпити або зламати його. І такою силою володіє красномовство, це духовний меч, який здобувають у навчальних класах та аудиторіях.

Учасники неоголошеної війни Росії проти України свідчать, що бойовий дух вселяє й підтримує у своїх підлеглих той офіцер-командир, який уміє налагодити особистісні стосунки зі своїм підрозділом. Той, хто вміє побачити в кожному з воїнів особистість, доброзичливо до них ставиться.

Командир будь-якої військової ланки має вміти обрати й підтримати для досягнення професійної мети найбільш адекватний у конкретній ситуації стиль спілкування. Тобто бути не просто мовцем, а володіти належною мовною та мовленнєвою культурою. Ці компетенції здобувають майбутні офіцери під час навчання у своїй alma-mater – військовій академії. І, у першу чергу, на заняттях з навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». Саме їй серед інших гуманітарних предметів належить пріоритетна роль. Адже вона, як жодна з-поміж інших, сприяє засвоєнню та виявленню знань, а пізніше доведенню цих знань до підлеглих уже в практичній сфері. Одним із розділів навчальної дисципліни є «Військова риторика». Відповідно курс охоплює своїм змістом усі вагомні аспекти загальної й прикладної риторики – науки про красномовство. Для формування й розвитку практичних навичок розроблено різні за рівнем складності практичні вправи й завдання. Вони сприяють оволодінню методами риторичного аналізу текстів різних типів, використовуючи досвід відомих промовців. Це дає змогу тим, хто навчається виробити уважне і критичне ставлення до свого мовлення та сучасної суспільної національно зорієнтованої мовної практики.

Тому, у цьому контексті про роль і силу слова як одного із чинників формування національно свідомої особистості офіцера, захисника своєї держави, не має права забувати науково-педагогічний персонал військових закладів вищої освіти – інша й дуже важлива сторона педагогічної взаємодії. Саме вони є основою того мовного середовища, що формує «гуманітарну ауру» захисника державних і національних інтересів, захисника свого народу, з мовою, історією, релігією і культурою якого він себе ідентифікує.

Список використаних джерел:

- [1] Андрусів, С. (2000) Модус національної ідентичності: Львівський текст 30-х років XX ст., 340.
 [2] Прокопович, Ф. (1979) Про риторичне мистецтво. *Філософські твори*, (2).
 [3] Ющук, І. (2012) Рідна мова й інтелект. *Слово просвіти*, (43).

SECTION XII. PHILOLOGY

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.31

CRITICAL THINKING AS A SPRINGBOARD FOR THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE COMPETENCE

ORCID ID: 0000-0001-9667-8446

Inna Kozubai

Senior Lecturer of Social and Humanities Chair
Dnipropetrovs'k State University of Internal Affairs

ORCID ID: 0000-0002-7140-0314

Anna Khadzhy

Lecturer of Social and Humanities Chair
Dnipropetrovs'k State University of Internal Affairs

UKRAINE

Awareness, comprehension and communication are an integral component of a successful contemporary society. The modern world is sorely in need of educated, initiative people who can effectively interact with each other to fulfill social and economic challenges, requires the development of personal qualities and creative abilities of a person, the ability to independently acquire new knowledge and solve problems [1]. Reasoning globally, a contemporary world is desperate for a global citizen. The Founder and Executive Director of The Global Citizens' Initiative defines a global citizen as someone who identifies with being part of an emerging world community and whose actions contribute to building this community's values and practices [2]. Today, modern informative, communicative and transportation technologies are helping people develop global identities that strengthen our ability to connect with the rest of the world; for example, through Internet technology; through our ability to participate in the global economic marketplace; through how we now see the world-wide impact of atmospheric change on our environment.

Nowadays, a crucial aim of educators, mentor, and facilitators is to implement a competency-based approach to learning, involves the learning experiences focus on the formation of the development of essential personal competencies, the most significant of which is communicative one. The communicative competence is necessary, even a key level of formation of interpersonal interaction experience for successful functioning in society, taking into account their abilities and social status.

The global citizen with highly developed communicative competence is a comprehensively developed personality with established skills and the ability to think critically. The educational process and critical thinking have become the basis of a great number of educational reforms all over the world over the last decade. Critical thinking proves its relevance in the deeper processing and production of language. We should view critical thinking as a mindset that involves thinking reflectively (being curious), rationally (thinking analytically), and reasonably (coming to sensible conclusions) [3]. Critical thinking skills are not just a box of tools to be used when needed and then put away, but derive from a mindset that involves seeking knowledge in a particular way. A critical thinker's skills are in continual use, not just as an exercise, but as part of a considered and holistic approach to learning [4].

Public communication helps people develop their critical thinking skills. A spokesperson can assess the strengths and weaknesses of an argument, involves judging the credibility of sources, distinguishing fact from opinion, and involves discerning the relationships among ideas. Chris Anderson, the Curator of TED, a platform for identifying and disseminating ideas worth spreading, calls presentation skills the 21st-century superpower. A well-developed critical thinker:

- interrogate of vital importance questions formulating them clearly and precisely;
- collects and evaluates relevant information using abstract ideas for its effective interpretation, comes to closely reasoned arguments checking them for compliance with criteria and standards;
- thinks openly within the framework of alternative systems of thinking recognizing and evaluating, as necessary, their assumptions, consequences and practical consequences;
- communicates effectively with others to find own ways to solve complex problems.

To sum up, the overall development of communicative competence cannot happen without engaging critical thinking abilities. Critical thinking is the driver of improving effective communicative skills. It is a great deal easier to negotiate when you are prepared with facts, arguments, perspectives and possible solutions. Critical thinking is a tool to structure your key messages in a way that delivers maximum impact. Critical thinking and communication are intricately connected. Effective communication requires clarity of thought, ability to listen intentionally and deliver messages most optimally way. Once people think, rationally and critically, external communication occasions will also yield desired results.

References:

- [1] Nikitchenko, O. S.& Tarasova, O. A. (2017). *Formation of Critical Thinking Skills in Foreign Language Lessons: a practical guide*. Kharkiv: Printing House Madrid.
- [2] *What it Means to be a Global Citizen*. (2013). Retrieved from <https://www.theglobalcitizensinitiative.org/index.php/what-it-means-to-be-a-global-citizen-2/>.
- [3] Hughes J., Dummett P. (2019). *Critical Thinking in ELT: A Working Model for the Classroom*. National Geographic Learning.
- [4] *National Council for Excellence in Critical Thinking*. (1987). Retrieved from <http://www.criticalthinking.org/pages/the-national-council-for-excellence-in-critical-thinking/406>.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.32

SCIENTIFIC CONFERENCE COMMUNICATION FEATURES: REALITIES AND PROSPECTS

ORCID ID: 0000-0002-4831-2770

Svitlana Bohdan

PhD in Philology, Professor, Head of the History and
Culture of the Ukrainian Language Department
Lesya Ukrainka Eastern European National University

ORCID ID: 0000-0002-2428-447X

Tetiana Tarasiuk

PhD in Philology, associate professor of Ukrainian
language history and culture department
Lesya Ukrainka Eastern European National University

UKRAINE

The scientific knowledge dissemination velocity in today's globalized world puts new requirements to the participants of this communication process type, marked by peculiar features: the latest knowledge is easy to share in space and time, as well as to obtain it. This trend concerns primarily the written form of scientific communication, the most common genres of which (various types of monographs, articles) are accessible to the recipient through electronic publications. An oral form of the scientific achievements presentation, updated mostly through reports and communications at various scientific events, the most common of which are conferences, is a kind of a "competitor" to this method of information transfer. It should be emphasized that a written report, delivered at a scientific conference, often presents only a variant of the original version of the written text. And vice versa, if a message or a report is made orally, and then a written text is created on their basis, we also deal with another text variants. These two texts are not always similar, not only by content but also stylistically, especially when they do not coincide in time. It allows improving the original variant through clarification, addition, stylistic expressiveness, and so on.

Conferences have become increasingly popular today, judging by their quantitative parameters in any subject area, but they are insufficiently explored in linguistics as an issue of communication [1; 2]. In fact, this type of communication is one of the most mobile means of exchanging and disseminating information in various scientific communities. However, the modern world attempts to diversify traditional face-to-face forms of holding scientific conferences, as it was usually the case before. In the last decade of the XXI century, we observe much more often such forms as a correspondence /distance participation in the conference. In early 2020, the intensification of online conferences around the scientific world is due to the unanticipated realities caused by the pandemic quarantine. It is obvious that the distance form of conference communication has a number of disadvantages as opposed to the forthright discussions, which provide the possibility of exchanging views and arguments immediately after the reports, in particular, on the sidelines. Undoubtedly, the topic scope of the conference largely determines the range of its participants. The wideness of the issues scope, often used in various scientific fields, is deliberately projected to enable a wide range of participants (which is partly a kind of incentive for some organizers of such events). To illustrate this, we can cite the topics of several recent conferences on Philology: *Philological Sciences*

Development: European Practices and National Perspectives, Current Issues and Problems of Modern Language and Literature Development, The New and Traditional in the Studies of the Contemporary Representatives of Philological Sciences, Philological Sciences in the Modern Humanities Knowledge System of the 21st century, Language as a Means of Intercultural Communication, The Linguistic Space of the Slavic World, Cultural and Linguistic Personality of a Specialist in the 21st century, and many others. However, a wide range of conference topics may prevent the participation of those researchers who are interested in a specific issue and thus it makes a discussion less professional or qualified. Such conferences have a very significant disadvantage since they encourage authors to submit reports with a low level of novelty. Some scholars are sometimes not so highly-qualified as to evaluate professionally the research findings of their colleagues and, accordingly, the discussion can turn to be unfruitful and not argumentative enough. This factor is very important, and is one of the most essential components of scientific conference communication. Scientific communication via a written text is deprived of the interactive discussion features. The reaction of the academic community to the scientific articles or monographs is mainly explicated in brief reviews in periodicals, moreover, they are remote in time. A more regular and consistent discussion can be actualized through citations, in a review of the literature, or references in other scientific papers related to a particular publication. Only a live direct discussion enables the author to take an active part in it, argue, and share his ideas and findings. In the case of a written text, the author's participation is a priori passive.

The real information boom in science is an obvious reality of today and to become an encyclopedist even in your subject area is utterly hardly possible (for instance, according to V. Bogorov Web of Science alone includes more than 34,000 journals [3]).

Actually, an ambition to create a professional scientific environment has stimulated the growth of interest in the specialized scientific research submissions within a framework of the conference with a focus on a specific issue of the research area. Such conferences serve as an optimal platform for the exchange of scientific information in the modern world. A number of educational and scientific institutions in Ukraine have a long and beneficial experience in holding such events in the domain of linguistic and literary conferences.

Monitoring the topics of scientific conferences on Philology allows us to trace the vector of thematic specialization as relevant and promising. A positive example is the conferences organized by Berdiansk State Pedagogical University, namely *“Citius, Altius, Fortius!”: the phenomenon of sport in literature and culture*, *“All the Rivers Flow Into the Sea”: Marine Studies in Literature and Culture*, *“What Drives the Sun and Starry Ceilings”: the Poetics of Love in Fiction*, *“Over the Banks of the Eternal River”: Temporal Dimension of Literature*, *Roses and Grapes: Phenomena of Aesthetic and Pragmatic in Literature and Culture*, *From the Funny to the Great: Phenomenon of the Comic in Literature and Culture*.

The study has also identified other successful conference projects with specific topics (organized with a clearly defined frequency - every two or three years): *Ukrainian Language and the Sphere of the Sacred* (Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University), *Linguostylistics in the XXI century: Current State and Prospects* (Lesya Ukrainka Eastern European National University). The conferences dedicated to a particular anniversary, but specified in the issues under discussion are also pretty illustrative in this context: *Ukrainian translations of the Holy Scriptures in the Slavic context (to the 450th anniversary of the Peresopnytsia Gospel)*, *Theory and Practice*

of the Ukrainian and Slavic Lexicography: Traditions and the Present (to the 90th anniversary of Halyna Makarivna Hnatiuk).

The annual conferences dedicated to the personalities of scholars, elucidation and development of their scientific ideas are of special interest, for example, Tymchenko Scientific Readings held by the Institute of Ukrainian Studies annually. The study lays emphasis also on those conferences that focus each year on the consideration of a single problem as the main (*Anthropology of Taste: Philosophy, Aesthetics, Cognition (to the 120th Anniversary of L. S. Vygotsky)*). It is also essential that they gather more or less a definite circle of hypothetical participants.

It is this substantive and specialized communication that determines the modern trends and prospects of mobile oral communication of scholars. Specific subject-based conference communication always attracts a group of like-minded people who are able to organize a quality scientific search and create a new unique scientific product, and what is more, discuss professionally their findings in various academic genres.

References:

- [1] Slowinski, O. D. (2013). Webinar as a Variety of Web E-conference and Its Place in a Networked Collaborative Learning Process. *Information Technologies and Learning Tools*, (17), 173-177.
- [2] Yakhontova, T. B. (2009). *Linguistic Genology of Scientific Communication*. Lviv.
- [3] Bogorov, V. G. (2020). Scientific journals: good, bad, predatory. URL: https://www.dropbox.com/s/18gh1tgmgh2b8a/Web_of_Science_Bogorov_240420.pdf?dl=0

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.33

SUBSTANTIVE PREDICATIVES OF EVALUATION IN THE LITERARY TEXT

ORCID ID: 0000-0003-0535-9031

Nataliia Cherkas

Candidate of Philology, Associate Professor of the English Philology Department
Ivan Franko National University of Lviv

UKRAINE

Language as a means of interpersonal communication motivates investigating the introduction of linguistic means into the interactive context. Revealing the pragmatic potential of the evaluative linguistic means, studying them in the situational context is connected with all the components of human communicative activity.

The problem of evaluation, its character and types (O.M. Wolf, G.G. Koshel), as well as linguistic means of its expressing (V.M. Teliya, O.V. Yashenkova, S. Huston) occupies a special place in modern linguistics.

On the basis of the latest research it has been established that explicit should always be clearly defined and logically adequate. However, rather often we come across the utterances whose meaning we understand but their pragmatically marked analysis remains unclear.

The problem of explicit evaluation expressed in the substantive predicatives in the context of American psychological novel remains topical nowadays. That is why the aim of this article is to investigate explicitly expressed evaluation of the

substantive predicatives in the context of the novels *Sophie's Choice* (1979), *Set This House on Fire* (1960), and *Lie Down in Darkness* (1951) by W. Styron.

We have considered predicative evaluative nomination in the linguocognitive aspect.

The basis of belles letters text interpretation is represented by a situational model, i.e. all information for adequate text understanding – the discourse and its context. It is also knowing the language, the world, intentions, concepts, author's evaluation and judgement. Ethical, esthetic, and emotional evaluation of a recipient are used in the process of interpretation. Such cognitive structure as global (vertical) context becomes especially important in perceiving a belles letters text.

In order to understand text we need to imagine a situation reproduced in it, its global contents, macrostructure, its theme. The conceptual nucleus of the text is considered its theme, i.e. concentration and abstraction of textual meaning. The theme consists of several united and interacting subthemes. The theme of the text is the centre which connects the subthemes. The so-called strong positions of the text such as the title, beginning, ending assist in defining the theme. Topical or nominative chains, also called textual key words refer to the most important significative orientation points of the text. They realize the link of the text with its title, determine internal textual coherence, contribute to the development of its meaning [1].

A significant way of studying predicative evaluative modality is the investigation of mutual feelings, its constituents as mental (psychic) universals in the form of extensions of these connections having a whole bunch of variables. Under the extension is meant a set of relevant features or parameters creating a certain typical situation in the world. In the consciousness it is reflected as a certain emotional evaluative attitude. The cognitive theory of concepts is based on the hypothesis that knowledge of the world consists of the knowledge of a certain set of stereotypical situations according to certain schemes. In cognitive linguistics emotions are considered as certain structures of knowledge of emotions or certain states and are dependent on the knowledge in a logical or causal way.

The relevant components of emotional evaluative attitude are the subject of attitude X, the object of attitude Y, the norm N defined by the class of belonging X to the object Y, and an indication W distinguished in X on which the emotional evaluative attitude of Y is based.

Social, personal, objective and informational extensions are theoretically possible in every emotional evaluative attitude.

Now we shall consider the semantic boundaries of the substantive predicative of evaluation. By means of continuous sampling we have selected 445 examples of substantive predicatives of evaluation in the novel *Sophie's Choice* by W. Styron (1979), 658 examples in the novel *Set This House on Fire* (1960), and 221 example in *Lie Down in Darkness* (1951).

Structurally these substantive predicatives of evaluation are distributed as follows

1) simple inherently evaluative nouns bastard [2], moron, idiot [2], jerk [2], lucre [3], creep [3];

2) nouns with metaphoric or metonymic transference of meaning Celia was leaf, cloud, light, a daytime creature [2]; the "Worm" (попільничка) [3]; (...) as if (...) Maudie were a burden (...), instead of a joy [4];

3) nouns formed from verbs or adjectives Bunny, you're a dear [4]; you are (...) a bore [2]; you are a tease [3];

4) nouns formed by word composition glad-handers [2], rabble-rousers [3], spoil-sport [4], [2]. Very often we find composites with the constituent "head": Miss Deadhead [2], lushhead [2], fountainhead [2], fathead [2], whiskeyhead [2], meathead

[2], blockhead [2], obviously used to define an intellectual or personal feature (in all, 16 cases); isolated cases of reduplication no dum-dum [2], a little party-party [2], the pseudo-intellectual ruffraff [2], barbarism mensch, schmensch [3];

5) nouns formed by means of affixation, mostly suffix – er: this old-timer [3], a cheater [3], a locker (of doors), a slammer (down of windows) [2];

6) word combinations: prefrontal lobotomy [2], a juvenile delinquent [2], a draft dodger [2];

7) phraseological units formed according to the models a) A+N: hard cookie [2]; fat cats [3]; wet blanket [3]; (no) choice soul [4]; a good egg [3]; b) N+N: the crown prince [2], pumpkin pie [2].

Thematically the substantive predicatives of evaluation fall into 1) nouns of direct nomination, as a rule, derogative names of a person, 2) nouns of secondary nomination where zoo-, phyto- and mythomorphisms prevail (thus we observe 73 cases of zoomorphisms in *Set This House on Fire*, 50 cases in *Sophie's Choice* and 31 case in *Lie down in Darkness*, correspondingly 7, 10 and 8 mythomorphisms and 2, 4, 2 phytomorphisms). As the analysis shows such nouns are used in personal extension.

The number of used zoomorphisms and phytomorphisms in the novels under investigation is comparatively small but significant on the emotive level. In the novel *Sophie's Choice* we found 62 cases of using the following zoomorphic lexemes pig(s) (13 cases.), rat(s) (7 cases.), ass (4 cases.), ape(s) (5 cases.), worm (cases), behemoth(s) (2 cases) stool-pigeon (2 cases), swine (2 cases), bitch, cats, dog, gorilla, kitten, kittycat, lambs, lambkins, minnows, mollusk, mole, monkeys, rabbits. In *Set This House on Fire* we came across 53 zoomorphic lexemes: swine (10 cases) + barbarism porco, beast (6 cases), dog (6 cases), flea(s) (3 cases), ox (3 cases), rat (3 cases), cat(s) (2 cases.), house mouse (2 cases), shark(s) (2 cases), animal, bear, brute, buffalo, bunny, caterpillar, colt, goat, horsefly, jackal, lark, mink, pig, scarecrow, table pussy, tomcat, viper, weasel, wolf, worm. Such lexemes as turnip, lily, vegetable, wallflower [3]; potato, peach [2] refer to phytomorphisms; and we also find several examples of mythomorphisms: harpies, banshee, elf, leviathan (all in all 12 cases).

In the majority of cases we observe explicit usage of zoomorphisms with the explicit expression of emotions though in 10 examples from *Sophie's Choice* and 2 examples from *Set This House on Fire* the context is implicit, and expresses inner feelings. In two sentences we find indications of inner emotiveness: "I knew that I was once more only a worm in his life, a piece of Polish D r e c k" [3], "I felt I would never again open my eyes to the world – a mud-imprisoned mollusk, lowliest creature in the sea [2], "Soon as I said it I felt like a worm [Set, 180]. Though such an indicator may not exist: "...I was in the dark, I was safely back in the womb. Some of the fear went away finally, and so (...) I drifted off to sleep. It's not a very pretty picture, is it – this newt, this hot caterpillar wrapped up in wooly slumber?"[2]. Here we observe one more lexeme from the lexico-semantic field of emotions – fear. Other zoomorphisms conveying the implicit expression of emotions have a person's inner state as the referent: "these fleas of life that were constantly biting [2], "I don't guess it was a big flea after all" [2], "snapping mad dog inside me" [2]. In the three similes zoomorphic lexemes also render the inner state, however, in such cases the meaning is mostly implied by the sentence context: "You looked like a big scared bird"[2] (as a result of stress) "Poppy, not much bigger than a mouse" [2] (as a result of fear). As to contextual semantic peculiarities of using zoomorphisms in the given novel most often they do not get any emotional or metaphoric attribution in direct speech: "A dog, really. But not a pig"[3], "I called him a swine and a dog" [2]. A combination with the emotively actualized pronoun this, that, you, some, my is possible (13 and 11 cases):

some gorilla [3], some swine [2], my little Bible-worm [3] (emotivity is created by means of using the possessive pronoun *my* in appealing to an almost unknown person), “to be just this little kitten” [3], “you bottom-dealing swine” [2]. The attribute may point at the seme actualized in the given case of using a zoomorphism: “the terrified rats” [3], “a traitorous rat” [3]. The negative emotive seme treason is actualized in the latter case. It has never been associated with the zoomorphism “rat”.

As to structural and semantic peculiarities, zoomorphisms are used as constituents of metaphorically emotive epithets (the abovementioned cases), emotive epithets “mother-defiling jackal” [2], similes (“looked like a traitorous rat which she was” [3], metaphoric similes (“Sorrow prowled through his dreams like an enormous beast” [2]). Emotive epithets can be formed in contextual, occasional use of a name of organization or nationality with positive or negative connotation in the function of an attribute to a zoomorphism: “Swedish kittycat” (+) [3], “Jewish rabbits” (-) [3], “you filthily Polish pig” (-) [3], “a Gestapo ape” (-) [3].

The chains of epithets are richer in the entrusted narrative “an exceptionally flyblown ex-Communist stool pigeon” [3], “avid, consecrated, hungry sharks” [3]. One of the emotive epithets-zoomorphisms has a clear ironically humorous colouring. The lexeme worm meaning an extremely small creature in combination with the adjective little is used to denote an awkward giant. The same refers to the combination “a noble animal” [2] in which a stylistically neutral lexeme animal being not a very expressive zoomorphism developed a contextual meaning ‘a contemptible person’. In this case we observe noble in combination with a non-human being, the opposition of semes noble/proud :: low/contemptible, the adjective noble is an emotionally coloured epithet to the noun animal, and finally we get an ironic shade of meaning, which is opposite to noble.

We should mention several cases of zoomorphisms referring to a non-human being or an inanimate object: “these helpless, underprivileged, subliterate lambkins” [3] – it is said about a book, but the emotional colouring is redirected at the performer of the action. The same refers to such zoomorphisms as naval behemoths” [3] = “marine military complexes”, “the drowsing black behemoth” [3] = “colored people as a race”; whereas in the first case the meaning “clumsiness, awkwardness, a sense of rejection, enormity” (a negative shade) is actualized in the second case we observe the meanings of clumsiness, enormity or danger (the actualized semes are transferred from the plane of appearance to the plane of psychophysiology, personal relations). Close to the function of a zoomorphism are combinations “such a reliable turnip” [3], “this vegetable” [2], used regarding the referent’s personal qualities; Jewish Madonna lily” [3] – in this case we see the emotional perception of appearance by a speaker.

Zoomorphic reinterpretation and periphrasis of the saying “When the rat is away (...) old tomcat will play” [2] containing 2 zoonyms is interesting in the emotional plane. In this case it points out at the typical change of roles ‘an aggressor – a victim’ to the dependence of a stronger one on a weaker one. The effect is stronger because the speaker participates in the situation.

Also we have come across some lexemes-mythomorphisms harpies, banshee, elf, leviathan (21 case of usage altogether). In the novel *Set This House On Fire* there is 81 zoomorphic lexeme used in comparisons: alleycat(s) (2), animal(3), apes, ass, basset hound, bat(2), beast(s)(2), bird(s)(3), boarhog, bug, bull (3), butterfly, camel, canary, cat, chicken, clams, cock, coon, cow, crow, deer, doe, dog, donkey, dolphin, dormouse, elephant(2), feather, flea, flies, fish, foxes, Frogs, giraffe, gnat(s) (2), goldfish, goose, hawk (2), herrings, horse (2), hound dog (3), labyrinthodont, mammoth, mare, mosquito, moths, mouse, ostracoderm, oysters, packhorse, parakeets, pig(gish)(3), pigeon eggs, plowhorse, pullets, ravens, reptiles, sharks,

sparrows, tomcat, wildcat, wolf. There are 62 zoomorphic lexemes in *Sophie's Choice*: animal(s) (3), apes, beagle hound, bear, beast (2), bird(s) (5), bull, cat (2), cattle, cockroach, dolphins (2), eagle (2), egg, fish (3), fly, gorilla, guinea pig, herring, lamb, larva, lice, maggots, mantis, mice, minks, moleskin, moose, barbarism m o r s e, pig, polecats, poultry, pterodactyl, puppy, rabies, ram, rat(s) (4), rodent, skunk, smelt, sparrow, spider, stool-pigeon, tarantula, tomcat (2), turtle, worm. The number of phytomorphisms is 25 and 28 correspondingly and they are noted for a greater variability of use in comparisons: apple, bud, bouquets, buttercup, catnip, coconut, cysanthemums, daffodil(s) (2), daisies, flower(s) (4), grass, melons, peach, pumpkin(seeds) (2), reed (2), rose (2), twig(let) (2) [2]; bamboo, buttercups, cantalopes, cornfield stubble, cornsilk, cucumbers, daffodil, flower, grove(s) (2), hammock, leaf (leaves) (4), lilacs, moss, pear, poppy, raspberry, reeds, rose(bud) (2), thistles, tree, sequoias, wallflower (2) [3].

Conclusion. Thus, emotion can be described as a certain conceptual structure based on general knowledge of typical peculiarities of the emotional state, causes, situations and results of its manifestation, physiological changes in the organism, happening after stimulating this emotion, specific ways of expressing emotions and other relevant information.

According to thematic principle, we have divided the substantive predicatives of evaluation into 1) nouns of direct nomination, predominantly derogative names of a person, 2) nouns of secondary nomination where zoo-, phyto- and mythomorphisms prevail. As the analysis shows such nouns are used in personal extension. We can state that zoomorphisms mostly express emotions explicitly though in 10 examples from *Sophie's Choice* and 2 examples from *Set This House on Fire* the context is implicit and inner personal state is described.

Список використаних джерел:

- [1] Городникова, М. Д. (1991). Когнитивное моделирование при интерпретации художественного текста. *Когнитивные аспекты лексики: сборник научных трудов*, (1), 20 – 28.
- [2] Styron, W. (2010). *Set This House on Fire*. New York: Open Road Integrated Media.
- [3] Styron, W. (1980). *Sophie's Choice*. New York: Bantam.
- [4] Styron, W. (1951). *Lie Down in Darkness*. Indianapolis: Bobbs-Merrill.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.34

THE FEATURES OF FOLK AND LITERARY TALES IN A SHORT STORY «THE NIGHTINGALE AND THE ROSE» BY O. WILDE

В'юн Ольга Борисівна

здобувач вищої освіти філологічного факультету
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

ORCID ID: 0000-0001-8799-990X

Добрушина Марія Юріївна

Викладач кафедри англійської філології
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

УКРАЇНА

The importance of the chosen topic lies in the analysis of Oscar Wilde's short story with the use of comparison between folk and literary tales. As far as folk tales were an important part of the writer's creative path therefore it is vital to consider and analyze them through the prism of literary and folk tales.

The aim of the present article is to analyze the features of the folk and literary tales in O. Wilde's short story "The Nightingale and The Rose". In order to fulfil the given aim, it is necessary to specify the following objectives: to establish the characteristics of both folk and literary tales and to find corresponding features of folk and literary tales in the context of the short story.

An initial objective of the article was to outline what folk and literary tales are and compare their characteristics. Regarding the first research question, it has been found that folk tale is an epic genre of written and oral folk art (an oral story about fictional events in folklore of different nations) while literary fairy tale is a literary epic genre in prose or poetry, based on the tradition of folklore tales, and combining author's identity and folk traditions [[3]]. The similarity lies in the presence of mnemonic formulas: fairy-tale characters. There are differences in the fact that folklore is based on generalized, universal (and even abstract) representations and images of the world [[3]].

For this research, it was of interest to analyze "The Nightingale and The Rose" by Oscar Wilde [[1]] as a vivid example of both a folktale and a literary tale. However, we may trace noticeable differences between the two of these types.

First of all, it has become necessary to make the connection of the short story under the study with the literary tale. It has been stated, the literary fairytale is always written down and it is unchangeable [[3]]. For instance, one cannot change the color of the rose from red to white, because it will lose all the sense and will not indicate Nightingale's heart and blood: *'If you want a red rose,' said the Tree, 'you must build it out of music by moonlight, and stain it with your own heart's-blood* [[1]]. Also, it would be hard to replace Student with somebody else because he is an embodiment of youth, ardent love, and naivety: *love will dance to the sound of the harp and the violin. She will dance so lightly that her feet will not touch the floor, and the courtiers in their gay dresses will throng round her* [[1]].

Furthermore, the literary tale pictures the author's personal image of the world while folktale reflects the ideals and values of the whole nation [[2]]. Being more

precise, we as readers observe which values are of the utmost importance for Oscar Wilde and which are not: a person's inner versus outside worlds are in a constant battle throughout the whole story. At the beginning, Student says, "*She said that she would dance with me if I brought her red roses...*" [[1]], in this case one can observe girl's mean inner world. At the end it is stated the following, "*Ungrateful!*" said the girl. *'I tell you what, you are very rude; and, after all, who are you? Only a Student'*" [[1]]. In this case, Student's "love" judges him by who he is and his social status.

Moreover, a reflection of the epoch, the author is a part of, is one of the distinguishable characteristics of the literary tale, and O. Wilde proved this statement. Always seeking for the answer of what is Beauty and what is Art, he appeals to characters of Nightingale and Maiden and compares them to one another at the level of Art and Beauty, "*In fact, she is like most artists; she is all style, without any sincerity*" [[1]]. In contrast to this, folk tale raises topics that depend on neither literary directions nor epochs, and always are relevant, for instance, good and evil, truth and lie.

While outlining the aspects of a literary tale, it is impossible to elide such folktale components as the presence of fictional characters, dedication to the topic of animals and nature, and transition from the real world to make-believe. Building on this, imaginary characters and focus on the animalistic world should be analyzed simultaneously since they are indivisible in "The Nightingale and The Rose." In our case, one of the imaginary characters is sincere Nightingale who believes in ardent love and has a wish of making Student a good lover. In addition to this, there are secondary characters – rose trees – that compile the background of nature.

The last aspect that is the transition to the world of make-believe is a clear example of a folktale. A reader can first trace it when Nightingale speaks to trees and thinks out loud about the importance of love in Student's life. *Give me a red rose,' she cried, 'and I will sing you my sweetest song.'* [[1]] Reader's assumption about make-believe eventually reinforces when he reaches the climax of the story: Nightingale, a thorn and tree's replicas about being closer to it. This scene was an illustrative example of an incorporation of the animalistic aspect and make-believe into a story.

Based on the mentioned above aspects, it can definitely be said that "The Nightingale and The Rose" bears characteristics of a literary tale because it is always written down and it is unchangeable, it demonstrates author's worldview, and it reflects the epoch he is a part of.

References:

- [1] Short Stories: The Nightingale and the Rose by Oscar Wilde. (n.d.). Retrieved from <http://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/NigRos.shtml>
- [2] Chen, C.-F. E. (n.d.). Characteristics of Folk Literature. Retrieved from http://www2.nkfust.edu.tw/~emchen/CLit/folk_lit_char.htm
- [3] Цикушева, И. В. (2008). Жанровые особенности литературной сказки (на материале русской и английской литературы). Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 2: Филология и искусствоведение, (1), 21-24.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.35

THE MASK OF THE CHATTERTON AND THE ANONYMOUS OF W. SCOTT

Viktoriiia Timofieieva

postgraduate

Dnipro O. Honchar National University

UKRAINE

Chatterton devoted his short life to the writing of poetry, most of which he wrote under the name of Thomas Rowley, a fifteenth-century monk from Bristol that he, himself, had created. In the poems of the "Rowley sequence", Chatterton managed "to create an authentic medieval style from a unique conflation of his reading and his own invention.

"Many of Chatterton's scholars believe that the greatest influence on the writer was Thomas Percy, known as the author of "Reliques of Ancient English Poetry", an anthology of ballads and songs, first published in 1765. This is the book, most likely, inspired the young Chatterton to create a monk Thomas Rowley (Decades later, Walter Scott explains the phenomenon of T. Chatterton as "split personality" of the poet [1]). Couched in Chatterton's pastiche of Chaucer and other medieval sources and indited on parchment the elder Chatterton had pilfered from church, the poems glorify Bristol's past, considerably elevate the Chatterton lineage, and lionize Sir William Canynge, the actual benefactor of that same church. According to Kaplan, this canard served to endow its perpetrator with the patrimony he lacked. It also fetched him just enough income from gullible patrons to lead him to think he might make a living by his pen.

The emergence of such a new historical thinking among the writers of pre-romanticism was the result of turning them to the national past and an attempt to aesthetically master this past. True, the understanding of history is still metaphysical in pre-romantics. However, unlike the enlighteners, Chatterton in his "Rowley Poems" makes an attempt to draw the mores of a distant era, to give images historically motivated and historically fixed, to create a certain historical flavor. [2] The dialectical unity between the artistic truth and the historical truth will be able to establish romance. However, this discovery is largely due to their direct predecessors.

So, we can say that Chatterton, from the aesthetic concepts of his time, most consistently perceived the aesthetics of pre-romanticism, his work developed in close connection with the artistic searches of his contemporaries, in whose works the main provisions of this aesthetics were formulated.

After a long search, Scott created a universal structure for the historical novel, redistributing the real and the fictional in such a way as to show that it is not the lives of historical figures but a constant movement that cannot be stopped by any of the eminent personalities. Walter Scott's view of the development of human society is called providential. Here Scott follows Shakespeare - his historical novels grasped national history, but at the level of "history of kings".

Scott translated historical figures into the background, and brought fictional characters to the forefront, whose destiny is the change of epochs. In this way, he showed that the driving force of history is the people, the very life of the people is the main object of Scott's artistic research. Its antiquity never oppresses is blurred,

fantastic, hazy; he is absolutely accurate in depicting historical events, so it is believed that he developed the phenomenon of historical color, that is, skillfully recreated the originality of a particular era. Scott's predecessors portrayed history for the sake of history, thus demonstrating their deep knowledge of historical events, and Walter Scott did not. He knows the story in detail, but always links it to current problems, showing how such problems have been solved in the past. [3]

Thus, Scott is the creator of the historical novel genre; the first of these, *Waverley* (1814), appeared anonymously (the following novels were published until 1827 as works by the author of *Waverley*). As mentioned many years later by another friend and at the same time a political opponent of Scott (in those distant times political enmity and friendship could be quite compatible), the prominent Scottish lawyer Henry Cockburn: "no book, except the first issue of the same" *Edinburgh Review* ", did not cause Scotland is as instantaneous and as universal a fascination as *Waverley*. The unexpected novelty of the novel, a large number of original characters, the Scottish dialect, Scottish landscapes, Scottish characters, simplicity of style, graphic accuracy of descriptions - all this struck us like an electric discharge. How I would like to feel again the excitement I experienced then ... ". The anonymous author seems to invite those who want to enter the game and try to expose, solve its mystery, but at the same time reserves the right to hide, to deceive, to lead a persecutor out of the way. Such a "game", mystifying approach to the creation of the image of a mysterious anonymous author had no precedent in English literature of the time, although the very fact of publishing the book incognito could not surprise anyone.

Many English writers of the late eighteenth and early nineteenth centuries published their works anonymously. The circle of persons initiated into the mystery was extremely narrow. Walter Scott confided his secret only to his wife, mother, brother and a few close friends, so that even his children had to wonder for a long time whether his father had written *Waverley* and other novels in the Scottish series.

References:

- [1] Groom, Nick. (1999). Introduction I Nick Groom II Thomas Chatterton and Romantic Culture. - London: Macmillan, . 5-11.
- [2] Rawson, Claude Unparodying and Forgery: The Augustan Chatterton I Claude Rawson II Thomas Chatterton and Romantic. London: Macmillan, P. 15-31.
- [3] Shiller, Dana. *The Redemptive Past in the Neo-Victorian Novel* I Dana Shiller II *Studies in the Novel (SNNTS)*.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.36

ИСТОРИКО-ЭТИМОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЛЕКСЕМЫ 'WOLF' В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

ORCID ID: 0000-0001-9268-7863

Баранов Святослав Юрьевич

преподаватель кафедры английского языка гуманитарного направления

НТУУ «КПИ им. Сикорского»

УКРАИНА

По достижению определённого уровня владения языком, переводчикам приходится обращать внимание на те аспекты языка, которые, на первый взгляд, не являются первостепенными в формировании основы переводческой компетенции. Одним из таких аспектов является этимологическая подложка языка, изучение которой позволяет не только осознать внутриязыковые связи и провести параллели между ними, но и более эффективно расширять собственный лексикон, группируя все слова в современном языке, произошедшие от единого корня. Волк - животное, которое на протяжении столетий играло важную роль в жизни человека, что нашло отображение в английском языке. Данная работа посвящена рассмотрению происхождения и функционирования различных лексем английского языка, связанных с этим животным.

Англосаксы, как и многие старые европейские народы, казалось, имели двойственное восприятие волков. С одной стороны, волков боялись и ненавидели. В «Плаче Деора» злой король Эорманник имеет «wylfenne gedohtas» («волчьи мысли»). Вражеские датчане в «Битве при Малдоне» - это «waelwulfas» («волки-убийцы»). А Вульфстан, средневековый епископ, называет дьявола «werewolf» - «оборотнем» (Denham and Lobeck, 2013).

С другой стороны, как видно по самому имени епископа, «wulf» является одним из наиболее распространённых частиц в англосаксонских именах, встречаясь также в «Beowulf» (буквально «пчелиный волк»), «Synewulf», «Ealdwulf» и «Ethelwulf» (Barnhart, 1995).

Фамилии, такие как «Lowell», «Lovett», являются версиями уменьшительно-ласкательных версий слова «волк» в старофранцузском или англо-норманнском, дававших значение «волчонок» или «сын волка» (Barnhart, 1995). «Вульф», тем не менее, редко использовалось в качестве имени в древнеанглийском. Современная популярность фамилии в США происходит от иммигрантов из Германии. Волк, похоже, заслужил такое уважение благодаря характерной свирепости и смелости. Считается, что Лувр («Louvre») в Париже назван так, потому что его строитель Филипп Август задумал его как питомник для волков.

«Человек-волк» - довольно универсальное понятие, встречающееся в культурах всего мира, где встречаются волки. Скандинавские воины имели устоявшуюся мифологию о воинах-волках в лице Локи и Фенрира. Древнеанглийское «werewolf» указывало на человека злобного и безжалостного, который ведет себя подобно волку, либо на оборотня. Волк долгое время ассоциировался с антисоциальным поведением человека, поэтому неудивительно, что оборотень и преступник связаны друг с другом (Denham and Lobeck, 2013).

Подводя итоги, следует подчеркнуть, насколько многогранной может оказаться лексема, которая, казалось бы, служит исключительно для обозначения конкретного объекта живой природы. Благодаря изучению внутриязыковых этимологических связей, образованных на протяжении развития языка, мы получаем возможность увидеть более полную смысловую картину мира, заложенную в него носителями и повысить собственный уровень переводческой компетенции.

Список использованных источников:

- [1] Barnhart, R., 1995. The Barnhart Concise Dictionary Of Etymology. New York: HarperCollins Publishers, p.351.
 [2] Denham, K. and Lobeck, A., 2013. Linguistics For Everyone. Belmont, California: Wadsworth, p.136.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.37

ПЕРИФЕРІЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО КОНЦЕПТУ *ЛЮДИНА*

Гарбера Ірина Володимирівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри
загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології
Донецький національний університет імені Василя Стуса

УКРАЇНА

Лінгвокультурний концепт *людина* – ключовий і фундаментальний для концептосфери носіїв української мови й культури. Це базова оперативна одиниця мислення людини, продукт індивідуальної й колективної свідомості та пам'яті, що відображає предмет або явище дійсності у вигляді певних ментальних образів, несучи про них усю добуту шляхом пізнавальної діяльності інформацію, обов'язково виражаючи специфічну етнокультурну маркованість, емотивність, оцінність і набуваючи вербального вигляду за допомогою фразеологічних одиниць [1, с. 33]. Ядро концепту *людина* (природно-соціальна істота, що має свідомість і мову, здатна мислити, продуктивно працювати, еволюціонувати, створюючи власну історію та національну культуру [1, с. 50]) утворює соматичний код культури (вторинна знакова система, що структурує, категоризує, оцінює матеріальний та духовний світи людини й репрезентована різними етнокультурно маркованими фразеологічними одиницями). На периферії перебувають: **1. Предметний код культури** (*битий жак* 'бувала, з великим життєвим досвідом людина, яку важко перехитрити, обманути' *Шавкун – битий жак! Недарма він посивів, сидючи над бумагами* (П. Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні»); *бісова личина* 'недобра, підступна людина' *Потім кричали матері, допитуючись, яка це бісова личина лазила по яйцях, що потовкла половину* (А. Дімаров «На коні й під конем»); *живий літопис* 'людина, яка була свідком визначних подій, до дрібниць пам'ятає їх і ділиться своїми спогадами' *Блукав по різних гайдамацьких ватагах і міг служити живим літописом народних повстань останнього десятиріччя* (Г. Хоткевич «Довбуш»); *ходяча енциклопедія* 'людина, що має різнобічні знання і може дати довідку з різних питань' *З нею Насті було цікаво, бо сестра, як ходяча*

енциклопедія, завжди у звичайній побутовій розмові могла видати щось цікавеньке або таке, про що ніхто й не чув (С. Талан «Оголений нерв») та ін.).

2. Фітоморфний код культури (*вичавлений лимон* 'людина, яка має поганий вигляд через хворобу, якісь переживання, втому тощо' *А перед тим ми були в Шарм-ель-Шейху – передивилися готелів з п'ятнадцять, я перетворився на вичавлений лимон...* (І. Роздобудько «Дві хвилини правди»); *міцний горішок* 'людина зі складним характером' ...**міцний горішок** *був гетьман, і звитяги, й зачасності набрався од покійного гетьмана, ще й усі щілини в душі позаливав сургучем та позапечатував печатками* (Ю. Мушкетик «На брата брат»); *старе луб'я* 'людина похилого віку' *А ти, **старе луб'я!** То це ти залицяєшся до молоденької кішки, а про мене вже й забуваєш?* (І. Нечуй-Левицький «Два брати») та ін.).

3. Кваліфікативний код культури (*ходяча доброта* 'людина, основною рисою якої є доброта' *Вона була трохи дивною, але це була **ходяча доброта**. І ця Краська страшенно співчувала нашій родині* (В. Шабловський «Кулемети й вишні»); *ходяча совість* 'людина, основною рисою якої є чесність, порядність' *Учив він сумлінно, бо сам він був **ходяча совість** людська* (О. Вишня «Моя автобіографія») та ін.).

4. Гастрономічний код культури (*відрізана скиба* 'людина, яка відділилася від родини, стала жити самостійно' *Три дочки – **відрізані скиби**. Повиходили заміж – випурхнули з гнізда* (В. Малик «Черлені щити») та ін.).

5. Мовленнєвий код культури (*жива легенда* 'людина, яка зробила щось надзвичайне' ...*в інституті ж він був оточений пошаною, як найстарший працівник цього закладу, **жива легенда** вітчизняної епідеміології...* (Ю. Щербак «Причини і наслідки») та ін.).

6. Спатіальний код культури (*пусте місце* 'людина, з якою не рахуються' *Розмовляючи з Лорною, він дивився тільки на неї, я ж була **пустим місцем*** (Л. Дереш «Трохи пільми») та ін.).

Список використаних джерел:

- [1] Гарбера, І. (2018). Мовноареальне поле концепту людина: фразеокодовий рівень і лінгвокомп'ютерне моделювання : монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД».

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.38

ТЕМПОРАЛЬНА МЕРЕЖА ЛІРИЧНИХ ТЕКСТІВ АМЕРИКАНСЬКОГО ГУРТУ TALKING HEADS

Музика Яна Владиславівна

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Кузьменко Анастасія Олексіївна

к.філол.н., доц.,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

УКРАЇНА

У статті розглянута темпоральна мережа пісенних текстів англomовного гурту Talking Heads. На мій погляд, дана тема повинна бути актуальною не лише для молоді, а й для старших поколінь. Тому що використання темпоральної логіки при вивченні причинно-наслідкового зв'язку ліричних текстів, обов'язкова. Термін темпоральність, як правило, уживають як синонім терміна час, часовість. Тому саме з її допомогою ми можемо визначити мету та час, якими керувались виконавці при написанні своїх пісень. Об'єктом цього дослідження є безпосередньо англomовні пісенні тексти виконавця. Предмет - їх темпоральна мережа. Метою є характеристика сукупності засобів вираження темпоральності англomовних пісенних текстів.

Основними характеристиками пісенних текстів є чіткість композиції, строфічна будова, повторюваність віршів строфи, розмежування заспіву та приспіву, виразна ритмізація, музичність звучання, синтаксичний паралелізм, наявність спрощених синтаксичних конструкцій. Як правило, текст пісні містить повторювані структури, що забезпечує їх мимовільне запам'ятовування. Пісенний текст насичений переважно лексикою загального вжитку, містить мінімальну кількість спеціальної термінології, що зокрема полегшує сприйняття її змісту широкою публікою. В поєднанні з мелодією і ритмом слова пісень запам'ятовуються надовго.

Отже, пропоную розібрати темпоральну мережу рок-гурту Talking Heads. Утворений в січні 1975 року у Нью-Йорку. До першого складу гурту ввійшли: Девід Берн - вокал, гітара; Тіна Веймут - бас та Кріс Франц - ударні.

Формально приєднуючись до нью-йоркського панк-руху, Talking Heads з самого початку були для панк-року і занадто інтелектуальними, і надто ерудованими. Натхнення для своїх ранніх записів вони черпали в глем і фьюжен-джазі, а зрілі альбоми групи просякнуті химерними бразильськими та африканськими мотивами, вдало пересадженими на американський ґрунт.

Основу категорії темпоральності складає вживання граматичних часів та часових маркерів, які в англomовних пісенних текстах стилю поп зумовлені специфікою цих текстів. Найбільш частіше використовується серед видових форм Continuous and Perfect.

Видова форма часу Present Continuous and Present Simple становлять 80% тексту виконавця, а Past та Future використовується на 20%. Present Continuous підкреслює перманентність стану, почуттів, емоційний стан людини та ставлення один до одного:

She's making sure she is not dreaming (two examples)

Now she's starting to rise.

А ось приклади часу past continuous:

She was lying in the grass

The world was moving

She was drifting through the backyard.

Ось деякі приклади Present Perfect в тексті пісні:

Since you've been gone

I've just been fooling around

You're not the only girl I've ever had

It is a pity, but I have never been to Paris.

А ось приклади **Present Indefinite(Present Indefinite)**.

I hear babies cry, I watch them grow

They'll learn much more than I'll never know

And I think to myself

what a wonderful world

Дослідження показало, що відповідно до відсоткових показників усієї темпоральної мережі теперішній час зберігає свою позицію серед усіх видо-часових форм загалом, так як становить близько 80% з усіх використаних часів. Таке явище можна пояснити тим, що мова поп виражає особливості повсякденності, де превалюють форми Present, таким чином, поп зберігає традиційність мови.

Вид Continuous зустрічається у 40% усіх англомовних текстах виконавця. Present Continuous складає 25%, Future Continuous- 2%, Past Continuous- 13%.

Present Continuous може передавати процес виконання фізичної дії, що залежить від виконавця, а також стан, у якому перебуває людина під час переживання певних емоцій та почуттів.

Випадки вживання Perfect Continuous взагалі не трапляються в текстах виконавиці. Погоджуючись з А.О. Кузьменко можна зазначити, що ця форма видового часу не притаманна темпоральній мережі через своє навантаження, що суперечить розмовному стилю та легкості передачі інформації середовищу.

Отже, темпоральна мережа англомовних пісенних текстів американського гурту Talking Heads представлена соціальною групою та ідеями аналізу взаємнорухливих соціальних явищ через зіставлення їх темпоральності. Характерні ознаки - використання видових форм Present Continuous, Past Continuous, Present Perfect та Present Simple. Англомовні пісенні тексти стилю поп передають вживання часових маркерів, процес виконання фізичної дії, що залежить від виконавця, а також стан, у якому перебуває людина під час переживання певних емоцій та почуттів. У перспективі є загальне вивчення предикатів англомовних пісенних текстів.

Список використаних джерел:

- [1] Мірченко. М. В. (2001). Структура синтаксичних категорій. Луцьк, С. 211.
- [2] Кучма, З. (2009) «Passé Simple» у французькому пісенному тексті. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, Вип. 81(3). С. 319–322.
- [3] Вилкулова, Е.А. (2014). Теоретическая грамматика современного английского языка. Екатеринбург : Изд-во. Урал. ун-та, . 90 с.
- [4] Кузьменко, А.О. (2019) Портрет темпоральності англомовних пісенних текстів стилю євродистко. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Херсон. . с.197-201
- [5] Никонорова, Л.І & Стогній, І.В. (2015). Вживання часових форм дієслова в сучасній англійській мові. *Національна академія статистики, обліку та аудиту*.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.39

ТИПОЛОГІЧНІ КОНТЕКСТИ МОВЧАННЯ В ДРАМАТУРГІЙНИХ ТЕКСТАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Романюк Людмила Богданівна

аспірант факультету філології та журналістики
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Богдан Світлана Калениківна

завідувач кафедри історії та культури української мови, канд. філол. наук, професор
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

УКРАЇНА

У сучасній лінгвістиці значну увагу приділяють дослідженню невербальних елементів комунікації, оскільки вербальні й невербальні засоби в структурі художніх текстів взаємопов'язані, залежать один від одного. До невербальних засобів належить мовчання, яке виступає повноцінним компонентом комунікативного акту. Феномен мовчання реалізується в усному мовленні, на письмі позначається мовними та графічними знаками.

У драматургійних творах Лесі Українки мовчання виступає носієм доповнювальної інформації, яку письменниця вплітає в структуру своїх текстів.

Поряд з лексемами на позначення акту мовчання (*мовчання, мовчанка, пауза, тиша, мовчки, мовчить*) українська поетеса використовує інші слова, що семантично розширюють описову конструкцію. На основі досліджених драматургійних творів Лесі Українки можемо змодельовати такі типологічні контексти мовчання:

- іменник + дієслово: „**Ученики не озиваються, сплять**” [1]; „**Елеазар замовк і похилився**” [1]; „**Кассандра мовчить**” [2]; „**Голос затихає, і в ту ж хвилину лицар прокидається**” [2];

- дієслово + прикметник: „**(стоїть замислений)**” [1];

- іменник + прикметник: „**Довге мовчання**” [2]; „**Довга мовчанка**” [2]; „**Люди стоять у важкій мовчанці, далі починають перешіптуватись**” [2]; „**Момент ніякового мовчання**” [2]; „**Ніякова мовчанка**” [2];

- прислівник + дієслово: „**(Трохи задумується, мов пригадуючи, потім проказує)**” [2]; „**(Трохи задумався)**” [2].

Продуктивними моделями можна вважати поєднання іменника з прикметником, з огляду на частотніше їх використання у творах Лесі Українки.

Зафіксовано поєднання графічних знаків з вербальними, а саме:

- !.. + іменник: „**І се був мій найкращий ученик!.. / Пауза**” [2];

- ... + іменник: „**Прісцилла / ... Уже й тепер я бачу щастя одсвіт, / як заграву далеку... / Мовчання довге**” [2];

- ... + дієслово: „**Молодий хлопець / Ні, знаєш, тут не те, / а справді, в неї доля надзвичайна... / (Задумується)**” [2]; „**Жірондист / А, ви про се... / (На хвилину задумується, потім жваво обертається до жінки)**” [2]; „**Оксана / Ті веретенця й досі в мене є... / (Замовкає, засоромившись)**” [1]; „**Оксана / От як стояв зо мною під вінцем / у кармазиновім жупані, / мамо, ото був... / (Засоромившись, уриває)**” [1];

- !.. + дієслово: „**Єгиптянин / ... вони, либонь, тоді були б ще кращі / і вже б не зруйнувалися ніколи, / бо все одно були б вони, що гори... / ...Ото була б**

новітня піраміда, / якої світ ще не видає!.. / (Усміхається і **затишає**. Якийсь час здається, що він спить, але згодом він озивається трохи сонним голосом до гебрея)” [2].

Найчастіше спостерігаємо використання дієслова та трьох крапок, менше – вживання іменника та трьох крапок, найменше – іменника й знаку оклику з трьома крапками та дієслова й знаку оклику з трьома крапками.

На основі драматургічних текстів Лесі Українки можемо виокремити такі комунікативні моделі мовчання:

- пресупозитивні умови: „Кассандра / Ахейці?.. Я замовкну...я не буду... / **Довге мовчання**” [2]; „Ніякова мовчанка” [2];

- власне комунікативний акт: „Лукаш / **Мовчи!** Не скигли!! / Килина спиняється, глянувши на нього з страхом” [1]; „Ономай / ... Я се дома / почую по-лідійськи від жіноцтва, / як військо приведу назад без бою. / **Мовчанка**” [2]; „Другий голос / **Мовчи!** вона ж царівна!” [2]; „Річард / Не їсться, Белочко... / **Мовчання**” [2]; „**Мовчання**. Джонатан ховає гроші” [2];

- постпозитивні умови: „Річард / (дужим голосом) / **Мовчіть!** / **Мовчіть**, злиденне кодрло! Невігласи” [2]; „(**Задумується**. Потім дивиться в вікно)” [2]; „(**Замовкає** і низько схилиє голову на руки). / У Прісцилли **мовчазна** мука на обличчі” [2]; „**Розмова** і шепотіння **обривається**” [2].

Власне комунікативний акт – найпродуктивніша модель мовчання, оскільки у драмах Лесі Українки вона найчастіше представлена.

Висновки. Отже, у результаті дослідження драматургічних текстів Лесі Українки змодельовано типологічні контексти мовчання, найпродуктивнішим серед яких вважається поєднання іменника з прикметником. Зафіксовано групу графіки мовчання — три крапки, комбінація знаків питання та оклику з трьома крапками. Встановлено поєднання невербальних елементів з вербальними. У драмах української письменниці найчастіше вживається поєднання трьох крапок і дієслова. Виокремлено комунікативні моделі мовчання, серед яких найчастіше представлено власне комунікативний акт.

Таким чином, на вербальний компонент завжди накладається невербальний. Мовчання — важливий структурний компонент невербальної комунікації, який допомагає з’ясувати значення, які кодуються у вербальному компоненті драматургічного тексту.

Список використаних джерел:

- [1] Українка Леся. *Драматичні твори*. (1989). Київ: Дніпро.
- [2] Українка Леся. *Твори*. (1976). (Т. 3 – 6). Київ: Наук. думка.

SECTION XIII. POLITICS

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.40

STAGES OF E-GOVERNMENT TECHNOLOGIES DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION

Alexei Cresnirov

PhD student, Faculty of International Relations, Political Sciences and Public Administration
Moldova State University

REPUBLIC OF MOLDOVA

Daria Vynohradova

MA Student, Faculty of Economics
Taras Shevchenko National University of Kyiv

UKRAINE

The rapid development of information communication technologies and the gain for the private sector from its use put pressure on the public authorities. E-Government seems to be the perfect reply to the demand for better and more efficient services. However, in times of compressed public budgets introducing e-government systems is not that easy. Many of the successfully implemented technologies and techniques in the private sector can not be set one-to-one to public institutions.

This paper briefly discusses the theoretical concept of the steps of the e-government development and implementation, from regulatory and legislation development stages to e-government principles inclusion. The major attention is paid to the main directions of e-government development. They are the base for government introduction of e-government strategies' implementation. The paper concludes by analyzing concepts and theoretical frameworks to reveal the broader context of structural initiatives for E-government development and the recommendations for further studies of the topic.

Implementation stages of e-government vary from country to country. The discrepancies occur when we talk about e-government basic principles, involved agents, and the way of interaction with the public. The discussions about the stages can be found in a variety of documents and articles, among them are [1], [2], [3]. Although these papers belong to the beginning of the XXI century, they are still actual as they represent the theoretical basement of e-government development.

Corresponding to the principles of the rule of law, the governance of a country is conducted through legislation, and all activities, including those of government institutions, should be managed in accordance with the law. Before taking any steps, the government designs e-government frameworks and action plans. Their adoption usually provides the best picture of the desired state of e-government affairs in any given country. It usually indicates the importance the political leadership assigns to the development of e-government and information society. The legal frameworks, including national constitutions and laws, strongly regulate governmental activities to create an auspicious legal environment. Also, with the use of modern IT and communication facilities, electronic public service provision and supply require the

adaptation of laws to make e-Government solutions compulsory. In particular, this refers to the questions of electronic signatures and electronic documentation, data protection, and data security, access to public information, networking of authorities, and databases [4].

Considering the above, a government launches an e-government development strategy, which implies the following implementation stages: (1) establishing a web presence, (2) facilitating a web presence and developing interactions and communications between actors, (3) online services introduction, (4) full-service integration, and (5) e-Democracy.

The first stage establishes a web presence. The most common digital government initiative is to develop a single or a few official government websites that offer information to the user and serve as public affairs tools [5]. Websites on this stage are delivering basic information about services provided by state government authorities.

The second stage facilitates web presence interactions and communications between actors. Various applications, such as emails, social networks, upload forms, and documents stimulate interaction between government and the public (Government-to-Citizen and Government-to-Business) [1]. As information becomes more dynamic the number of government web pages increases. At this stage, local government websites are also developed.

The third stage is online services introduction. The complexity of technology grows, but customer value (G2C and G2B) is also higher. Full transactions can be made without going into the office. Examples of online services are income tax filing, property tax filing, renewal/renewal of licenses, visas and passports, and online voting. Thus, a more formal exchange between a user and a government service provider takes place [2]. At this stage new laws are introduced.

It is important to have relevant regulations in place for e-governance. There is a common misconception that e-governance requires elaborate a lot of legislation. Such a situation may be harmful, which risks creating a parallel system of governance. Only some areas enforce special legislation. They are the recognition of electronic identities and signatures as well as electronic documents. This can be done through special laws or amendments to existing ones. Also, the protection of privacy is essential. It is a constitutional right in most countries all over the world. Usually specific data protection regulation pads the general rules. Though electronic data does not certainly mean increased risks for privacy, the perception that personal freedom, civil and democratic rights are at stake still exists [6].

The government handling of personal data is an important research topic. Governments obtain information from citizens because of their governing functions and often share the cost of submission to them. Thus, the government may lack the incentive to value citizen's information appropriately. Personal data becomes very sensitive. Anonymity is often impossible or even illegal when dealing with the government. At the stage of data aggregation, the analysis of these data can be highly rough [7]. Thus, the issue of balancing e-government development and the need to guarantee individuals' rights emerges. Appropriate personal data protection is vital to maintain public trust in online government and crucial to the success of the e-government itself [8].

Also, the essential part of e-government development is the creation of digital identity. Online services introduction can not be made without properly developed e-identity. The situation of the voting process illustrates the issues very clearly. The identity of a voter must be verified beyond any doubt to make sure that he or she is

legally entitled and correctly registered to vote [6]. Digital identity lets a user of an information system prove themselves unambiguously as a user of the system or an author of a digital document.

The legal e-identity regulation is concerned with identity documents (ID-cards), digital signatures (regarding ID-card certificates), and the population registers. However, the importance of digital identity has not originated yet. In all countries, the most common method of authentication is still the use of the username and password.

Initially, digital identities may be developed for specific services (like taxation or social security). Though having too many different identities causes them less attractive to use. It is possible to use the same identification systems for many services. For example, financial institutions often provide digital identification systems. It presents a good opportunity for public-private partnerships, as the demands for secure identification are similar [9].

The process of identification may include an identity card, that contains machine-readable chips with visible data fields and data fields that may be readable only to particular state officials. However, a real digital identity should be possible to securely use online for different transactions. Cards have a digital identity on a chip - a set of data and software, protected with cryptographic means. Also, the card carries a specific piece of individualized software called the key, which combines PIN and digital signature [9].

Official government website setting is another basic concept to consider. From a technical point of view, government portals are usually divided into the presentation layer and services layer. The first gives visual information, and the second provides application templates, data queries, and submission. For services, it is important to develop a payment gateway that allows governments to receive online application forms together with the payments for the government service fee.

The fourth stage is the full-service integration. It is the case of all information systems integration. The public can receive G2C and G2B services for one (virtual) meter. A single point of contact for all services is the ultimate goal [1]. Various service delivery programs across government agencies and between levels of government require advanced technologies for electronic information sharing and integration [2]. As a consequence, government design plans for blockchain adoption.

Blockchain is a public ledger, in which all transactions are stored in a chain of data packages and distributed across a peer-to-peer network. Its main characteristics are [10]:

- Every node in the decentralized network can validate transactions and has an identical copy of the ledger.
- It is impossible to admit invalid transactions. There is no way to edit, delete or copy transactions that are already recorded.
- To ensure the anonymity interactions between individuals take place with public-key cryptography.
- Auditability. All transactions are stored in chronological order and include both the previous and current transaction block hash.

Realization of Blockchain technology in the context of e-government brings the following benefits: improve the quality and quantity of government services, increase transparency and accessibility of government information, provide transactions` verification, and develop information-sharing across different organizations. However, information security, charge, and trustworthiness are still major problems in its application. So, developing management standards and establishing the responsibilities are crucial for promoting and applying blockchain in e-government [11].

The fifth stage is interactive democracy, which includes citizen participation with public outreach and a range of accountability activities. In this case, government websites go beyond the model of service delivery and undergo a political transformation. In addition to the built-in and fully-run online services, government sites offer the ability to personalize websites. Online democracy encloses access to elected officials, discussion forums, voter registration, and ultimately online voting. These services intend to supply the community at large.

As can be seen, there are five main stages of e-government development in the country. They include early stages such as communication establishing tools through website development and social networks usage, as well as the implementation of new technologies (Big Data analysis and Blockchain technologies) into the communication between government and various bodies and agents. Further studies of the topic will examine the adoption of e-government model for a particular country to reveal main peculiarities and identify directions for its development.

References:

- [1] Accenture (2002). E-government leadership – Realizing the vision. Retrieved from http://www.accenture.com/xd/xd.asp?it=enWeb&xd=industries%5Cgovernment%5Cgove_welcome.xml
- [2] Pardo, T. (2000). Realizing the Promise of Digital Government: It's More than Building a Web Site. *Center for Technology in Government*. Retrieved from https://www.ctg.albany.edu/media/pubs/pdfs/realizing_the_promise.pdf
- [3] Decman, M. & Klun, M. (2008). e-Tax Services and Their Evolution: The Case of Slovenia. University of Ljubljana. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/228467039_e-Tax_Services_and_Their_Evolution_The_Case_of_Slovenia
- [4] Petrauskas, R. (2003). Teaching on E-government: aspects of legal environment. *Journal of Information Law & Technology*, (1). Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/255609062_Teaching_on_E-government_aspects_of_legal_environment
- [5] Tallo, I., Hanni, L., Ott, A., Rikk, R. & Pedak, M. (2013). Comparative Study of Open Governance and Data Security in Eastern Partnership Countries. *Estonian Center of Eastern Partnership*, (16). Retrieved from <https://www.digar.ee/arhiiv/ru/books/61029>
- [6] H. Cap., C. & Maibaum N. Digital Identity and its Implication for Electronic Government: Proceedings of the IFIP Conference on Towards The E-Society: E-Commerce, E-Business, E-Government (pp. 803 – 816). October, 2001, Deventer, Netherlands. Retrieved from: https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2F0-306-47009-8_59.pdf
- [7] Wu, Y. (2014). Protecting personal data in E-government: A cross-country study. *Government Information Quarterly*, (31). Retrieved from <https://daneshyari.com/article/preview/1024462.pdf>
- [8] Beldad, A. D., De Jong, M., Van der Geest, T. & Steehouder, M. (2012). A cue or two and I'll trust you: Determinants of trust in government organizations in terms of their processing and usage of citizens' personal information disclosed online. *Government Information Quarterly*, (31). Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/251595272_A_cue_or_two_and_I'll_trust_you_Determinants_of_trust_in_government_organizations_in_terms_of_their_processing_and_usage_of_citizens'_personal_information_disclosed_online
- [9] European Commission (2019). Guidelines and Roadmap for full deployment of e-governance systems in Africa. Retrieved from https://ega.ee/wp-content/uploads/2019/04/eGA_Final-Report-Research-analysis-guidelines-and-roadmap-for-full-deployment-of-e-governance-systems-in-Af.pdf
- [10] Carter, L. & Ubacht, J. Challenges of Blockchain Technology Adoption for e-Government: A Systematic Literature Review: *Proceedings of the 19th Annual International Conference on Digital Government Research: Governance in the Data Age*. May, 2018, New York, NY, United States: Association for Computing Machinery. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/325497149_Blockchain_applications_in_government
- [11] Hou, H. The Application of Blockchain Technology in E-Government in China. *Computer Communication and Networks: Proceedings of the 26th International Conference on Computer Communication and Networks*. September 18, 2017, Vancouver, BC, Canada: IEEE. Retrieved from: <https://ieeexplore.ieee.org/document/8038519>

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.41

КОМУНІКАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СУСПІЛЬСТВА VS КОМУНІКАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЛАДИ

ORCID ID: 0000-0002-9998-9538

Карпчук Наталія Петрівна

д. політ. н, доцент, професор кафедри
міжнародних комунікацій та політичного аналізу
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ORCID ID: 0000-0001-7621-5954

Юськів Богдан Миколайович

д. політ. н, професор кафедри економічної кібернетики
Рівненський державний гуманітарний університет

УКРАЇНА

Національні конституції держав, міжнародні акти (зокрема, Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські й політичні права) закріплюють право кожного на участь в управлінні. Реалізацію цього права забезпечує двостороння комунікація, яка надає змогу громадянам моніторити діяльність органів влади, вступити з ними в діалог з важливих питань та вплинути на політичні результати. Це, своєю чергою, сприяє створенню атмосфери довіри між органами державної влади й громадянами. Характер комунікації, рівень залучення громадян до процесу прийняття рішень визначають ефективність влади.

Завдяки доступу до інформації громадяни можуть висловлювати свої думки, оцінювати та вимагати звітності від державних інституцій, брати участь у діалозі з питань, які безпосередньо впливають на їх життя; громадяни, виключені зі звичного життя, отримують змогу реалізовувати свої права. Однак доступ до інформації не обов'язково призводить до більшої участі громадян в управлінні, підзвітності органів влади та підтриманні діалогу. Структурні та політичні бар'єри (влада може не заохочувати реалізацію права на інформацію; громадяни можуть бути необізнаними з цим правом чи боятися реалізовувати його через можливі репресії, домінуючу культуру і не піддавати сумніву дії влади; незаможні люди можуть не мати доступу до Інтернету; службовці не обізнані зі своїми повноваженнями надавати інформацію і її потік дуже слабкий тощо) можуть заважати спроможності та ініціативі влади створювати інформацію та перешкоджати можливості громадян реалізовувати своє право на інформацію і вимагати кращого управління [3].

Дебати й дискусії, як основа деліберації, закладають підґрунтя для комунікації демократичного суспільства. Філософську основу моделі деліберативної демократії або «демократії обговорення» становить комунікативна теорія Ю. Габермаса: сучасна модель взаємин влади й громадян має вибудовуватися не за традиційним принципом суб'єктно-об'єктних відносин (керуючі-керовані), а на механізмах «комунікативної поведінки», тобто суб'єктно-суб'єктних відносин. За таких умов головною демократичною процедурою стає діалогова комунікація влади і вільної громадськості, а наслідком – досягнення компромісу [2].

З позиції демократії, саме комунікація влади й суспільства є ключовим елементом при формуванні суспільства, в якому громадяни й влада відчують

свій взаємозв'язок. Завдяки комунікації відбувається створення довірливих відносин між зацікавленими сторонами, формування правильних очікувань з боку громадськості й налагодження партнерських стосунків між суб'єктами комунікації, формується громадська думка. Участь громадян у деліберативному процесі дає їм змогу: впливати на процес прийняття рішень; включитись у процес вироблення рішень; розвивати навички і достоїнства; приймати раціональні рішення на основі публічних роздумів; посилити легітимність прийняття рішень [5].

На нашу думку, справжнім актором в комунікації «влада - суспільство» є не органи державної влади, а саме суспільство, яке своєю реакцією / відсутністю реакції на комунікаційну діяльність влади примушує останню не лише розробляти комунікаційну політику, але й постійно її корегувати відповідно до вимог і потреб суспільства. Вважаємо, що хоча комунікація зорієнтована на гармонізацію стосунків, проте у реальній комунікаційній взаємодії влади й суспільства присутній дисонанс, який може спровокувати конфлікт.

З погляду ролі, яку відіграють учасники комунікаційного процесу, влада домінує, створюючи платформи для комунікації із «закликом» до суспільства долучатися; нав'язуючи ключові теми для обговорення, які важливі саме їй на певному етапі розвитку. Комунікація влади є постійною, гомогенною й реалізовується через низку запроваджених і контрольованих каналів інтеракції (конференції, семінари, прес-конференції, брифінги, брошури, листівки, електронні бюлетені, прямі телефонні лінії, спеціальні події, реалізація проектів, програм, е-петиції, референдуми). Для нав'язування своєї комунікації, підкреслення її ефективності органи державної влади розробляють комунікаційну політику. Інакше кажучи, влада завжди має потребу в комунікації й розробляючи комунікаційну політику, наголошує на встановленні суб'єктно-суб'єктних відносин з громадянами. Однак, на практичному рівні, здійснює комунікацію саме заради комунікації, не надто переймаючись ефективністю меседжів та зворотного зв'язку, тобто насправді реалізовується суб'єктно-об'єктна модель відносин.

На відміну від владних органів, інший учасник комунікаційного процесу – суспільство – представлений різноманітними групами, спільнотами, об'єднаннями тощо, тобто є гетерогенним. Кожен член суспільства живе своїми індивідуальними проблемами й інтересами, які формують інтереси й проблеми локального рівня; тому зацікавленість суспільства у комунікації з владою є не постійною, може бути відсутньою, чи з запізненням і виникає лише у разі певної, часто нагальної, потреби (наприклад, у період виборів чи під впливом якихось спонтанних потреб чи загроз (наприклад, громадянським правам) з боку держави). Отже, інтереси влади й інтереси суспільства в комунікації рідко пересікаються.

Комунікаційна діяльність влади націлена на залучення громадян у процес прийняття рішень. Комунікаційна діяльність суспільства зорієнтована на формування громадської думки, обмін ідеями й аргументами і вже згодом – на вплив на урядовців і процес прийняття рішення. В українському суспільстві громадяни не є рівноправними партнерами по комунікації з владою (це укорінено ще з радянських часів) і повністю покладаються на державу, тобто у суспільстві домінує таке розуміння відносин «влада – громадяни»: «державка повинна мені забезпечити...». Це радше навіть позиція споживача, а не підлеглого. В західному суспільстві, де домінує індивідуалізм, громадяни покладаються на себе («я сам собі маю забезпечити...»). Однак спільним для

усіх є те, що громадяни не зацікавлені у справді двосторонній комунікації з владою [3].

Отже, на практиці можемо спостерігати таку модель комунікації суспільства й влади: органи державної влади розробляють власну комунікаційну (як правило, довготривалу) політику з чітко визначеною ціллю й бажаним впливом на суспільство; процеси самоорганізації суспільства, в основі яких гетерогенні цілі й інтереси, провокують виклики для комунікаційної політики влади. Реакція громадянського суспільства на комунікаційну політику владних органів може бути свідома (згода, підтримка, подальша участь у комунікаційних заходах, незгода, критика, ігнорування) чи несвідома, спонтанна («вибух» у суспільстві через поширення непопулярних меседжів, протестне голосування на референдумах). Владі важко ефективно реагувати на усі цілі, що й формує комунікаційний дисонанс і чим із більшим запізненням влада реагує на нові виклики й трансформує свою комунікацію, тим очевиднішою стає ймовірність появи конфлікту у взаємовідносинах із суспільством.

Однак, комунікаційний дисонанс провокується не лише гетерогенністю інтересів і цілей суспільства, а й чинниками, пов'язаними з діяльністю влади: комунікаційна взаємодія органів державної влади та громадськості базується довкола інформаційних приводів, цікавих лише для медіа і на тематику, важливу для влади; окремі події, про які інформують, не є стратегічними, а відтак з боку громадськості не є інформаційним приводом; відсутність ефективних та креативних комунікаційних технологій у діяльності органів державної влади призводить до поширення чуток, що блокує у майбутньому ефективну подачу правдивої й ефективної інформації; брак чіткого узгодження комунікативної взаємодії структурних підрозділів органів державної влади у сфері стратегічної комунікації; не достатнє залучення вузькопрофесійних спеціалістів для реалізації спеціальних комунікативних заходів; відсутні методики оцінки контент-аналізу, діагностики та оцінки громадської думки щодо підтримки чи не підтримки реалізації відповідного проекту [1].

Очевидно, що повністю уникнути комунікаційного дисонансу не можливо, але слід прагнути зменшити його негативні наслідки. Оскільки суспільство складається з різноманітних груп, рухів, організацій, які окремо (незалежно один від одного) розробляють свої комунікації, то комунікаційна діяльність суспільства представляє собою синергетично сформований «потік» різноспрямованих, зміщених у часі спонтанних комунікаційних дій, які не можна хоч якось зафіксувати, неможливо охопити якимось загальним планом, а відтак не можна управляти виконанням цих дій. У цих умовах можна вести мову лише про загальні рекомендації для окремих груп / рухів / організацій стосовно їхнього ефективного впливу на владу й її комунікаційну політику, зокрема: комунікація завжди повинна бути частиною загальної стратегії діяльності; комунікація не повинна бути лише колом відповідальності прес-секретарів; слід доносити до аудиторії ідеї й пропозиції для кращого розуміння й можливого вирішення поточних проблем; завжди повинні бути поінформовані споживачі інформації; слід постійно вивчати думку широкої громадськості, бо саме ідеї громадян, їх прагнення та пропозиції повинні бути наріжним каменем будь-якої політики; постійно повинні бути задіяні національні мас-медіа; ключові повідомлення мають бути адресовані громадянам у доступній для них формі; основні актори повинні чітко знати, як діяти, які повідомлення передавати та як їх узгодити зі схожими повідомленнями колег. Меседжі мають узгоджуватися, але й важливо не приховувати різноманітність думок, а шукати взаємозв'язки між ними [4].

Можливі настанови для держави: комунікувати на теми, які цікаві для суспільства, перш за все, а не для влади; моніторити проблеми і потреби суспільства і брати їх за основу своєї комунікації; комунікації з суспільством ніколи не повинні бути лише «комунікації заради комунікацій», усі комунікації влади завжди повинні обов'язково супроводжувати (або супроводжуватися) реальні справи, необхідні суспільству.

Список використаних джерел:

- [1] Романенко, Є. (2014) Моделі комунікативної політики держави та інструменти забезпечення взаємодії органів державної влади та громадськості. *Academic papers collection, Issue 14 "Democratic Governance"*. Вилучено з: http://livacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk14/fail/romanenko.pdf.
- [2] Habermas, J. (1984) Reason and the Rationalization of Society. *The Theory of Communicative Action, Volume 1*. Boston: Beacon Press. Вилучено з: http://www.dphu.org/uploads/attachments/books/books_2795_0.pdf.
- [3] Karpchuk, N. & Yuskiv, B. (2019) Political Communication Discord Between the Government and the Citizens: the Case of Ukraine. *Toruńskie Studia Międzynarodowe (Torun International Studies)*, № 12 (Vol.1), p. 157–168. Вилучено з: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-08f7cebd-265b-493e-be75-ad4d1b16c0a0>.
- [4] Lubetkin, M. (2011) Civil Society and the Need to Communicate with Impact. *Civicus, 28 August*. Вилучено з: <https://www.civicus.org/index.php/media-resources/news/1375-civil-society-and-the-need-to-communicate-with-impact>
- [5] Michels, A. (2011) Innovations in democratic governance - How does citizen participation contribute to a better democracy? *International Review of Administrative Science*, 77(2), p. 275-293. Вилучено з: https://www.researchgate.net/publication/258182670_Innovations_in_democratic_governance-How_does_citizen_participation_contribute_to_a_better_democracy.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.42

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ЗАХИСТ ВІД ДЕСТРУКТИВНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВПЛИВІВ У КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

ORCID ID: 0000-0002-5292-5334

Руденко Юлія Юріївна

канд. політ. наук, доцент, доцент кафедри
Національна академія Служби безпеки України

УКРАЇНА

Анотація. Робота присвячена проблемі «цементування» національної ідентичності на основі цінностей громадянського суспільства в умовах існування деструктивних зовнішньо- та внутрішньополітичних інформаційних впливів. Акцентована увага на тому, що залишаючись у пост-авторитарній риторичі, коли держава, а не громадянське суспільство визначає національну ідею, вирішення цієї задачі буде обмеженим.

Сучасні виклики національній безпеці України, а у контексті назви роботи – інформаційній безпеці, свідчать про наступне: на сьогодні гостро стоїть питання не тільки про шляхи розвитку України, але й про існування серйозних загроз її суверенітету. Розбудова української державності, проведення реформ,

розбудова громадянського суспільства неможливі без розвитку української духовності. Зусилля з реформування економічних відносин та удосконалення політичної системи виявляються марними, якщо вони не торкаються так званого “людського фактору”, не залучають позитивний аспект духовної мотивації людської поведінки, не актуалізують у свідомості людей національні цінності. Тому актуальним феноменом дослідження сьогодні стає національна ідентичність та пошуки засобів її забезпечення.

Значні наукові надбання з окресленої у статті проблематики знаходимо у працях таких вчених як: Я. Грицак, А. Колодій, І. Кресіна, І. Курас, В. Лісовий, О. Литвиненко, Л. Нагорна, І. Панарін, Г. Почепцов, Ю. Римаренко, М. Степико, В. Ткаченко, Л. Шкляр тощо.

Необхідно наголосити, що проблемі національної ідентичності та ідентитету сьогодні присвячено багато праць соціальних філософів, політологів, соціологів, правознавців, але більшість, безумовно, ґрунтовних досліджень переважно констатує наявність, функціонування та еволюційне формування окреслених феноменів. Але на сучасному етапі, в контексті існування як в середині країни, так і ззовні потужних деструктивних інформаційних впливів, виникає питання - чи можна зберегти національну ідентичність правовими методами, спираючись на цінності громадянського суспільства; при цьому не створюючи нової єдиної державної ідеології? (Останнє, зрозуміло, з острахом сприймається у пострадянських країнах). Ця проблема, на нашу думку, потребує більш змістовного розгляду.

Метою статті є осмислення феномену «національної ідентичності» крізь призму її збереження за посередництвом інструментів громадянського суспільства.

Актуальність теми статті, на нашу думку, по'язана з посиленням інформаційних впливів, фактично, інформаційного протидоборства як всередині країни, так і руйнуючих інформаційних впливів зовнішньополітичного характеру. У цьому контексті постає нагальна потреба не просто захисту інформаційного простору, а й збереження національної ідентичності.

Отже, «ідентичність – найважливіший акт самоусвідомлення суспільством і у ньому кожною особистістю самих себе, сутнісних основ свого буття в історії...Проблема ідентитету й ідентифікації – це проблема того, як мислить, відчуває й діє людина в усіх формах своєї втіленої єдності зі своєю історією, культурою, духовністю, з позицій будь-якої форми свого соціально, економічно, політично стратифікованого буття» [1].

Під національній ідентичністю мається на увазі почуття приналежності й єдності людини певній нації [2].

Як зберегти національну ідентичність під «зливою» різного роду інформаційних впливів? Більше того, як зберегти те (національну ідентичність), що є і так поки що досить «крихким» феноменом, формується як і національна культура (включаючи культуру політичну) поступово, еволюційно та органічно на відміну, наприклад, від ідеології, яку можна сформувати більш масованими пропагандистськими методами за більш стислий термін? Чи взагалі є такі м'які, органічні засоби, які б сприяли «зміцненню» національної ідентичності, розширювали коло громадян, які б вважали б себе, як китайці чи японці “часткою єдиного національного тіла?”.

Чому це питання сьогодні настільки актуальне? В світлі сучасних подій, що відбуваються в Україні та в контексті її взаємовідносин з іншими державами, слушно, на нашу думку, навести вислів дослідника Г. Почепцова: «Сьогодні

будь-яка війна починається з інформаційного «артобстрілу». Навіщо завойовувати країну силою зброї, стикаючись зі спротивом та маючи втрати? Можна підкорити її зсередини, силами її ж громадян. Це і є кінцева мета, глобальна стратегія інформаційної війни. Американець Джозеф Овертон сформулював теорію «інформаційного вікна» - комплексу засобів, які дозволяють розширити межі дозволеного як завгодно далеко в будь-якому суспільстві. Методика інформаційної війни – розширити «вікно Овертона» до такого міри, що воювати вже не прийдеться, «приз» сам впаде у руки” [3]. Тому нам сьогодні конче потрібний потужний інформаційний простір, цементований сильною ідеєю, спроможний адаптувати до себе або відкинути без катастрофічних наслідків чужі цінності, чужу гегемонію. Парадокс полягає у тім, що потужне не треба захищати, а слабке приречене на загибель за будь-яких умов. Адміністративні заборони й контрпропаганда можуть тільки дещо загальмувати процес, одночасно посилюючи позиції опонентів. Як говорять: «заборонений плід завжди солодкий»... І у цьому контексті сформована національна ідентичність є потужним запобіжником від будь-якого роду інформаційних «вливань».

Значний вплив на способи захисту інформаційного простору і способи формування національної ідентичності справляє чинний у країні політичний режим. У цьому зв'язку хочемо запропонувати підходи до моделей інформаційної політики у контексті захисту інформаційного простору від інформаційних впливів, запропонованих В. Литвиненком, які корелюють і з певним політичним режимом і спираються на певну модель ідентичності, національної, класової чи не враховують цей феномен взагалі.

Отже, автор виокремлює такі моделі інформаційної політики у контексті захисту інформаційного простору країни від інформаційного впливу:

1) Модель інформаційної експансії. Країна (група країн) має значний інформаційний потенціал і спрямовує його назовні. Потребує наявності певної національної ідеї на кшталт ліберальної демократії й принципу прав людини, комуністичної тощо. Яскравий приклад подібної політики демонструють США.

Також близька до цієї моделі модель «залізної завіси». Її сутність полягає не в обмеженні вільного обігу інформації, як багато хто вважає, а у спробі вибудувати свій автономний інформаційний простір, власний світ ідей і інформації. Йдеться про формування локальної гегемонії у межах державних кордонів. Країна намагається створити самодостатній інформаційний простір. Проте має місце цікавий парадокс: якщо не відбувається інформаційної експансії, то країна поступово втрачає свій власний інформаційний простір. Так сталося із соціалістичним табором після того, як комуністичні ідеї втратили вагому частину своєї привабливості, а потім і популярності. Саме тому диктаторські режими, позбавлені власної надії, приречені у сучасному світі на нищівну поразку. «Одна з причин падіння середньовічних комун (Італії. – Прим. О.Л.), тобто правління економічного класу, була неспроможність створити власних інтелектуалів, і, відповідно, здійснювати будь-яку гегемонію поза диктатурою» [4]. Подібне правління породжувало й породжує космополітизм інтелектуалів. Леонардо да Вінчі було байдуже, кому продавати малюнки укріплень Флоренції, хоча б і герцогу Валентино, її одвічному ворогу.

2) Країна намагається прийняти вже існуючі умови гри, приєднавшись до однієї з потужних груп держав, відкривши їм свій простір, прагнучи увійти до вже існуючої гегемонії. Натомість вимагає допуску до інформаційних потоків, участі у їх формуванні. Цим шляхом йдуть нині країни Центральної Європи. За умов

наявності історичної та культурної спорідненості модель здається найсприятливішою для середніх та малих країн. (Тут, як і в першій моделі «ліберальні цінності» теж залишаються «культурним кодом» для ідентифікації – авт.)

3) Країна намагається відкритися всьому світу, нічого не роблячи для поширення інформації про себе і не розглядаючи проблем інформаційної безпеки. Наслідком такої політики є домінування в інформаційному просторі тих, хто сильніший на даний момент, фактична втрата інформаційного суверенітету. Близькою до цієї моделі за наслідками впровадження є й остання модель.

4) Країна нічого не робить. Ідеться про відсутність спеціальної уваги до проблематики інформаційного суверенітету, ситуацію пущено на самоплив. Держава не дбає про процеси в інформаційній сфері, жодним чином не намагається впливати на них [5].

Із наведених моделей інформаційної політики стає зрозумілим, що політичний режим визначає далеко не всі характеристики системи захисту інформаційного простору. Дослідження свідчать, що у сучасному світі надійний захист масової свідомості від модернової пропаганди, захист інформаційного простору будь-якої країни (читай: захист чинної системи гегемонії), може забезпечити тільки високорозвинене духовне виробництво, спроможність держави чи, зокрема, політичної еліти, політичних лідерів тощо генерувати справжні ідеї, здатні надихати людей і об'єднувати суспільство. Безумовно, однією з таких ідей є національна ідея, яка ґрунтується на національній ідентичності.

З іншого боку, однією з суттєвих проблем, на нашу думку, є перебільшення ролі держави у цьому процесі. Хоча низка українських вчених покладає все ж таки на державу генерування ідей, які об'єднують суспільство та, в кінцевому рахунку, вплинуть на формування національної ідентичності. Наприклад, зважаючи на те, що етнічні групи в Україні є одним з пріоритетних суб'єктів громадянського суспільства, знаний український вчений М.Т. Степико стверджує, що роль держави в етнополітичних процесах залишається основною, адже завдання держави – вироблення механізмів досягнення балансу інтересів і стабільності суспільства. Це передусім цілеспрямована діяльність усіх суб'єктів політики (або їх представників у особі партій, рухів, еліт), спрямована на досягнення стабільності багатонаціонального суспільства. Пріоритетом Української Держави має стати формування власне українських комунікативних структур взаємодії етносів, на основі відродження та модернізації української культури, оскільки лише ментальні структури розвиненої та цивілізованої нації можуть бути платформою для повномасштабної консолідації представників інших культур [6]. На нашу думку, подібна точка зору має певні суперечності, з одного боку – держава – гарант вільного і рівного розвитку всіх груп, суб'єкт, що дотримує «баланс у суспільстві»; з іншого – «пріоритетом Української Держави» є формування «власне українських комунікативних структур взаємодії етносів, на основі відродження та модернізації української культури». В наведеній позиції все ж таки наявні елементи «етатистської» свідомості, а саме: чому саме держава визначає громадянам, з чим, чи з ким ідентифікуватися у громадянському суспільстві? Не заперечуючи самоцінності і вартості держави, наслідком стверджувати, що вона (держава) не повинна, принаймні, бути вище за людину. Ще видатний український вчений М. Драгоманов наполягав на самоцінності людини перед державою, вважаючи не самим значним питанням навіть визначення форми

останньої, але значним питанням – рівень обслуговування нею інтересів суспільства і окремого громадянина [7].

На нашу думку, коли ми перебільшуємо роль держави як інституту, що регулює процеси, що відбуваються у громадянському суспільстві, ми залишаємося у «поставторитарній риторичі». Тобто, хотілося б зазначити наступну позицію - однією з основних умов виникнення здатності захистити свій інформаційний простір від потужних зовнішніх інформаційних впливів є чітка самоідентифікація громадян із їхньою країною, нацією. (Іншими словами, формування чи точніше, «вирощування знизу» потужного громадянського суспільства, згуртованого навколо інтегрованих національних цінностей із залученням всіх етнічних та інших груп населення країни –авт.). Якщо така самоідентифікація відсутня, то захист масової свідомості громадян неможливо забезпечити від зовнішніх інформаційних впливів, до яких би найжорстокіших методів не вдавалася державна влада, які б найдосконаліші методи та інструменти не використовувалися політико-пропагандистським апаратом. І це стає очевидним з наведених вище моделей інформаційної політики.

Спостерігається закономірність: надійний захист проти інформаційного впливу може забезпечити лише міцна ідейна система, гегемонія, що розвивається, не сконцентрована на собі, а прагне найбільшого поширення, аж доки вона не втрачає привабливості для оточуючих. Альтернативою відкритості, експансивності може бути тільки застосування найжорстокіших, майже тоталітарних методів контролю, застосування прямого примусу. Ще за часів Н. Макіавеллі відомо, що ці методи дають короткотривалий та обмежений ефект [8]. Але в контексті формування у країні демократичних цінностей та громадянського суспільства, на нашу думку, подібні методи неприпустимі.

У якій же площині шукати консенсус між державою (політичною елітою, політичними лідерами, які її уособлюють) та громадянським суспільством з метою формування національної ідентичності у контексті захисту від зовнішніх інформаційних впливів? На нашу думку, гідну відповідь можна знайти у монографії колективу авторів Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України – українські вчені зауважують, що необхідно розділяти поняття «національна ідея» і «національна мрія». Остання формується соціумом, громадянським суспільством, а не політичною елітою і може суттєво відрізнитися від її бачень [9]. Тобто, необхідна збалансованість наповнення цих двох понять і взаємна повага суб'єктів, що формують зміст понять «національна ідея» та «національна мрія». Тоді ми будемо мати міцний фундамент для формування національної ідентичності, що, в свою чергу, захистить нас від зовнішніх інформаційних впливів.

Однак вище викладене не можна розуміти як те, що держава відіграє другорядну роль в цілому у забезпеченні інформаційної безпеки - в певних напрямках забезпечення інформаційної безпеки, можливо, необхідний навіть пріоритет держави. Зокрема, зважаючи на те, що інформаційна безпека - стан захищеності особи, суспільства і держави, при якому досягається інформаційний розвиток (технічний, інтелектуальний, соціально-політичний, морально-етичний), за якого сторонні інформаційні впливи не завдають їм суттєвої шкоди [10]. Тобто стає зрозумілим, що інформаційний вплив може бути як інформаційно-технічний, так і інформаційно-психологічний. Особливо у контексті інформаційно-технічному можна акцентувати увагу на пріоритеті державного регулювання.

Отже, з викладеного вище можна зробити наступні висновки – щоб захистити країну від зовнішніх руйнівних інформаційних впливів необхідно рухатися до розширення кола осіб, які б ідентифікували себе з українською нацією, але не з суто етатистських (авторитарних) позицій, а спираючись на цінності поліетнічного складу українського суспільства (безумовно, маючі на увазі цінності смислоутворюючого українського етносу) при умові, коли держава та громадянське суспільство рухаються назустріч один одному.

Список використаних джерел:

- [1] Козин, Н.Г. (2011) Идентификация. История. Человек. *Вопросы философии*. (1), 40-45
- [2] Voermer, P. (ed) (1986). *Concept of National Identity*. Baden-Baden
- [3] Почепцов, Г. (2015) *Информационные войны. Новый инструмент политики*. Москва: Алгоритм.
- [4] Грамши, А.С. (1991). Письмо к Т. Шухт от 17.08.91. *Искусство и политика*: в 2 т. (Т.1). Москва: Искусство.
- [5] Литвиненко, О.В.(2003) Інформаційні впливи та операції. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень. Серія «Національна безпека», (6).
- [6] Степико, М.Т (2011) *Українська ідентичність: феномен і засади формування*. Київ: НІСД.
- [7] Драгоманов, М.П. (1991). *Вибране*. Київ: Либідь.
- [8] Литвиненко, О.В.(2003) Інформаційні впливи та операції. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень. Серія «Національна безпека», (6).
- [9] Римаренко, Ю. (ред.) (2000) *Етнос, нація, держава. Україна в контексті світового етнодержавницького досвіду*. Київ: Інститут держави і права НАН України.
- [10] Петрик, В. (2009) Сутність інформаційної безпеки держави, суспільства та особи. *Юридичний журнал*. (3), 5-9

SECTION XIV. PHILOSOPHY

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.43

THE PHILOSOPHY OF LAW AS A TOOL OF OVERCOMING THE CRISES

ORCID ID: 0000-0002-6364-5207

Eleonora Skyba

Doctor of Philosophy Sciences, Associate Professor,
Professor of Social and Humanities Department
Dnepropetrovsk State University of Internal Affairs

UKRAINE

In the modern world, the role of the social sciences in ensuring sustainable development is becoming increasingly relevant and decisive. The philosophy of law is increasingly important in the process of consciousness-building, including legal one. We see that the achievement of any country of economic development does not provide this country with a stable position. Economic, social, environmental crises are constantly occurring. Social and legal philosophies, in our opinion, are the powerful tools that, by virtue of their specificity, can analyze the intrinsic nature of the problem and, thus, open up prospects in their overcoming. Socio-economic assessment helps to understand that sustainable development can only be achieved under conditions of unity and purposefulness between the various factors that determine the overall standard of living of a society.

Socio-philosophical analysis of contemporary discourse has helped to identify certain aspects of sustainable development, namely, environmental, economic, demographic, social and cultural.

Modern world society has already realized that it is not only possible to achieve sustainable development through efforts aimed at economic shifts, it is necessary to find quality other factors influencing the overall situation of the ever- going crises. The role of public consciousness in the development of political and economic processes is enormous. Therefore, such a function of philosophy of law as the educational one must increasingly be understood in society as fundamental. In our opinion, the problems of various crises cannot be solved without transformation of social institutes. We believe that the time has come when it is clear that technological advances, as a goal, cannot ensure the sustainable development of the economic or even political situation. Attention to the development of human consciousness should be a priority if we want technology to have a positive impact, leads to economic, political growth. The material and technical achievements should not be a goal, but a means of developing the spiritual state of the individual and the collective, their spiritual capabilities. We can see that some countries have reached incredible heights in the industry, but it has not ensured their stability. The basis of any human activity must be the conscious process that life is the highest value, one must respect for the process of life itself.

Life proves that the "ghosts" Bacon used to refer to in his work "The New Organon" in the form of outdated stereotypes in one way or another affect human consciousness. The philosophy of law helps to analyze what is important and

necessary, which way the human mind must get to the truth of life. There are many contradictions in life. Constant social, cultural and economic changes are accompanied by the reconstruction of a system of new values. The philosophy of law helps a person to navigate, to find meaning in new objects, to bring these new values into the system of their experience. It analyzes legal phenomena, enabling us to see cultural, economic and social phenomena through legal rules and regulations.

When finding a connection between different phenomena cultural, economic, legal, and social phenomena on the one hand, and basic values, on the other hand, the philosophy of law helps to interpret the social and legal meanings of these relationships. Knowledge of the philosophy of law influences the legal education and formation of legal personality. Philosophy of law elaborates the methodology and mechanism for introducing into the legal reality the process of improving justice, influences the education of the general legal culture and, thus, makes the impact the process of state formation as a factor of the general legal culture. Performing an educational function, the philosophy of law passes on to the next generation a system of gaining the legal values of the past, giving the opportunity to understand under the influence of which factors society has formed itself such a system of values. Socio-philosophical analysis of the development of the concept of law-making performs the important task of introducing a conscious attitude to the laws and regulations in the legal culture. Having understood the historical path of the formation of the legal system the society can rely on a truly responsible attitude to law-making.

Reproduction of prescriptions in the legal reality of society by the subjects of law is possible only if there is a developed personal responsibility and self-regulation. Legal education is realized in the process of communicative relations in the socio-cultural environment, during the implementation of personality norms. The implementation of legal values in the legal reality occurs on the basis of conscious assimilation the concepts by people as the personnel's worldview. If society aims to create a state of sustainable development, then the purpose of all education as the task of social sciences, including the philosophy of law, is the formation of the active subject of law, a person who has a critical thinking, consciously follows certain legal orientations, considers as a matter of dignity to adhere to certain legal ideals.

If the society is target during the law student education only to the formation of a law-abiding person, such universal values as justice, equality, respect for the law will only be declared slogans that do not have a vital obligation for the individual. The philosophy of law shapes the worldview in such a way that legal knowledge is transformed into one's own beliefs, becoming the vital imperatives of the individual. When legal knowledge is transformed into the person's outlook, the acquired knowledge is perceived as part of the socio-cultural orientation of the individual. Scientists note that in this case we see the development of the legal culture of man, social group, and society as a whole. The importance of legal culture, as well as culture in general, lies in the aspiration of human consciousness, and accordingly of behavior, to the spirit of law, its true purpose, and the cultivation of the values of law. After all, we know that law and culture are mutually influential spheres of the life of the human spirit. Analyzing the legal system, we can present a general picture of the social, economic and political life of the country.

The current legal education system requires every individual to construct himself or herself as an active and responsible, competent and impartial subject of law, not limited by stereotypes of age, gender, or nation. Educating respect for human rights and freedoms, personal responsibility as a citizen have become the most important task of the content of the educational and educational function of the modern

philosophy of law. The education of such a person is possible only when applying the principle of pluralism in the process of assimilation of scientific knowledge. Understanding the unity of hermeneutical, phenomenological, specific-historical methods, comparative analysis with the use of various techniques based on the principles of methodological pluralism, which also take into account the peculiarities of the dialectical method will help to bring a person's consciousness to the understanding that coexistence of opposites or differences, openness to transformation without losing their freedom or their rights.

The foreign, domestic, migration, cultural and economic policies of all countries makes it imperative for all countries to respect the principle of tolerance. Fostering a persona in the conscious search for ways of communication, the ability to create unity in difference, the ability through difference to create community are all signs of an autonomous entity of person. The philosophy of law, as a sphere of knowledge of society in the legal aspect, helps to establish dialogue in space and time, which in our opinion helps to transform the diversity of approaches and achievements into unite human capital. It empowers man through the need for critical thinking to understand ways of constructing the world picture through the lens of law, to analyze the achievements of modern legal doctrines as phenomena of the human spirit, and thus to promote social stability.

References:

- [1] Murphy, Jeffrie G. (2017). *Philosophy Of Law: An Introduction To Jurisprudence*. Routledge.
 [2] Wacks, Raymond.(2014). *Philosophy of Law: A Very Short Introduction (Very Short Introductions)*(2nd Edition). Oxford University Press.

DOI 10.36074/15.05.2020.v3.44

КОНЦЕПЦІЯ «ГОРНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ» СКОВОРОДИ: ДОГМАТИЧНО-ХРИСТИЯНСЬКИЙ ПОГЛЯД

Шувалов Віталій Сергійович

здобувач вищої освіти ступеня магістра

Тернопільська вища духовна семінарія імені Патріарха Йосипа Сліпого

УКРАЇНА

Поняття «щастя» та «душевного спокою» в Сковороди є нероздільно взаємопов'язаними ідеями, що представлені в його творчості здебільшого алегоричним способом. Одним з найяскравіших прикладів може послугувати фрагмент Другої Пісні «Саду божественних пісень»:

Залиш, о дух мій, скоро всі землянії міста!
 Зійди, мій душе, в гори, де правда живе свята,
 Спокій де, тишина царюють з відчитних літ,
 Країна де вабна, де неприступний є світ [1].

Якщо вийти за рамки алегорій, то дані висловлювання в віршах Сковороди мають значення виходу із системи земних пристрастей, що панують задля здобуття житейських благ. Цитата означає мандрівку душі туди, де панує правда, тобто Мудрість та Бог. Саме в цьому місці домінування Бога душа зможе отримати остаточне щастя та спокій і в Сковороди воно отримує назву «Горня

Республіка». Це місце для мислителя є привабливе найперше тим, що туди не доходять земні пристрасті. Тому такий підйом до Горньої республіки називається «возлетінням», яке можливе тільки в очищеній людині. Саме очищення в концепції Сковороди триває ціле життя, тут найбільш доцільно запропонувати схему «Від теорія до праξις, і від праξις до теорія», хоча слід зауважити, що термін має універсальний характер. Тільки в очищеній людині є можливість поєднання з Богом, проте ця боротьба людини відбувається не в буквальному сенсі цього слова, а віртуальним способом – в людині.

Саме поняття Горньої республіки, відголоски якого ми зустрічаємо в усій творчості Сковороди, найкраще викристалізоване в творі «Розмова п'яти подорожніх про справжнє щастя в житті», адже мислитель описує його як місце перебування Бога в ролі господаря цього «дому»:

[...] Цар цієї землі *Мелхіседек* немає жодної спорідненості з іншими царями. Нічого там не має тлінного, а все вічне й миле, навіть до останньої волосини, а закони цілком супротивні тиранським [...]. «*Мир першородний*»; цього миру стосується все те, що у Святому Письмі свідчить про обітовану землю. Скинули з них все старе – як одяг, так і тіло, наче одяг, а зодягли в нове тіло й одяг [...]. Однак у всіх веселошах гості не були веселі: їхні серця гризла якась таємнича печаль [...]. «Я знаю ваші скарги, перш ніж попросите – сказав Цар миру, - у моїх межах немає ні хвороби, ні печалі, ні зітхань. Ви самі цю гризоту занесли сюди від чужих, поганських, ворожих до моєї землі, земель». Потім повелів своїм ангелам відвести їх в *лікувальний дім*. Тут вони, в продовж шести днів приймаючи *блювотне*, на сьомий день заспокоїлися від усіх хвороб, а замість печалі на одному серці було написано таке: «Нехай буде воля Твоя»; на другому «Ти праведний, Господи, і прямі Твої присуди»; на третьому «І ввірував Авраам Господеві, а Він залічив йому те в праведність»; на четвертому: «Я благословлятиму Господа кожного часу [...]»; на п'ятому «Подяку складайте за все [...]»[2].

Вартими уваги та детального аналізу є деякі терміни, що мають своє приховане значення і є певними ключами, які відкривають нам суть змісту, закладеного в даному уривку.

Першим ключовим словом є термін «Мелхіседек». Отож, слово Мелхіседек має біблійне походження, яке вказує на постать старозавітного царя Салиму, який також був священиком Бога (Буття 14.17-20). Але в корпусі листів апостола Павла в посланні до Євреїв (7.1-17) говориться про те, що Христос є тим священиком, який уособив в собі священство і царство, адже царство Христа не має нічого спільного з царством земним: «Царство моє не від світу цього» (Івана 18.36). Прекрасно знаючи Святе Письмо, цілком очевидним є те, що Сковорода асоціює Ісуса з Мелхіседеком – царем і священиком, оскільки далі описує спосіб існування цього царства, яке побудоване на мирі та гармонії.

Можна знайти аналогії Ісуса Христа як царя, який не має нічого спільного з царями цього світу, в богословській традиції патристичного періоду. Ось до прикладу, святий Ігнатій каже в обличчя імператору Траяну: «Я маю Христа, Небесного Царя (у своєму серці) [...]. Хай Він сподобить мене Свого царства» [3]. Проте, присягаючи Ісусові як небесному Царю над усіма земними царями, християнські апологети водночас неодноразово стверджували, що це не перешкоджає прибічникам Христа зберігати лояльність до земних царів. Вони наголошували, що шукали царства, «що є Богом» не в політичному, а в сакральному-релігійному значенні цього слова, бо якби йшлося про політичне царство, вони б не роздумуючи пішли на необхідні політичні компроміси,

здобувши собі безпеку відмовою від Христа [4]. Але Ісус Христос, як «Цар слави», висуває граничну вимогу *ultimate claim* до людського життя. У відповідь на цю граничну вимогу «ми поклоняємося єдиному Богу, але в іншому і вам охоче служимо, визнаючи вас царями та князями людей» – стверджує св. Ігнатій [3].

Термін «Мир першородний» в Сковородинському розумінні є світом ідеальним, тобто тим, яким задумав його Бог. В даному терміні Сковорода поєднує два погляди ідеального світу: перший – філософський і другий – біблійний. Отож, першу філософську модель Сковорода, з очевидністю, запозичує в Платона чи радше у гностиків. Про це навіть вказує сама назва «Мир першородний», тобто світ такий, яким його задумав Бог. Сковорода вказує на світ ідей *οι ιδεες*. Сам термін «плерома» *πληρομα* з грецької мови означає «повнота», яка в контексті розуміється як повнота складової чи загальна сума. Платон вносить цей термін в світ ідей *κοσμος ιδεων*. Тут необхідно звернутися до гностиків-валентіан, які власне і розробили дану міфо-філософську концепцію. В валентиніанстві плерома означає сукупність божественних атрибутів. Ці атрибути міфологічним способом виражаються тридцятьма «зонами», які виходять з Бога, але які відрізняються від Нього і матеріального світу. Вони відповідають Платоновим «ідеям», адже дух кожної людини має власну плерому (повноту), завдання якої прийти до повноти Бога в його монархії [5].

Маючи на меті так би мовити християнізувати ідею плероми, Сковорода звертається до апостола Павла в своєму описі розуміння повноти *πληρομα*, роблячи таким чином відголоски до його послань (Колосян 1.15-17), (Ефесян 3.17-19), (I Коринтян 10.26-28). А також сама назва взятого до уваги терміну «Мир першородний» вказує нам на Книгу Буття, а конкретніше на цитату: «І побачив Бог усе, що створив: і воно було дуже добре» (1.31). Тому Сковорода в своїй концепції Горньої республіки вказує на відновлення плероми завдяки поверненню до першородного зразка, адже розуміє, що все відбувається «в Бозі» і «перед Богом». Тому поняття раю в богословській термінології він перефразовує на концепцію Горньої республіки у власній філософській термінології, яка має не тільки богословське і містичне значення, але і історично-політичне.

Наступним ключовим терміном є поняття «Лікувальний дім», який в Сковороди має радше богословський характер. Ці слова вказують відзначають Церкву як ту, яка покликана до лікування душ, зраних гріхом. Також обидва слова «лікувальний» і «дім» вказують на патристичне походження терміну. Церква як місце повноти Божої благодаті має властивість лікувати недугу душі, тобто освячувати [6]. Сковорода знову проводить аналогію з біблійними текстами, адже продовжує думку: «Тут вони, в продовж шести днів приймаючи блювотне, на сьомий день заспокоїлися від усіх хвороб [...]» [2], де згадує біблійне число «6» як число людини і недосконалості і головне число спокусника (Одкровення 13.18), та число «7», яке є символом повноти Божої благодаті (Виходу 20.11).

Важливість Церкви як дому лікування в Сковороди виходить з проблем антропології, адже мислитель добре розумів, що людська природа є двоїстою. У ній присутнє й тварне, й духовне начало. Людина живе на землі, її доля – це доля минушого творіння, проте щось в ній неодмінно виходить за межі земних обріїв, нестримно тягнеться до вічності. Вже один цей факт визначає ту боротьбу, що крає людську істоту, його одного досить, щоб зрозуміти, наскільки

безпідставною є ідея громадянської релігії [7]. Та все ж Сковорода добре розумів, що Церква Христова – місце очищаючої благодаті, про яку знав також, що час благодаті закінчиться в кожній людині зокрема. Тоді все закінчиться – віра, надія, Закон, Таїнства, тоді почнеться божественний етап споглядання *συνταωηυυριζειν τω Θεω*, «велике торжество в славі разом з Богом» [8].

Тому Сковорода, йдучи далі інтуїцією апостола Павла, об'єднав тайну Євхаристії і таїнство християнської спільноти в одну спільноту (I Коринтян 10.16-17). Він переходить до поняття «Блювотне», вказуючи на Євхаристію. Звісно ж це до певної міри зневажливо в стосунку до Таїнства, в якому присутній сам Бог. Але Сковорода продовжуючи діалог про «Блювотне» говорить наступне:

Панас: [...] А який блювотний засіб вони приймали? [...].

Григорій: Євхаристія.

Панас: Де ж нам його взяти?

Григорій: Бідолашний! Досі не знаєш, що царський лікувальний дім є Біблія. Там, аптека, нам нагірна лікарня і ангели, всередині тебе сам Архіятр [...]. Тільки в цьому домі можеш знайти ліки для викорінення отруйних і мучительних ворогів твого серця, про яких написано: «Вороги чоловіку – домашні його».

Твої вороги є твої власні думки, що запанували у твоєму серці й щохвилини його мучать [2].

Сковорода чинить пасторальний підхід, вказуючи на те, що Євхаристія – ліки від недуги гріха, який в свою чергу є джерелом усіх душевних і тілесних страждань людини. Називаючи Євхаристію «блювотним», мислитель ні в якому разі не має на увазі знеславу, а радше вказує на те, що людина повинна вести важку, а подекуди і нудну боротьбу сама з собою для того, щоби достойно прийняти Ліки. Звісно ж мислитель висловлюється в філософському дусі та відсилає співрозмовника до Біблійного тексту, який вказує, що Євхаристію можна отримати тільки в Церкві. Адже тільки завдяки «Причастю», на сенс якого влучно вказує німецька теологія словами «Найінтимніше особисте спілкування і поєднання з Ісусом Христом» *Die innigst mögliche persönliche Gemeinschaft und Vereinigung mit Jesus Christus*, ми стаємо єдиними з Богом [9]. Маючи на думці вчення про Євхаристію в німецькій містичній традиції, яка мала на мислителя колосальний вплив, він вказує на Архіятра (Верховного Лікаря). Акцентуючи увагу на думці Євхаристії як ліків, Сковорода зазначає:

[...] сьомий день заспокоївся від усіх хвороб, а замість печалі на одному серці було написано таке: «Нехай буде воля Твоя»; на другому «Ти праведний, Господи, і прямі Твої присуди»; на третьому «І ввірував Авраам Господеві, а Він залічив йому те в праведність»; на четвертому: «Я благословлятиму Господа кожного часу [...]»; на п'ятому «Подяку складайте за все [...]» [2].

Любомудр цими словами стверджує, що, пройшовши процес богоуподібнення, кожен з п'яти подорожніх відкрив себе і свою внутрішню харизму, вказуючи на персональний характер дії Таїнства. Також мислитель використовує п'ять головних на його думку імперативів, якими людина повинна постійно оперувати в своєму житті для досягнення головного – щастя, яке можна осягнути тільки в Горній республіці – раю, в єдності з Богом. Опис Горньої республіки (раю) мислитель закінчує словами:

У той час увесь Всесвіт, з невимовними веселоцями й погодженістю плескаючи руками, вигукнув Ісайїну пісню: «І буде Господь тебе завжди провадити, і душу твою нагодує в посуху, кості твої позміцнює, і ти станеш, немов той напоєний сад, і мов джерело те, води якого ніколи не висихають [...]. Й як

трава молода, розцвітуть ваші кості». Цю пісню всі до одного мешканці так солодко й голосно заспівають, що й у цьому світі моє сердечне вухо її чує [2].

Цими словами Григорій Сковорода підтверджує містичне відчуття раю, описане Іваном Дамаскином такими словами: «З Тебе радіє все Творіння» [10]. Адже радість народжується, коли здійснюється прагнення, відповідь на прагнення всього суцього християнська традиція висловлює одним словом – «обоження» *Θεωπоеσις* [11].

Список використаних джерел:

- [1] Сковорода, Г. (2009). *Вибрані твори в українських перекладах*. Л.В. Улшакова (упоряд.). Харків: Ранок.
- [2] Сковорода, Г. (2018). *Сковорода. Найкраще* (Н.Федорак, М. Кашуба, Г. Сварник, пер.). Київ: Terra Incognita.
- [3] Аллен, Б. (2012). *Игнатий Антиохийский. Епископ-мученик и происхождение епископата*. (С. Калюжный, пер. с англ.). Москва: Изд-во ББИ.
- [4] Пелікан, Я. (2015). *Исус крізь століття* (пер. з англ.). Київ: Дух і Літера.
- [5] Брюс, Ф. (ред.) (2003). *Теологический энциклопедический словарь*. Москва: Ассоциация «Духовное возрождение».
- [6] Бальтазар, Ганс Урс фон. (2009). *Верую. Кто такой христианин?* (В. Хулап, пер. с нем.). Москва: БББ имени св. апостола Андрея.
- [7] Любак, А. де. (2010). *Роздуми про Церкву*. (С. Желтак, пер. з франц.). Київ: Дух і Літера.
- [8] Хуго Ранер, Х. (2010). *Играющий человек*. (В. Лукьянов, пер. с нем.). Москва: БББ имени св. апостола Андрея.
- [9] Каспер, В. (2010). *Таїнство єдності: Євхаристія та Церква*. (Л. Лозова, пер. з нім.). Київ: Дух і Літера.
- [10] Дамаскин, И. (2002). *Источник знания*. (Д.Е. Афиногенова, А.А. Бронзова, А.И. Сагарды, Н.И. Сагарды, пер. с древнегреч.). Москва: Индрик.
- [11] Шпідлик, Т. (2013). *«Мараната». Життя по смерті*. (В. Чайковський, пер. з італ.). Київ: Дух і Літера.

SCIENTIFIC PUBLICATION

ΛΌΓΟΣ

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

WITH PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

**«PUBLIC COMMUNICATION IN SCIENCE:
PHILOSOPHICAL, CULTURAL, POLITICAL,
ECONOMIC AND IT CONTEXT»**

May 15, 2020 • Houston, USA

VOLUME 3

English, Ukrainian and Russian

All papers have been reviewed

*Organizing committee may not agree with the authors' point of view
Authors are responsible for the correctness of the papers' text*

Signed for publication 15.05.2020. Format 60×84/16.
Offset Paper. The headset is Arial. Digital printing.
Conventionally printed sheets 7,21.

Circulation: 100 copies.

Printed from the finished original layout.

Contact details of the organizing committee:

21037, Ukraine, Vinnytsia, Zodchykh str. 18, office 81

NGO European Scientific Platform

Tel.: +38 098 1948380; +38 098 1956755

E-mail: info@ukrlogos.in.ua

URL: www.ukrlogos.in.ua

Publisher of printed materials: Sole proprietorship - Gulyaeva V.M.
08700, Ukraine, Obuhiv, Malyshka str. 5. E-mail: 5894939@gmail.com
Certificate of the subject of the publishing business: ДК № 3909 of 02.11.2010